1840.12074.

20 Zer.

mani

Nachricht vom Adelskleinod, zugleich
von den Wappen der adligen Häuser
in der Krone Polen u. dem Grossherzog-
thum Litauen, wie auch den benach-
barten Provinzen, aus den Werken P.'s..
ferner aus der Wahlakte... St. A.'s, wie
auch aus den Konföderations-Akten
zu dem 1764 eröffneten und i. J. 1766
aufgelösten Convocations-Reichstage,
ferner aus der Verfassung anderer
unter der gegenwärtigen Regierung
gehaltener Reichstage. Zusammenge-
tragen in vier Theilen
von E. A. Graf Kuropatnicki...

C. M. Gröll sculp.

WIADOMOŚĆ
O
KLEYNOCIE SZLACHECKIM,
ORAZ HERBACH
DOMÓW SZLACHECKICH w KORONIE POLSKIEY,
i
WIELKIM XIĘSTWIE LITEWSKIM,

Tudzież w przyległych Prowincyach z Ksiąg Paprockiego, Okolskiego, Potockiego, Rzączynskiego, Niesieckiego, Dunczewskiego, Chmielowskiego, oraz z Aktu Elekcyi

KRÓLA JMCI POLSKIEGO
STANISŁAWA AUGUSTA,

Jako też z Aktów Konfederacyi na *Seymie Convocationis* 1764. zaczętey, á w roku 1766. rozwiązaney, tudzież z Konstytucyi innych Seymów za teraźnieyszego Panowania odprawionych.

Zebrana w Czterech Częściach,

przez

Ewarysta Andrzeia *Hrabię* Kuropatnickiego, *wprzód Buskiego, potym Bełzkiego Kasztelana, Kawalera Orderów Orła Białego i S. Stanisława, Akademii Krakowskiey i Zamoyskiey Towarzysz.*

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Za pozwoleniem Zwierzchności do druku podana.

W WARSZAWIE 1789.
Nakładem i Drukiem Mickała Grölla, Księgarza Nadw. J. K. Mci.

NAYIAŚNIEYSZEMU

STANISŁAWOWI AUGUSTOWI KRÓLOWI POLSKIEMU.

Gdy los Oyczyzny z wyroków Niebios rozrządził razem i losem Obywatelów odrywaiąc część ich z pod Berła Panuiącego W. K. Mci, a tym samym odiął im i mnie w szczególności słodką powinność służenia Panu i Oyczyźnie: z tych powodów nie mogąc podług sumnienia być użytecznym, dostoyność Senatorską, którąś mnie Wasza Królewska Mość dobrotliwie zaszczycić raczył, złożyłem w ręku Jego Pańskich. Żebym zaś i tę resztę życia, które w zaciszy domowey przepędzać muszę, niebezużytecznie dokonywał, ułożyłem Dzieło o Kleynocie Szlachectwa Polskiego dla krótkiey wiadomości obywatelów Oyczyzny moiey, a poddanych Waszey Królewskiey Mości przygodne, oraz dla objaśnienia Młodzi Szlacheckiey nader użyteczne, ile że umysłów młodocianych tłumem

Tomów obarczać nie należy. Niosę toż samo Dzieło na ofiarę przed Tron Waszey Królewskiey Mości, jako dań wdzięczności temu Panu, któremu dozgonną poprzysiągłem wierność, i którego ręka dobroczynna wielą mnie obdarzyła łaskami. Niosę w nim Zbiór Imion i Herbów tych Domów, z których Opatrzność Naywyższa wyniosła W. K. Mość nad ich równość, i do Panowania nad niemi. Day Boże dobry, aby te Zacne Domy, te liczne kraiowe podpory, jako w tym Dziele w jedno zebrane, tak umysłami zjednoczone, bez rozerwania dążyły do dobra Rzeczypospolitey za Przewodnictwem tego Króla, który cnotą i rozumem ozdabia Tron Oyczysty, u którego składaiąc tę pracę moię polecam siebie i już jedyne światło domu moiego Syna mego stałey Łasce i Protekcyi.

WASZEY KRÓLEWSKIEY MCI

PANA MOIEGO MIŁOŚCIWEGO

z poprzysięgłych poddanych zawsze
wierny i nayobowiązańszy

Ewaryst Andrzey Hrabia *Kuropatnicki.*

UKŁAD Y POSTAĆ DZIEŁA

Czytelnikowi Przełożona.

Pisać genealogicznie i historycznie o początkach i pierwiastkach Herbow, Familii, Domow, o ich rozrodach, związkach, spadkach, w tak rozległych, iak są Polskie, kraiach, przy tylu kraiowych i powszechnych i szczególnych Domow odmianach, rozproszeniu i przenoszeniu Familii z kraiu w kray, z panowania w panowanie; iest to być, albo baiecznym, albo zuchwałym i płochym Pisarzem.

Wielcy Mężowie składaiący Towarzystwo do układu Historyi Narodowey, okazali dosadnie omylność Historyi Początkowey Kraiu Polskiego, a przeto ich praca i rozumna i usilna wspierać mię i bronić będzie.

Pisali u nas o Herbach i Familiach Długosz i Bielski, krótko i rozproźnie kawałkami, pomiędzy tłumem innych rzeczy = Paprocki iest to mówiąc węgielny kamień Dzieł podobnych i Ociec Pisarzow, iemuśmy winni wdzięczność za nie przełamaną usilność, choć przy niewdzięcznościach i przykrościach w czasie życia-iego, że tę pracę podiął i dokończył,

(luboć niedokładną iak w pierwszym tak i w drugim Dziele). Alebyśmy w grubey zostawali ciemności i nawet o liczbie Domow, Herbow, chociaż znakomitszych, nie wiedzieli.

Okolski wysokiey w potomności (którey za życia nie miał) dostąpił sławy, z powodow; że Szlachetność narodu całemu uczonemu okazał światu łacińskim ięzykiem napisawszy Księgę. Lecz Alluzy z Hieroglifiki, koncepta dla Poetow i to oraz starodawnych, pogrzebowych Kaznodzieiow tylko zdatne, wielką część Dzieła zabrały.

Koiałowicza manuskryptu o Familiach i Domach W. X. Litewskiego, że i sami Pisarze nie widzieli, sami świadczą.

Potocki Podczaszy Krakowski napisał Herbarz wierszami, pisał on i drugą Księgę Fraszki, mógłby był iako człowiek wesoły z natury. (co poznać z pism iego) w ieden Tom umieścić.

Rzączynski Gabryel S. J. 1715. roku wydał ułomki wierszy z naysławnieyszych Wierszopisow Łacińskich na napisy do Herbow.

Niesiecki Kasper S. J. (o którym mówi Dunczewski, że ten Mąż nieśmiertelney sławy godzien, bo ieżeli znaiący się natym każdy pracę iego uważa, więcey nad życie tego Autora, inszymby czytać potrzeba tak wielu Autorow Cudzoziemskich i Polskich, których na dokument często przywodzi) pisał nayobszerniey; potomność tę w nim wadę upatrzy, że uchybił zamiaru swego, bo przedsięwziął pisać o Herbach, Domach, ich początkach, ozdobach, w samey zaś rzeczy starał się okazać, iako zgromadzenie Zakonu iego iest Szlachetne. Zycia Zakonnikow iego, iak święte, iak cudowne, nakoniec Fundatorow i Dobrodzieiow Zakonu swego wiekopomney podał pamięci i ich czyny, o iak to rzeczy inne i dalekie od zamiaru, współczesność zaś ile mu goryczy zadała? minę inne (iako oczywisty świadek, lubo pod ow czas bardzo

młodociany, ale przytomny) J. W. Michał Potocki Woiewoda Wołyński w Roku 1743. w Marcu zaniosł w Grodzie Krasnostawskim dwa Manifesta, ieden przeciw nie dopełnionemu obowiązkowi przy nadaniu Indygenatu. Drugi wielorakie błędy okazuiąc w Dziele X. Niesieckiego, a to z liczbą obywatelow bardzo wielką; mało na tym, ale zaraz tenże J. W. Woiewoda wraz z temiż obywatelami napisali list skarżący się do W. X. Retz, pod ow czas Generała Soc. Jesu, które to przeciwności zaraz go aż do grobu wepchneły.

Gdyby nie próżne obywatelskie myśli, że iedni wstydzili się posłać domow swych i pochodow opisy, aby się nie zdali przed iednym Zakonnikiem legitymować; drudzy, co w wolnym narodzie nie nowina, różne maiąc myśli, a tu trudne do wyrażenia, żadnego nie uczynili oświecenia, inne zubożone, zniszczone Domy, że żadnego nie miały sposobu, ani go uwiadomić, ani zapewnić, lecz cały ciężar i pracę na niego zwaliły, właśnie gdyby mówiły, że kiedy się podiąłeś pracy Dzieła tego, mieyże i *Omniscientiam Dei*, bez którey wszystkie Archiwa Królestwa, Ziemstw, Grodow, prywatnych Domow, Metryki Kancellaryi Koronnych, Litewskich, a nawet Kościelne z wielu miar miećby potrzeba w oczach i w ręku, a te są iedne zgniłe przez nie dozor, drugie przez nieprzyiacioł kraiowych rozszarpane i do swych Państw wywiezione, inne przez pożary spalone, a możeżli temu siła rozumu ludzkiego i naypracowitsza usilność wydołać? a tak, iako iegoż oświadczenia przy każdym Tomie zaświadczaią, to Dzieło nię może być dostateczne.

Po nim J. O. Xiążę Jabłonowski Woiewoda Nowogrodzki, potym Kawaler Orderu Orła Białego, i S. Ducha we Francyi, wydał Naukę o Herbach Heraldyka: w tey Księdze, iak dokładnie mądrze, początki, pochody, dzielnice Domow, zaszczyty, tytuły opisał, da się tu wiedzieć w kilkunastu Roz-

działach całkiem z Dzieła iego wyiętych, ale szczupłe Dzieło ani wszystkich umieścić, ani wszystkim dogodzić mogło.

J. W. Hylzen, w ow czas Kasztelan Inflantski, potym Woiewoda Miński, Kawaler Orderu Orła Białego wydał mądrą i pracowitą Księgę pod tytułem *Inflanty*, z tey trzy Rozdziały o Szlachcie i Szlachectwie Inflantskim całkiem tu kładę dla związku i obiaśnienia lepszego.

Dunczewski człek uczony i w wielu wiadomościach biegły, Professor w Akademii Zamoyskiey pragnął opuszczone i pokrzywdzone Domy w swych Księgach umieścić. Lecz i on od nadgrod obmowisk i niewdzięczności nie umknął, bo go społeczność podchlebnym i baiecznym Panegirystą osądziła, a żyłem w ow czas i słyszałem takowe dyskursa obywatelskie, dosyć dla mnie, żem Szlachcic, niech się tamten legitimuie i podaie do druku, kto się trwoży o swoie Szlachectwo.

Ostatni Jmć Pan Gröll Typograff i Bibliopola uprzywileiowany, ręko-pism X. Chmielowskiego z Biblioteki publiczney Domu Załuskich, a teraz Rzeczypospolitey, pozwolony sobie dla przysługi publiczney wydrukował. Te Dzieło nie iest nic innego, tylko ciekawego Notata z czytania Tomow Niesieckiego, tych historyek i dzieiow Polakow Swieckich i Duchownych, ktore mu do gustu przypadły.

Omiiam Chlebowskiego w wiersz zebrane Domow Nazwiska i Herbow.

Ani i ia ostatni rokuię sobie od poprzednikow moich lepszego losu w powszechności. Luboć nic mego, tylko pracę w zebraniu i ułożeniu niosę na ofiarę ziomkom i rodakom moim.

Jest to Zbiór z Dzieł Długosza, Bielskiego, Paprockich, Okolskiego, Potockiego, Rzączynskiego, Niesieckiego, J. O. Jabłonowskiego, J. W. Hylzena, Dunczewskiego, Chmielowskiego, z Aktów Konfederacyi w Konstytucye umieszczonych od *Seymu Convocationis* 1764. do rozwiązania oneyże przez Seym 1766, na którym byłem Deputatem do Konstytucyi pierwszym z Senatu Swieckiego, z Prowincyi Małopolskiey; z Aktu Seymu Elekcyi Króla Jmci Polskiego STANISŁAWA AUGUSTA, na którym byłem Deputatem *ad Pacta Conventa* od Rzeczypospolitey wyznaczonym, którzy na Nayiaśnieyszego Pana głosowali, á w Herbarzach dawnych są opuszczeni, ci wszyscy się tu kładą.

Z tych tedy to źrzódeł iest to dzieło utworzone i następuiącym sposobem rozrządzone, á na Cztery Części podzielone.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

§. 1. Stan Szlachecki. §. 2. O przydatkach do Herbow, ktòre od ròżnych Monarchow Domow ròżnym Polskim przydane. §. 3. Wiadomości nad Domami i Imionami przez ròżne uwagi z starożytności wykopane. §. 4. O ozdobach Imion Szlacheckich. §. 5. O Xiążętach. §. 6. Linia Donszprungowska. §. 7. Linia Jagiellońska. §. 8. Linia Xiążąt Pruskich. §. 9. Linia Włodzimierska. §. 10. Familie z Xiążąt pochodzące. §. 11. Xiążęta od Kròlow Polskich kreowani. §. 12. Xiążęta kreowani S. R. I. §. 13. Margrabiowie. §. 14. Hrabiowie i Hrabstwa. §. 15. Baronowie. §. 16. Ordynacye, albo Maioraty. §. 17. — 18. — 19. O Szlachectwie i Szlachcie Inflantskiey. §. 20. Herby nadane Familiom na Seymie Horodelskim, przy Unii Wielkiego Xięstwa Litewskiego z Koroną.

CZĘŚĆ DRUGA.

Zbiòr nazwisk Domow z ich Herbami, w Koronie Polskiey, i Wielkim Xięstwie Litewskim, tudzież w przyległych Prowincyach. §. 1. Familie Polskie wyniesione na Tron Polski z ich Herbami.

§. 2. Familie rodowitey Szlachty Polskiey, i Wielkiego Xięstwa Litewskiego z ich Herbami.

CZĘŚĆ TRZECIA.

Opis Herbow, w iakim ktôry iest kształcie, tak dla wiadomości ich początkow, iako też dla rżnięcia pieczęci i malowania.

CZĘŚĆ CZWARTA.

§. 1. Chronologia Krôlow Polskich. §. 2. Chronologia Xiążąt Litewskich. §. 3. Epochy znacznieysze tyczące się Kraiow Korony Polskiey i Wielkiego Xięstwa Litewskiego, oraz wcielonych i odpadłych Prowincyi. §. 4. W Polszcze w roku 1789. Kawalerowie Maltańscy Polacy. §. 4. Wypis autentyczny legitymowanych Szlacheckich osob w Krôlestwach Gallicyi i Lodomeryi, przy ustanowieniu i wprowadzeniu Stanow w tych Krôlestwach w roku 1782.

Niech tedy powszechność wierzy i widzi, iż tu nic ani przydano, ani opuszczono będzie, co w zwyż wyrażeni Pisarze pisali. Zaden, który Dom z Herbem położony w dawnych Pisarzach tu bez Herbu położony nie iest; żaden, który się na Elekcyą N. P. K. Jmci pisał, á w dawnych Pisarzach iest opuszczony, tu nie iest ominiony.

Załować tylko należy, iż ta usługa publiczna tak dostateczna być nie może, aby przy każdey Familii i Herb był właściwy wyrażony, á to z przyczyn, iż o Familiach Wielkiego Xięstwa Litewskiego, prócz Koiałowicza (którego Manuskryptu nikt podobno nie widział, nikt nie pisał) i dopiero W. Jmć X. Łuskina w gazetach publiczność uwiadomił, że rękopism Koiałowicza, po zniesieniu XX. Jezuitow, z Biblioteki *Collegii Academici Vilnensis*, przeniesiony do Biblioteki J. K. Mci Pana Naszego Miłościwego, dotąd ieszcze nie drukowany.

Powtóre, iż Rzeczpospolita przy nadaniu Indygenatow i Nobilitacyi nie zwykła, chyba bardzo rzadko wyrażać Herby w Konstytucyach Królestwa, tylko w Dyplomatach, a ztąd i publiczność nie wie o Herbach wyrażonych w Dyplomatach, i wiele ztąd wynika nieprzyzwoitości. Po trzecie, rozproszenie po kraiu, nazwiska od dobr, wreszcie zubożenie osob, są niezbitemi trudnościami do zupełnego doyścia wiadomości.

Przeto niech mię nikt nie potępia, ani o wyrządzoną iaką krzywdę zacności Domu którego, bo znam szacunek Szlachetności, gdym się w niey urodził i żyię, ani o niedbalstwo, bo Bóg, który widzi wszystko, świadkiem iest moiey usilności w zbieraniu i szperaniu, a tym bardziey o podchlebstwo, albo podłość bym nie Szlachtę, między Szlachtę miał umieszczać; znam się bowiem na powinności Pisarza, iż co innego pisać iest o Szlachcie i Szlachectwie, a co innego tworzyć iest Szlachtę.

Jeżeli zaś kogo weźmie powątpiewanie o Szlachetności którey Familii tu umieszczoney, a że w dawnych Herbarzach nie iest umieszczona, proszę niech porywczo nie potępia ani Pisarza, że ią umieścił, ani Familii, lecz wprzód niech z cząstką przynaymniey tey usilności, którą ia łożę, przeyżrzy Akta Konfederacyi i Elekcyi w Konstytucyach *ab Annô 1764. ad 1766.* umieszczoną, a co większa i dawnieysze Okolskiego i Paprockiego Herbarze, (bo sam z podziwieniem doszedłem, iż Niesiecki więcey niż trzysta Familii opuścił, które są położone w Paprockich, Okolskim i Potockim, a Nobilitowane i przez Indygenaty przypuszczone przyczynił) a dopiero niech winuie Woiewództwa, iakoby nie wiedziały, iakich maią obywatelow, niech winuie Stany Rzeczypospolitey, że ie umieszczeniem upoważniły, a nie Pisarza, który z Praw Kraiowych i Narodowych Zbiór Alfabetyczny ułożył.

Nie piſzę Genealogii, ani Hiſtoryi Domow, bom wyznał, iż ieſt to nad ſiłę rozumu nie tylko moiego, ale i naymędrſzych ludzi, kto ieſt ciekawy, niech czyta te Tomy Autorow, z których ia ten Zbiór uczyniłem. Inna ieſt natura piſma wiadomości o Szlachcie i Szlachectwie, inna wcale opiſu Genealogii, która ſię autentycznemi dowodzi dokumentami naywięcey w ſądowych ſubſelliach.

Oſtrzedz czytaiącego muſzę, aby ſię nie dziwił wielości Xiążąt, których Domy iedne iuż wcale zeſzły, drugie zubożałe, więcey z maiątku iak z wyſokich i doſtoynych Tytułow byliby kontentnieyſi, inni wcale przez poſtuſzeńſtwo prawu i miłość rowności Tytułow zaniechali.

Jako zaś nie o ſamey Szlachcie Korony Polſkiey, lecz iak mówią & *Annexarum Provinciarum* piſzę, tak tu ſą umieſzczeni Xiążęta Litewſcy, Ruſcy, Zmudzcy, Wołyńſcy, o których rzadko między żyiącemi ſłyſzemy, a przecie ſię znayduią. — Podpiſali ſię na Elekcyą Króla Jegomości STANISŁAWA AUGUSTA, Kniaź Juryewicz, i z Powiatu Pińſkiego Franciſzek Xiąże Lubeckie.

Ze zaś Xiążętom Litewſkim, Ruſkim, Zmudzkim, Wołyńſkim, nie daią tytułu Kniażow, lecz Xiążąt, bo piſzę po Polſku. Gdybym piſał po Ruſku, muſiałbym Xiążętom Imperyi, Xiążętom Krwie, i Xiążętom Kraiowym dać tytuł Kniazia, a nie Xięcia. Kniaź bowiem po Ruſku, Xiąże po Polſku, *Princeps* po Łacinie iedno znaczy, tak, iak Comes, Graff i Hrabia, a po ſtarodawnemu Grabia.

Niech i to czytaiącego nie dziwi, że w Paragrafie pierwſzym, Kſięgi drugiey, w Zbiorze alfabetycznym Herbow, Hrabiow, Baronow, luboć iednego Domu, z którego ſą wywyżſzeni oſobne Herby kładę, albowiem dawny zwyczay Ceſarzow i teraźnieyſzego Wiedeńſkiego Dworu, iż nadaiąc Dyplomata, zawſze iakiś przydatek do dawnego przydaią Herbu, a to dla

różnicy wywyżſzoney na doſtoyność Linii od całkowitego Domu. — Ja zaś, żem ſam ieden i Syn móy tylko Imie i Dom Kuropatnickich noſzę, przeto żadnego do Herbu Nieczuy przydatku nie żądałem otrzymać. Wiadomym chcę mieć czytaiącego, iż przy tych Paragrafach, które ſię całkiem z Dzieła J. O. Xięcia Jabłonowskiego i J. W. Hylzena kładą, gdzie po wydaniu ich Dzieł trzeba było dołożyć, iako to: o Xiążętach Rzeſkich, o Xiążętach od Królow Polſkich kreowanych, o Hrabiach i Hrabſtwach, o Baronach, o Ordynacyach, czyli Maioratach, te ſię na ſwoim mieyſcu położyły przypiſki pod znakiem *NB.*

Myśl i żądanie moie, że nie inne było, tylko, aby powſzechność nie ſzukaiąc w mnoſtwie rozrzuconych rzeczy po Tomach piſzących o Herbach i Domach Szlacheckich w małey i ſzczupłey kſiążce, niby przed oczami i nadorędziu miała.

Szczęśliwym ſię zaś wcale uznam, gdy na większe moie oświecenie doſkonalſze uyźrze Dzieło.

Familie i Domy Szlachectwem Polſkim obdarzone za Panowania STANISŁAWA AUGUSTA w oſobnym Paragrafie położyłem z tey przyczyny, iż ich Herbow nie wiem, a wiadomſzy łatwo ie dopiſać może, myliłby ſię zaś każdy, bo i dawnieyſze tych nazwisk ſą Familie.

PRZYDATEK UWIADOMIENIA.

Gdy tego Dzieła rękopiſm w roku 1783. pod praſſą Drukarſką Jmci Pana Grölla *był oddany, a różne zachodziły trudności, tak względem rzadkiey prenumeraty, a bez niey koſzt łożony nie mógł być na Sztycharzow, i druk ſię tym czaſem wſtrzymał. — Zacny Obywatel Woiewodztwa Łęczyckiego W. Jmć Pan* Wacław Warſzycki *w druku Gdańſkim w roku 1782. Imion w Herbownych z urodzenia ſzlachetnego uroczyſtością wyrachowanych Summaryuſz. — Druga Część Herbów opiſy. — Trzecia Część w roku 1783. Summaryuſz Imion &c. — Te Dzieło całkowite nie doſzło rąk moich aż 25. Liſtopada 1786. Y wyznam na ſiebie, żem wcale myślał odebrawſzy móy rękopiſm zarzucić w zakącie Księgarni domowey; lecz zważywſzy, iż hołd chwały oddawſzy Zacnemu Obywatelowi i pracowitemu dla uwiadomienia Narodu, bez zaciągnienia wady na ſiebie Księgokradztwa, całkiem iakom umieścił z Heraldyki Xiążęcia* Jabłonowſkiego, *i z J. W.* Hylzena *Inflant Rozdziały nic z mego nie przydawſzy, tak i W. Jmci Pana* Warſzyckiego *Część drugą, to ieſt* Opis *Herbów całkiem tu w Księdze drugiey i Paragrafie drugim kładę. Zarzuci kto może, na co to drukować, co ieſt drukowanego? odpowiedam, iż ile i co ſię tylko tycze wiadomości o Szlachcie i Szlachectwie po różnych Księgach ta ſię razem znayduie. — W Gdańſkiey zaś Edycyi prócz opiſu Herbów dwa tylko Summaryuſze Imion znayduie ſię bez razem zebranych wiadomości, i to mi było pobudką powtóre podać pod praſſę Drukarſką Jmci Pana* Grölla, *z tym ſię zawſze oświadczaiąc, iż to Dzieło nie ieſt ani genealogiczne, ani hiſtoryczne Domów i Familii, lecz ſame wiadomości zebrane o Szlachcie i Szlachectwie Polſkim i należnych Prowincyi do Korony Polſkiey.*

TRAKTAT

TRAKTAT PIERWSZY

Całkiem wyięty z Księgi Heraldica *roku* 1752.

PRZEZ

JOZEFA ALEXANDRA

Xiążęcia z Pruſſow

JABŁONOWSKIEGO,

Potym Woiewodę Nowogrodzkiego wydaney i innych.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

§. 1.

STAN SZLACHECKI.

Co ieſt Szlachectwo *in genere*? gdy ſię opiſywać zachodzę, *Cicero* pod ręką mi leżący, przepiſał mi godnie i dawną wolność i iſtotę własną onego, mieniąc. *Nobilitas eſt libertas, libertas eſt poteſtas vivendi ut velis, is autem vivit, ut vult qui rectâ ſequitur, qui gaudet Officio, cui vivendi conſiderata, atque proviſa eſt, qui nec legibus quidem propter metum paret, ſed ea ſequitur atque colit, quid ſalutare maximè judicat, nihil facit, nihil cogitat, denique niſi libenter ac liberè, cujus omnia conſilia resque omnes*

quas gerit, ab ipſo proficiſcuntur, eo denique feruntur, nec eſt ulla res, quæ plus apud eum polleat, quam ipſius voluntas atque Judicium, cui etiam fortuna ipſa cedit. Stan Szlachecki zawſze był tak poważny w każdym kraiu, że nic nadeń wſpanialſzego nie było. Tacyt Xiąże Hiſtorykòw Rzymſkich wywyżſza go *Cap. 7. de mor. German. Reges ex Nobilitate ſumuntur, ex Nobilitate lecti Principes.* Y znowu *Cap. 2. Mox Rex vel Princeps prout ætas cuique, prout Nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur.* Szlachectwo źrzòdło ſwoie w woienney cnocie znayduie, każdy bowiem do woyny i dzieł Rycerſkich zapalony wychodził w pole na obronę Kròla i Oyczyzny ſwoiey. Ztąd u wielu narodow Imie ſamo Zołnierz między tytułami honorow zoſtawało, w Anglii *Miles*, w Francyi *Chevalier*, w Niemczech *Ritter*, to ieſt Kawaler, albo Rycerz, w Polſzcze *Eques*, albo Towarzyſz. W tym zaś Zołnierſtwie iazda naywiękſzą ſtymę miała, iako Ammian Marcellinus wſpomina, *Aderat Sagittariorum pars major, Equeſtres videlicet Turmæ ita cognominatæ ubi merent omnes ingenui &c.* Ztąd *Ordo Equeſtris* wziął ſwoie nazwiſko, wſzakże iego doświadczonym Rycerzom ta godność nadawana bywała według wſpomnionego Tacyta *Cap. 13. de mor. Germ. Arma ſumere non cuipiam ante moris, quam civitas ſuffecturum probaſſet. Tum in ipſo Concilio vel Principum aliquis, vel Pater, vel Propinquus, ſcutó frameaque juvenem ornavit. Hæc apud illos toga, hic primus Juventæ honos, ante hoc Domus pars videntur mox Reipublicæ.* Ztąd paſſowanie na Rycerſtwo, bo pas Rycerſki takiemu przypaſowano, u ktòrego broń zawieſzona była, i oſtrogi do konia dawano, ztąd w Węgrzech dawni Szlachta zawſze noſzą oſtrogi, dawniey ieſzcze pierścień i konia dodawano. A dla wprawy w Rycerſkie dzieła, turnieie i biegi publiczne odprawiali, gdzie ſię waleczne ich męztwo okazywało, i doſtatki ich iſkrzyły, iako ſię iuż wyżey o początku Herbów namieniło. Ztąd Ordery Kawalerow między ſobą ſprzyſiężonych, które i do dziś dnia kwitną. U nas w Polſzcze coby był za początek Szlachectwa, w Traktacie pierwſzym wſpomniałem. Wiele obcych Domòw w nadgrodę dzieł ſwoich Indygenaty otrzymawſzy za *Inquilinòw* przyznani. U Panòw naſzych naydawnieyſzych, także też w nadgrodę ſpraw woiennych, lub poſtępków cnotliwych, lub czyn i przyſług znakomitych, zwyczaiem było paſſować ſię na Szlachectwo. Zkąd zaś to Imie wynalezione, i od czego ſię ciągnie? powiadaią Kronikarze, mianowicie Kromer,

Kromer, *lib. 16.* i Paprocki *in Hor. pag. 231.* iż na Grunwaldſkiey przy Tanenberg, kiedy Niemcow zbili na potęgę Polacy, że tak zawzięci byli, i mocy ſwoiey dokazuiący, iż gdziekolwiek ciął, to odciął, i tak *Szlach* ma ſię znaczyć *ſchlag* z Niemieckiego rąbanie; odtąd Szlachtą zawołani, u mnie to wymyſł, bo Jagiełło u nas czternaſtego wieku panował, a w Polſzcze było Szlachectwo na końcu oſmego wiadome wieku, a nie 1410. pod Grunwaldzką. Nie przywodzę dokumentu żadnego, bo otworzywſzy Kronikę znaydzieſz tego co karta dowody. Podobnieyby rozumieć mogli, że na pſim polu ziawiła ſię ta *Nomencla ura* Szlachcica, kiedy Bolesław Krzywouſt Henryka IV. Ceſarza zbił woyſko, lecz nie czytam tego, żeby na ow czas nowo *equeſtris Ordo* był kreowany, co kiedy to zwycięztwo na rok 1103. ſkładaią, iuż przedtym dobrze Szlachta ſłynęła, ile że Hiſtorycy ieno to mówią, iż Krzywouſty po tey wygraney różnym wodzom i rycerzom odważnym niektòrym ròżne przydatki, innym nowe za dawnieyſze nadawał Herby, a zatym inſzego zdania ieſtem i tuſzę, że bardziey od tego pochodzi, iż kiedy kogo Szlachectwem obdarzyli Królowie, większego uczczenia czynili go godnym i niby ſławę w nim czcić kazali; z wiekiem zaś odmienić ſię mogło, iak innych moc ſłòw, zamiaſt Sławczcić Szlachcic, Sławczyć narodu naſzego pamiątka, bo nas poſtronni Sławczykami zwali. Sławny ſię też *Nobilis* tłumaczy, iako Sławchcić, Sław chcieć iawnie dowodzi i z Wandalſkiego, z którego my i Niemcy, ſiła ſłow mamy, bo nawet i piſmo z ich kraiu do nas weſzło, gdzie oni *h.* przed *conſonantami* zwykli wtrącać. *Geſlechte* tedy u Niemcow proſapią, albo rod znaczy, ztąd zacnie-rodowite Domy z Polſka *in plurali* z *Geſlechty* zwać poczęto, kròciey *Szlechty* aż Szlachty Imie ztąd uroſło. Jednakże każda *definicya* od ſławy chciwości ſwóy początek bierze. Do tey odmiany ſłòw potocznie tu rzekę, iż pomogła ſiła nierychła u nas Ortografia w piſaniu i mòwieniu, a ta, co ieſt bardzo ſkąpa i nie dobrze wyłożona tak dalece, iż ktoby ią chciał uważać, muſiałby ſobie z niey pilną naukę przez czas iaki zadać i uczynić. Ten Szlachetny Stan Rycerſki, przedtym mocą dzieła Boſkiego i odwagą Staropolſką wiekami pamiętną ſławny, do tego dziſia ſzczególnego w całym świecie przyſzedł przywileiu, obierać ſobie pod niebem, i z pomiędzy ſiebie Królow i rządzcow naywyżſzych, przy wſzelkiey wolności, i co inne Rzeczypoſpolite utraciły, Polſka iedna ieſzcze z tak

wielkim popiſuie ſię zaſzczytem, a ten ſzczególną miłością Oyczyzny był wſzczęty, był utrzymany, i trwa do woli tego, w którego mocy mocarſtwa wſzyſtkie.

Stan Szlachecki trzecie mieyſce we wſzyſtkim maiący w Polſzcze, ſtaie ſię na ten czas głową i Panem królestwa, kiedy mu pierwſza ubędzie głowa, albowiem tak ieſt mocny, że Senator nie mogąc ſię od ſwego Woiewodztwa odſtrychnąć, albo nie chcąc małego ſwego kredytu wyiawić okoliczności, nayrozumnieyſi nakłaniaią ſię do powſzechnego zdania dla pokoiu właſnychże Oyczyzny tey ſynow, i idą zatym *Elektem*, który lepiey wkorzeniony w miłość Szlachecką, iakoby że Bóg władzca ſerc ludzkich, a głos ludzki, głos Boſki. Tak był wſkorał i nieśmiertelney nabył pamięci mądry i odważny Zamoyſki, że ſtanąwſzy przy Szlachcie trzymaiący Stefana na przeciw niemal trzema częściom Biſkupow i Senatu, którzy na Auſtryaka Maxymiliana ciągnęli ſtronę, dla ſłabey ſzczęściem na ow czas poſtronney fakcyi, mądrze ſię każdy odrywać począł, a Zamoyſkiemu za praw i wolności przeſtrzeganie, Bóg w ręku ſwoich Króla tym ſpoſobem obranego Stefana ſerce dzierżąc, one tak zniewolił i do wdzięczności przywiodł, że mu krew ſwoię nayblizſzą, za żonę oddał; to ieſt ſynowicę rodzoną, a panuiącego w Siedmiogrodzkim Xięſtwie Krzyſztofa Batorego corkę, do którey ſławy Buławę i pieczęć wielką przyłączył; ſtaie ſię (mowię) ſtan Szlachecki głową pod czas interregnum, bo w nim głowy ſzukać ſię powinno, do korony wyrokami Boſkiemi przeznaczoney.

W Polſzcze rowność *maxima* powſzechna, albowiem nie byłby Stan Rzeczypoſpolitey doſkonały, gdyby kto ſzlachetnie urodzony znał na ſobie iarzmo iakowe, ale i to każdy rozumny uważy, że wſzyſcy będąc zacni, rozliczney Szlachty mnoſtwo do małey liczby tytułow, to ieſt urzędow Królewſkich i Ziemſkich razem pomieścić ſię nie może. Coż tedy powſzechnie Szlachtę znaczną czyni? zaſługi w Oyczyźnie, za które dawnych wiekow każdy ſwoie otrzymał i zoſtawił domowi należytą nadgrodę, rownie ſię powinowacenie z ſtarożytnym domem, nie mało i fortuną, która za Opatrznością Boſką cnotliwym dana bywa, a tak na dobre zażywſzy mienia, ſerca prawdziwie ſzlachetnego poſtępkami i dowodami przychodzą rożni rożnemi drogami wynieſienia i prerogatyw, częſtokroć doświadczonym iuż ſpoſobem w rowności, urodziwſzy ſię w zwierzchności nie ieden umiera, bo ieżeli cudownym ſpoſobem, tak Złotnik Przemyśl, tak poſpolitego plonu rodak Leſzek III. tak kołodziy Piaſt kończył, Bóg to pozwolił, iż ſię w Szlacheckich domach tych wiekow iak w zwyczay obrociło. W domach Xiążąt Wiſzniowieckich, Sobieſkich, Leſzczyńſkich, procz rożnych kandydatow, Koſtkow i Tęczyńſkich, i innych ieſzcze świeżſzych, których ſię w Załuſkim doczytaſz. A do tego ieſzcze każdego Szlachcica głos ma tyle powagi, lub kreſka tyle wagi, zaczym lub przeciwko czemu ſtawaiąc, co i naypierwſzych Senatorow. Dla tego tedy takiey prerogatywy będąc ſtan Szlachecki, żaden tytuł inney nie powinien bynaymniey ubliżać w niczym godności iego, czego wzwyż pomieniony Zamoyſki pokazał ſzacunek w Elekcyi Stefanowſkiey, kiedy ſię inne domy popiſywały z tytułami ſwemi; zwłaſzcza *Comes* de Gurka Kaſztelan Poznańſki, on ſię po nim podpiſał Joannes Zamoyſki *Eques Polonus his omnibus par.* Lubo Zamoyſki taką ſię ſkromnością rożnić chciał, mogł iednak wybornie Hrabi zaſzczycić ſię tytułem, ponieważ Paprocki w Ogrodzie ſwoim mowi *pag. 6. Lib. VIII.* Herby trzy kopije idą *ex Comitibus* Szaruchow, wſzakże iako i inni tytuł Hrabſki porzucili, a proſto ſię piſali, bo był ten tytuł w Polſzcze bardzo rozpleniony, ale za Kazimierza wielkiego władzy im uięto, że z czaſem imie iego iedno zoſtało, iednak wiedzieć potrzeba, iż naypierwſza Konſtytucya *de his titulis*, nie dla tego od przodkow naſzych poſtanowiona, iakoby ſzczególny ieden ſam tytuł miał z rowności wynoſić, bo *ſequitur* zatym, iżby każde ſtarſzeńſtwo albo zwierzchność zacnieyſzym czyniła, ale wyraźnie nam pamiątka zoſtała, że do tego tytułu pozwalali ſobie prerogatyw, które ich z rowności wynoſiły, i Szlachtę poniżaiąc krzywdziły w rożnieniu od zwyczaiow poſpolitych. Takich to tedy prerogatyw nam prawo zabrania. Konſtytucye zaś poślednieyſze trzy 1638. i 1641. *non quadrant ad hunc caſum.* bo w niey Xiążętom familii z Wielkiego Xięſtwa Litt. i z Wojewodztw Kijowſkiego, Wołyńſkiego i Bracławſkiego *circa unionem* konſerwacyą tytułów Xiążęcych warowano, iedne tytuły im pozwalaiąc nad które ażeby *nihil præſumant ſupra æqualitatem.* Nawet i do Herbow *non quadrat*, kiedy za Kazimierza na Seymie Wiślickim ieſt Konſtytucya pozwalaiąca Herb, lub rozprzeſtrzenić, lub odmienić po zeyściu oyca w te ſłowa: *Quia filii cum patribus una perſona jurisdictione cenſentur, ideo ſtatuimus quod viventibus patribus filii ſigillo paterno utantur & aliud portare, vel habere non audeant.* Trzecia zaś 1673. nie każe ſię ſtarać

o tytuły Cudzoziemſkie, iednak *cum tali ſubjunctione* wyraźnie. Prawo wytyka takich Xięſtw i tytułow, które *ſupra æqualitatem* ſą, to ieſt, ażeby kto tak chciał zażywać tytułow, ażeby pretendował dyſtynkcyi i prerogatyw *ultra æqualitatem*, iako to mieyſca pierwſzego we wſzyſtkich okolicznościach, u Sądow nie ſtawał tylko *per Commiſſarios*, negocyacye expedyował *per Diplomata &c.* Więc tak każdy powinien *ſubeſſe rigori* Konſtytucyi. Jeżeli zaś *illæſa auctoritate jurium Patriorum* od wſzyſtkich jurysdykcyi, ktòrym *ſub eſt æqualitas* nie excypuie ſię, ale owſzem *omnibus gradibus merendi* w Oyczyźnie oświadcza ſię być i żyć *in æqualitate*, iuż tak zażywaiący tytułu *non præjudicat æqualitati* owſzem, one *authoriſando obſervat & conſervat*, coż za *præjudicium æqualitati* przynioſły familie i domy, tym tytułem i przedtym zaſzczycone Więc gdy kto ſię brata z Szlachtą, i rowno z niemi prawa zażywa, to tytuł ſam, iak urząd iednoż ieſt, bez ktòrego nigdy nie było i nic nie uwłacza *æqualitati*, czego z autorow wyżey dowodziłem. A zatym tytuły używane i tak rozumiane, iak urzędy inne nie ſą ſzkodliwe, bo *non derogant Nobilitati*, gdyż im ſą rowni Szlachta wſzyſcy. Do tego za granicą każdy tytuł ieſt wielce ſzacowny, naprzod narodowi, domowi, oſobie zaſzczyt i poſzanowanie przynoſząc, drugich narodow Panom w każdey okoliczności porownywa, tak dalece, że i Królowie naſi nawet Senatorom niektòrym muſieli Hrabſkie tytuły przydawać, ſtoſuiąc ſię do zwyczaiow obcych narodow, iakom namienił: ale *derogant æqualitati*, gdy kto chce nadſtawiać ſię niemi przed urzędnikami nawet Ziemſkiemi. Te tedy trzy Konſtytucye przerzeczone zdaią ſię *forma juramenti* nowych Królòw nieco umollifikowane, i nie dawno Jana III. deklaracyą. Koronacyi *ſub Anno 1674. fol. 282.* Czytać będzieſz w te ſłowa: *Quod omnia jura, Libertates, Privilegia, publica & privata Principibus, Baronibus, Nobilibus, Civibus & Incolis data manutenebo, obſervabo, cuſtodiam & adimplebo in omnibus conditionibus &c.* do czego ieſzcze i przeſtroga Firleia dobrze mi wiadoma ieſt, który w liście ſwoim do ſynowca, *exprobrando*, pokrywaiąc *modeſtiam*, *titulos*, wiedział i to dobrze, że na ſiebie domow zkoligowanych ſiła obroci nienawiści, zlecił Dargockiemu *ſubjecto* nie do urazy imion znacznych one drukować, ale godzi ſię i w tym miłość właſną odkryć, i czego doczytać ſię można, iż ten, który tytułow zdawał ſię unikać, właſney przecież chluby, acz nieſłuſznie, przecież nie przepominał ſobie i domowi przy-

właſzczaiąc *Baronatum*, ktòre ſzczegulnie Bonarom, na Ogrodzińcu i Kamieńcu nadane było, a to z tey przyczyny, że ſię u nich *per ſucceſſiones fœmellas* te dobra oparły, ale nie *titulus* inſzemu imieniowi ſłużący. Wſzędzie naoſtatek gdyby ſię rowne znalazły zacne i znaczne familie, i gdyby w rowności chodziło oto uſilnie kogo wyżey ważyć? rozumiałbym uciec ſię do godności oſob i dawności familii. Jeſt to przecież pewny podział u nas w Polſzcze domow od Boga prawie ſam uczyniony, i tak ieden dom będzie miał od wſzyſtkich Herbarzow przezwiſko iak tytuł, ba i od innych wiadomſzych, i tak zwykli mowić, dom to zacny, dom ſtarożytny, dom zaſłużony, dom odważny, dom mądry, dom możny, dom za wiarę żarliwy, dom rodowity, dom pieniężny, dom ſzlachetny, dom rozrodzony, dom ſzczęśliwy, dom w gorę idący, a zatym według tych ſtopniow na każdym ſię znaiący, wieſz kogo za co przełożyć. Ci zaiſte wyżey mieć mieyſce powinni, ktòrzy dla Oyczyzny całości, krew dawniey leią, i ktòrzy oſobliwſzemi zaſzczycaią ſię cnotami. Zdaie mi ſię, iż i każdy mieć powinien wzgląd na zacne przodkow, lub czyie właſne poſtępki, niż z pomiernego ſzczęścia uroſłego nad pierwſzych przekładać dawnieyſze zaſługi. Cnocie i zacności hołd, nie blaſkowi fortuny dyſkretny dank należy, a tak temi *& in æqualitate* prym otrzyma Szlachcic.

Obodziński pag 207. tak o ſzlachectwie mowi. Pierwſzy gradus Szlachty ieſt ten, którzy z przodkow i ſwoiey godności *armis claritatem* ſzlachectwa nabyli, i innemi cnotami.

Drugi ſtopień, ktòrzy *accedente beneficio Principis* i Rzeczypoſpolitey praw *Nobilitatis* doſtąpili.

Trzeci ſtopień, ktòrzy do dziedzicznych ornamentow *majorum* nic ſwoiey nigdy dzielności nie przydaiąc *diſcrepant* tylko o Herbach i Dygnitarſtwach familiantow.

PRZYPISEK AUTORA.

Ubeſpieczenie honoru-Szlacheckiego na Seymie Traktatowym pod gwarancyą Potencyi ſąſiedzkich podział Polſki czyniących w Roku 1773 i 1775.

Chcąc przeświadczyć prawdziwą Oyczyzny Rzeczypoſpolitey Polſki miłość ku tym, ktòrzy na łonie iey wychowani w przodkach ſwo-

ich, i właſnemi oſobami wielokrotnie uſługi dla dobra Rzeczypoſpolitey oddali, i świadectwem wſpaniałey pamięci zachęcić iey ſynow do naywiernieyſzey Państwa i Tronowi życzliwości, oświadczamy Seymu teraźnieyſzego uſtawą, iż wſzyſtkich obywatelow ſtanu Szlacheckiego, zagarnionych z zabranym kraiem w Roku 1772. ktòrzyby ſami, czyli z nich pochodzący ſukceſſorowie, kiedykolwiek do Państwa Rzeczypoſpolitey przeyiść i w nim mieć poſſeſſye ſwoie chcieli, wolność przeyścia do teyże miłey Oyczyzny, znać ich zawſze za Indygenow na potomne czaſy, nayuroczyściey przyrzekamy; chociażby z wſzyſtkich dobr pod poſtronnym panowaniem będących, wyzuć ſię im nie przyſzło.

2do. *Na tymże Seymie.* Jako wiele zależy na zaludnieniu kraju i wprowadzeniu kapitałow do niego, tak niemniey na tym: ażeby każdy oſiadaiący w Rzeczypoſpolitey, był użytecznym oney; z tych więc powodow deklaruiemy, iż każdy do Indygenatu lub Szlachectwa przypuſzczony być żądaiący, gdy do tego kleynotu na Seymach za zgodą ſtanow Rzeczypoſpolitey domieſzczony zoſtanie, poty dyploma Indygenatu ſwego z kancellaryi Koronney wydanego mieć nie będzie, poki poſſeſſyi za dwakroć ſtotyſięcy złotych Polſkich w dobrach Ziemſkich dziedzicznych przez ſiebie niewątpliwie nabytych nie okaże; podobnym ſpoſobem nobilitowany dyploma nobilitacyi ſwoiey danego mieć nie będzie, pòki takoweyże poſſeſſyi za ſummę pięćdzieſiąt tyſięcy złotych Polſkich nabytey nie okaże; które poſſeſſye, *in ſpatio* roku iednego, koniecznie kupione być maią, a na nie gdy Tranzakcye autentyczne przed Pieczentarzami okazane będą, na ten czas dyplomata wydane być powinni; gdyby zaś ſtaraiący ſię o Indygenaty i Nobilitacye, i pozyſkawſzy one na Seymie, wyżey wyrażoney kondycyi dopełnić nie mieli, tedy *eò ipſo* ſzlachectwo nadane utracać będą; nadto uſtanawiamy, iż przypuſzczonemu do Indygenatu przed wypełnieniem lat dwudzieſtu wyzuwać ſię z poſſeſſyi w kraiach Rzeczypoſpolitey nie będzie wolno pod podobnąż karą utraty Szlachectwa Polſkiego, pod które prawo zaſłużeni w woyſku Rzeczypoſpolitey podpadać nie maią.

---

§.

o *Przydatkach do Herbow, które od różnych Monarchow Domom różnym Polſkim przydane.*

Herby przyczyniaią i odmieniaią częſtokroć, iako i przezwiſka, z podobnych ktòre dam niżey przyczyn. Od poſtronnych Monarchow nie mało ieſt przyczynionych w Polſzcze, iako to Szydłowieckim, to ieſt: Krzyſztofowi Kaſztelanowi Krakowſkiemu Ceſarz Karol V. Odrowąża ich oyczyſtego, w wężu w cyrkuł ſkręconym, a w pyſku ogon trzymaiącym noſić pozwolił na zieździe Wiedeńſkim Monarchow 1525.

Karol V. Ceſarz Xiążętom Radziwiłłom Orła do Trąb na Seymie Horodelſkim przyiętym przydał i Hełmy trzy, Gryffa w koronie, z mieczem dobytym, Lwa w koronie, a w śrzednim hełmie Orła.

Zygmunt z Domu Luxemburſkiego Ceſarz domowi Oſtrorogow przydał dwa orły, a trzeciego na hełmie wylatuiącego, podle ktòrego drugi hełm ma być, mąż miedzy dwiema rogami, nałęczą oczy maiący przewiązane.

Maxymilian Ceſarz, Zborowſkim, Myſzkowſkim, Bielewſkim Międzyleſkim, Dzierzgowſkim, Jeżewſkim, Niemirom i Szczytom, innym oraz Jaſtrzębcom i Boleſzczycom kreować pozwolił *in milites & equites auratos*, trzech z domu iednego w Polſzcze, drugiego w Litwie, trzeciego w Xięſtwie Mazowieckim, przydawſzy łańcuch złoty do herbu. Jako też domowi Laſſotow Król Portugalſki przydał do herbu Rawicz, łańcuch i order *Criſt* nazwany.

Prowannom zaś nayozdobnieyſzego Zygmunt Kròl Polſki użyczył kleynotu, bo do kolumn ich oyczyſtych pozwolił noſić w herbie orła białego Polſkiego.

Ceſarz Maxymilian Rafałowi Leſzczyńſkiemu Kaſztelanowi Gnieźnieńſkiemu Marſzałkowi Koronnemu przydał na hełm lwa z mieczem dobytym; bo Leſzczyńſcy, Gołuchowſcy i Czermińſcy noſili przedtym trzy piora ſtruſie na Hełmie. Czytam w drugich Autorach, iż lew pod koroną Krolewſką, był herb króleſtwa Czeſkiego, z którego poſzli Leſzczyńſcy, i do krwi krolewſkiey bliſko należeli. Tenże dom herb ſwoy zubrzą głowę Woiewodztwu Kaliſkiemu zoſtawił, (które ſa-

mą ſzachownicę tylko przed tym noſiło,) iż Rycerſtwem tegoż Województwa ktoryś Leſzczyńſki na Szląſku nieprzyiaciela zgromił.

Mniſzchom noſzącym iedno pioro w herbie, Krolowie Czeſcy za dzieła wielkich odwag nadali ſiedm, iż w woyſku przodek Mniſzchow ſiedmiu znacznych mężow nieprzyiacioł zniosł, co czytałem w Herbarzu Czeſkim Paprockiego, pod tytułem: Senat Czeſki.

Lanckorońſkich Zadorze, ieſt przyczyniony od Karola V. lew złoty w koronie we środku, orzeł złoty w iedney tarczy, w drugiey Zadora oyczyſty, w trzeciey pod orłem Zadora, a pod Zadorą orzeł podobny pierwſzemu. Hełmy dwa, to ieſt Zadora i orzeł nad tarczą całą, iako w przywileiach domowych czytałem.

Xiążęta Sapiehowie pierwſze lilie właſne dotąd maią, i liſa czyli Bzurę, na Unii przyiętą podle kładą, taki herb widziałem na oryginale Unii W. X. Litt. w archiwie Nieświeżkim u Xiążęcia Jmci Woiewody Wileńſkiego i Hetmana W. Litt. w Herbie tym u dołu tarcza rozdwoiona, na ktorey maſz rękę ſtrzałą w ſamym łokciu przebitą, nadany od Ceſarza Symeonowi Sapiezie: Warſzewicki *contra Regim. Nicolaum.* Hełmy trzy, nad krzyżem lis, nad liliami mąż zbroyny z dobytą ſzablą, nad ręką orzeł Ceſarſki, a na pierſiach taż ręka. A to im nadane ieſt, kiedy ich Maxymilian Ceſarz tytułem Hrabſkim obeſłał, iako czytam w Warſzewickim.

Tarnowſkiego widziałem ſtarożytny obraz w Kraſnymbrodzie z orłem Ceſarſkim rozdartym na koronie, ktorego połowa iedna biała, druga czarna być powinna, a ten przydatek maią z łaſki Ferdynanda III. Ceſarza.

Myſzkowſkim Margrabia Gonzaga i Xiąże Mantuańſki taki nadał naprzod herb ſwoy właſny, cztery orły w czterech tarczach, wielkich powtornych; przydał zaś pierwſze cztery tarcze, w ktorych noſić maią lwa u gory po lewey, cztery balki w tarczy poboczney, w trzeciey tarczy po lewey znayduią ſię balki też ſame, a w czwartey tarczy po prawey, podobny lew pierwſzemu; herby te powinny trzymać lwy wſpięte, ſzabeltaſami przepaſane korona Margrabſka.

Tęczyńſkim Ceſarz Karol V. przydał do oyczyſtego Toporu te, ktore tym ſpoſobem na pieczęciach oſtatni kſztałtował Tęczyńſki; Topor w lewey tarczy, w poboczniey orzeł rozdarty Ceſarſki, trzecia tarcza odpowiadała wyżſzey, to ieſt wtorey, a czwarta pierwſzey, we środku był lew w koronie z Toporem wynieſionym: hełmy zaś trzy i korony na pobocznich trzech ſzyſzakach: pierwſzy był Topor we środku, lew taki, iaki w herbie ſamym, a trzeci był hełm orzeł Ceſarſki, boki labrowe.

Wielopolſcy dawni Zaprzańcowie Konia za Topor odmienili, po ktorym był ten przodek poznany od ſąſiadow ſwoich, albowiem ſię go drudzy dway bracia Toporczykowie zaparli byli, a Topor oyczyſty przeto na hełm podnieśli.

Machowſkim do oyczyſtego Abdanku przydał Ceſarz na hełm Lwa.

Wychowſkim Lwoſerd, to ieſt lwie ſerce, do Abdanku oyczyſtego, przydał Krol Jan Kazimierz orła Polſkiego w purpurowym polu; *item* S. Jerzego, trzeci lwa złotego w polu zielonym miecz dobyty trzymaiącego, czwarty pogonie w polu białym.

Miłoſzewſkim Krol Stefan przydał do ich herbu Kościeſzy, na hełm dwa krzyże i dwie palmy.

Xiążęta Oſtrogſcy zażywali naprzod S. Jerzego, ale Konſtantyn I. Xiąże Oſtrogſkie wyſzedłſzy z niewoli Moſkiewſkiey, nie chciał ſię wſpolnym z Xiążętami Ruſkiemi zaſzczytem pieczętować, przybrał ſobie był Pogonią, żony ſwoiey, to ieſt Xiężniczki Słuckiey; ſynowie iego Konſtanty i Eliaſz ulubili ſobie żon herby, to ieſt Konſtanty Leliwe, bo miał Tarnowſką za ſobą, Eliaſz Kościelecką miawſzy, pieczętował ſię Ogończykiem, od powtorney Unii Lubelſkiey, gdyż to na cały dom przyięty był herb, bo i iedneyże dzielnicy Xiążęta Zaſławſcy, tenże przyięli, iako na Liście granicznym Januſza Xiążęcia Zaſławſkiego podpis, i z takową pieczęcią. Herb mam *in archivo* 1589. datowany choć ieſzcze te dwa domy powtorzoną ligą, nie były ſkoiarzone, to ieſt wnieſieniem dziedzin Oſtrogſkich w imie Zaſławſkie. Tych czas ſukceſſor pieczentował ſię obiema razem.

Chodkiewiczom do Kościeſzy przyiętey na Unii Ceſarz Gryffa herb drugi przydał, Hrabiami czyniąc na Myſzy, Szkłowie i Bychowie.

Kromerowi Biſkupowi Warmińſkiemu, ſławnemu piſarzowi Polſkiemu, orła rozdartego na hełm przydał.

Ażę moy właſny naylepiey mi wiadomy być powinien, takie odryſowanie kładę ſzlachectwa mego. Herb Nagody zowie ſię, co poſpolicie zowią Prus tertio, iż pod czas godow, to ieſt weſela wſzczął ſię;

początek iego, to ieſt od zkoligowania ſię z Pobożanką, która, iż była znaczna dziedzicka, tak Paprocki mowi fol. 419. przyiął mąż puł podkowy, a koſſę iednę oyca ſwego odłączył. Prus tertio zowią go dla tego, iż to był wnuk czy prawnuk męża Prus pierwſzego, ponieważ pomieniony Herbarnik mowi fol. 419. że herb pradziada ſwego transformował; a tak, ktòry z ktòrego poſzedł, wyrażam. Połtora krzyża ieſt naydawnieyſzy herb Pruſſow wſzyſtkich, który za przyięciem od nich wiary, nadany im był, zowie ſię ten herb u Baſka Turzyma, alias tu Rzym ma, kędy czcić i zaſzczycać ſię krzyżem poczęto. Ten powinien być w tarczy gorney lewey, a że ieden Prus z drugiego idzie, pod nim w tarczy dolney lewey powinny być koſſy zwane nawilki, iako przyięte do Pruſſa, a to herb Xiążęcia Maſława, ktòrego wziął corkę z dziedzinami Prus, iako Paprocki fol. 418. Trzecia tarcza ma być Prus tertio na prawey od gory, to ieſt pułtora krzyża, koſſa iedna i podkowy puł, ktòry genuine, zwać ſię powinien Nagody, i tak go wſzyſcy Herbarze zowią, iż Pobożankę wziąwſzy, koſſę zarzucił, a iey puł podkowy przyiął. Czwarta tarcza oſtatnia prawa powinna być noga zbroyna, nazwana iednym Nowina, drugim Złotogoleńczyk, bo tenże powiada Autor, iż to mężowi Soborowi Pruſſowi nadano na pſim polu pod Wrocławiem, kędy własną nogę utracił, Papr. fol. 419. Kilku zaś Autorow zgadza ſię, iż matka S Staniſława, ktòry był Pruſſowczyk, także była tego herbu, dla którey pamiątki zoſtał ten zaſzczyt, a tu wyraźnie widziſz, ktòry z ktorego idzie, i iak były doſtawane porządkiem. Hełmy trzy być powinny, ręka na Turzymie, ſtruſie piora nad koſſami, trzeci: Noga zbroyna nad Nagodami, korony na ſzyſzakach. Tarcza powinna być kończata, u dołu z przyczyny że genus Pruſſorum ex tribus Principibus &c. Długoſz, Papr. 415. na bokach którey labry ſtoſuiące ſię do pol, śrzednia tarcza przydana ieſt od Karola VII. Ceſarza z orłem czarnym na ſrebrnym polu, na którego pierſiach oyczyſty i macierzyſty tegoż Ceſarza herby. Nad mitrą zaś między ręką i nogą zbroyną wzwyż opiſaną, Orzeł rozdarty Rzeſzy Niemieckiey do zaſzczycania użyczony. A tak ſwoy własny umyślnie dla tego okryśliłem, abym pobudził innych, żeby podobnie na fundamentach początku herbow własnych, i regułach w Xiędze tey danych, kſztałcić ſwoie doſkonale mogli.

§. 3.

Przydanie wiadomości nad Domami i Imionami przez różne uwagi z ſtarożytności wykopane.

Gniazda domow przezacnych wybrałem z Łaſkiego, Herburta, Zalaſzowſkiego, i innych Dzieiopiſow, oraz Paprockiego Xiąg: to ieſt, Panoſzy, herby Rycerſtw, Gniazdo Cnoty, Ogrod liliowy, Stambuch domow Szląſkich, Zwierciadło Morawſkie, Senat Czeſki, po cztery *Manuſcript* familii Słowiańſkich, ktòry w bibliotece Wrocławſkiey znaydnie ſię, *ſub titulo*: *Paralipomena*, z Okolſkiego, z Przywileiow, ktòre mi ſię w archiwach znacznych domow czytać zdarzyło, z Grodow i Ziemſtw, z Erekcyi kościołow i klaſztorow. Ale przed zaczęciem Traktatu o gniazdach, lub zapomnianych, lub zaniedbanych, lub też cale niewiadomych po familiach w dziſieyſzym wieku, potrzebne wielce do tey rzeczy przytaczam oświecenie. Doſzedłem, iako z pierwiaſtek ſwoich, domy wſzyſtkie, potym familię rozplenione z laty, z oſobami, z fortuną, z honorami, nowych a coraz rożnych nabywſzy przezwiſk, a naybardziey dzielnice własnych ich dziedzin, coraz im odmienne przynoſiły imiona. Jednak uważyć każdy ma, ktoby dochodził pierwſzego, a przynaymniey nayznacznieyſzego albo naydawnieyſzego przodka domu ſwoiego, iż częſtokroć i naywięcey imię to piaſtował, ktorym ſię dziś cale pokolenie zaſzczyca herbem, iako to herb Sulima, do dziś dnia ſię zowie, bo przodek onego w Polſzcze nazywał ſię Sulima, tak mąż Syrokomla, Nieczuia, Wieruſz, Zadora, Gierald, Godziemba, Wandalin, Prus, Radwan, Łada, Topacz, Leſzczyc &c. Czyli to było przezwiſko iuż Chrześciańſkie, czy z Pogan wzięte, od tego iednak męża zawſze ſię zwać muſiało, lub zkąd ſię wynioſł w ten czas, kiedy z herbem własnym do nowey przenoſił ſię oyczyzny, lub z nowo nadanym. Inne zaś z Chrześciańſkiego regeſtru wybrawſzy, ſą te: iako to Janina, Roch, Bozedarz &c. Herby, a zaś ſzyku Pogańſkich narodow ruſzywſzy, ci ktòrzy z dawnych Sarmatow i Słowakow poſzli, także ich kleynoty noſili, własnych mężow na ow czas (aż do odmiany lub iakiego przydatku w herbie) przezwiſka, iako to: Jaſtrzębiec, Pobog, Nowina, Koźlorog, Pruſſy &c. ktòrych wſzyſtkich Bòg z iednego z czaſem rozkrzewionych ſzcze-

pu dalszą opatrzył za wiary świętey przyięcie latoroślą, dla którey rozfiania po krôleftwie z Rzymfkiey winnicy, iako z nayobfitfzego w pobożności kraiu zaciągano, i ztamtąd przyfyłano Bifkupow, ci przyprowadzali z fobą krewnych fwoich, którzy krewni z drugiemi ziomkami fwemi iuż prawowierni, nie iak na twardey pofiawfzy opoce, nie zarażonym zakwitneli owocem, i tylu wiekami, ani przerwaną ofnową, ani żadnym upadkiem nienarufzone dotąd ich zoftały familie, tych i infzych przychodnich domow herby fą: Roża, Ciołek, Leliwa, Lewart, Odrowąż, Ogończyk, Pruffy, Wieniawa, Rawicz, Zabawa, Offorya, Okfa, Paparona, Tarnawa, Zaręba, Sulima, Korab, Kolumny, Bończa, Kruczyni, Trąby, Grzymała, Kufzaba, Zadora, Wczele, Wadwicz, Napiwon, Rogale, Kownia, Kietliez, Glaubicz, Wierufzowa, Korczaki, Nabram, Sas, Salawa, Safzor, Jezierza, Samfon, Stemberg, Warnia, Grabie, Brochwicz, Korzbok, Krupek, Helt, Bodula, Mora, Pogonia, Brzyfowa, Topacz, Bełty, Berften, Kizynek, Ramult, Domb, Drzewica, Włofzek, Ratult, Murellio, Drogomir, Swierfzczek, Wierzbna, Przyiaciel, Wandalin, Drogoflaw, &c. A dawne zaś oyczyfte własne i rodowite domy, które z Lechem przyfzły, te fą: Topor, Lis, Srzeniawa, Kopafzyna, Pobog, Abdank, Doliwa, Pułkozic, Bogoria, Koźlorog, z którego herb Jelita, Lefzczyc, Gozdawa, Strzemię, Nowina, Tarcza, Junofza, Przofna, Działofza, Rola, Laryffa, Ofmorog, Trzafka, Niefobia, Sokola, Brodzic, Jafieniec, Ofloia, Radwan, Godziemba, Wąż, Szeliga, Kościefza, Hołobok, Dołęga, Dombrowa, Łada, Lubicz, Zagłoba, Rogi, Nałonie, potym Nałęcz zwany, Drya, Kotwica, i tak fiła innych znacznych. Drugich zaś nazwifk herby od tych fą oderwane. Tak poczęli fię przodkowie nafi zwać i pifać imieniem włafnym, i od herbow fwoich, iako to: *Andreas armorum* Łodzia. *Janislaus armorum* Gryff, Zegota *armorum* Topor &c. Daley zaś kiedy rozradzać fię bardziey poczeli, iż imienia iednego więcey tegoż famego herbu znaydowało fię, ziawiły fię na ten czas przydomki, i podpifywali fię Gregorius Skora, Joannes Owca, iako którемu przyzwoitfzy fądzili podług natury iego do imienia przydatek, drudzy maiąc fię czym od innych rożnić imiona fwoie z tytułem podpifowali, iako to Pakoflaw Kafztelan Warfzawfki, Przedpełko Woiewoda Kalifki, Jafko Woiewoda Krakowfki, Spytko Woiewoda Sandomirfki &c. A tak krotkie domu czyiego namienienie, czyni

częftokroć niepewność, raz że fiła domow przywłafzczaią fobie i naciągaią dla honoru, czafem wcale kogo nienależące. Druga, iakom namienił, iż dociec naybiegleyfzym trudno, kto on był z takowego podpifu. Dopiero za nabyciem dobr i poffeffyi, po rożnych Woiewodztwach, w ten czas bardziey iefzcze rozmnożone coraz ofoby, dla uniknienia omyłek i miefzaniny iakiey, które trafiać fię mogły, biorąc iedne za drugą ofobę, pifać fię wfzczęły z przypadłych działem dobr, iako to: *Andreas de Pilca*, *Joannes de Tenczyn*, *Uriel de Gorka*, *Joannes de Krotofzyn &c.* Brat zaś drugi pifał fię z dobr innych iemu przypadłych. Inni także krewni z fwoich, które obięli byli własności. — Już tu tedy z czafem namnożyło fię więcey nazwifk, i te fą pierwfze gniazda oycow nafzych, których ia nie mały zbior odfzukawfzy dla używania familiom rożnym oddaię, w dalfzym zaś trochę wieku przybywfzy iefzcze więcey do familii ofob i ozdob naftępcy przykładem przodkow fwoich pofzli, że każdy dzielnicy fwoiey nofił imię, atoli iuż z tą rożnicą iednak, iż przedtym nigdy nie zaniedbywali przyłączać zkąd fię ich dziadowie pifać poczęli, ci zaś do tego nowe przyłączywfzy poffeffye, iako to fą takowe podpify. Tomafz z Węglefzyna w Mokrfku, Piotr z Toporow w Sieciechowicach, Jan z Wąfoczyna w Chmielowey &c. których to tak fąfiedzi, iako i ludzi plon pofpolity Panem zwał Wąfockim, Mokrfkim, Chmielowfkim &c. Lecz to iuż pofpolicie dopiero czternaftego wieku wkorzeniły fię takowe przezwifka, i dla tegoż zawołany tymże tytułem zoftał fyn, wnuk i pochodzący od niego: te przeftrogi nie zawadzi mieć w uwadze, iż odmiana imion, nie działa fię przez uftawy iakowe publiczne, albo też prawem żadnym nie była obwarowana, ale ią każdy według własney woli i upodobania z przodkow domowi zoftawił, na co żadnego autentycznego nie doczytałem fię dowodu, iżby fię to za pozwoleniem lub rozkazem Xiążąt albo Królow dziać miało; do czego mafz tu tak: że zebranie niżey przyłączone, iednego fzczepu na rożne gałęzi podzielenia; więcey przydam, że iako przefzłych wiekow do upodobania fwego nowych nabywano przezwifk, tak i nafzych czafow, zacząłby fię inaczey pifać kto z iakiey racyi flufzney, a człek do tego znaczny, pewnieby za wnukow iego dziadowfkie z pamięci wypadło imie. Jako dawnieyfzego wieku herby i imiona odmieniali dla rożnych okoliczności, albo niechęci ku braci. Tak Rawitow iedna linia kochana, mowi Autor, za

przyiściem do Polſki, arma mutarunt in Rawicz & antiquam naſſam re-
jecerunt, to ieſt Więcierz. Inna linia tegoż domu Boxow podobnie
uczyniła, Okſę ſobie przybrawſzy, drudzy Oſtoię. Tak Toporczy-
kowie Zaprzańcy, z ktòrych dziſiay Wielopolſcy, konia w herbie no-
ſzą, od drugich Zaś Teneżyńſcy, Tarłowie, Oſſolińſcy i Rabſztyńſcy
Topor. Toż Okolſki twierdzi, iż Trachowie z Proſkiemi dzieląc ſię
dobrami. Herb Trach w herb Samſona zamienili. Podobnie przodek
Rzewuſkich przy podziale z bratem herb Krzywdę od herbu Lubicz ro-
zrożnił. Jako i Jan Czarnkowſki w roku 1421. do domu ſwego odmia-
nę w herbie wnioſł był. Wtąż Litewſkie familie raz na Uniach her-
by odmieniały, drugi raz ſię niektòrzy do dawnych wrocili, iako to Sa-
piehowie do Lilii, Niemierowie do Gozdawy, drugi brat Niemierow
został przy Gozdawie, inny Kmita Chorągwiami ſię znaczył, tych 4ty
brat Woronicz Pawęzę ſobie obrał, Zawiſza Rożyc z Korony, Origine
zaś Czech doſtawſzy znaczney dziedziczki w Litwie, na Bakſztach cor-
ki Kieyzgayłły herbu Łabęć, tak przydomek, iako i herb iey zachował
w Obłogu, a Rożą, to ieſt oyczyſtym Poraiem, hełm uwieńczył, z te-
goż domu poźniey Zawiſza Kieyzgayłło poiąwſzy Zawiſzankę Hrabiankę
z Krozy Dowgayłownę, rodzoną dziada Zawiſzy Dowgayłły Biſkupa
Wileńſkiego; Biſkup ten, czyli z tego pokrewieńſtwa, czyli przyiaźni
lub pamięci Łabędziem Zawiſzow Kieyzgayłłow pieczętować ſię zaczął.
Xiążęta Oſtrogſcy pierwſzy herb S. Jerzego oddalili z niechęci ku Ru-
ſkim tegoż herbu Xiążętom, Leliwą z Ogończykiem odtąd ſię pieczen-
tuiąc. Swieżſzych zaś wiekow z Xiążąt Oſtrogſkich Xiążęta Jarosławſcy
nazwali ſię.

Ci iednak, ktòrzy brali na ſiebie nowe imiona, oyczyſtego odſtę-
puiąc, iakom iuż rzekł, gniazdo tylko zachowawſzy, zkąd ſię zawſze
piſali, z rozmaitych i wielorakich czynić to zwykli byli przyczyn, raz
dla rodzeńſtwa obſitego, iako to w Pobogow, Jaſtrzębcow domie i Juno-
ſzow, iż ieden brat wziąwſzy maiętność, iey imię noſił, drugi inną
wziąwſzy, od niey ſię nazwał, choć rodzeni byli bracia. Powtore dla
obſzernych dobr przeſzłych w ten dom z zacnego innego, iako to: w
Toporczykow, Nałęczow i Grzymałow domie trafiło ſię. Potrzecie dla
dziedziczki iakiey oſtatniey z domu, po żonie zwykli byli odmieniać
imiona, iako to: Jordanowie, Spytkowie, iż Mikołay Jordan Kaſzte-
lan woynicki poiął był Zofią oſtatniego Spytka Melſztyńſkiego Woie-

wody Krakowſkiego corę, i z niey dom Spytkow Jordanow rozkrze-
wił; rownie i Granowſcy poiąwſzy ieden oſtatnią dziedziczkę Sieniaw-
ſką, drugi na Drozdowach Chodorowſką nowych z żonami przezwiſk
nabyli; lub z Ciechanowca Zgierſki, Kiſzką ſię nazwał dla ſukceſſyi,
ktòrą po corce Januſza Białego, Hetmana Wielkiego Litt. oſiągnął, al-
bo Tomaſz Zerkowſki, Kaſztelan Poznańſki herb i imie Rzeſzowſkich
na ſiebie przeiął. Dla dziedziczki Dynowa i Rzeſzowa, lub Tworo-
ſki Pilawczyk, Buczackim zawołany, dla dziedziczki Buczacza, herbu
Abdank, ktòrym to podobne rodzaie herbow mianowane ſą: *in exteris;
arma fœderis; conſangvinitatis*, *ſucceſſionis*, *familiæ &c.* Niemniey in-
ni od chwalebnych dzieł i czyn odprawionych, zoſtawiali ſwoim pa-
miątkę, iako to: Hinek, Balicki; Toporczyk zabiwſzy Hinka Czecha,
Boleſtraſzycki poimawſzy Swiatopełka Xiążęcia Ruſkiego, Swiatopeł-
kami ten dom podziśdzień ſię zowie i innych ſiła. Także częſtokroć z
przywary iakowey, iako to od koſtki martwey poſzli z Roſtkowſkich
Koſtkowie. Głowacz Oleśnicki przodek domu Sobieſkich Jan imie-
niem, dla ſzczupłey urody rzeczony Janik &c. Ztąd wiedzieć należy,
iż w rożne nazwiſka i dobra rozproſzona działami potomność przydom-
kow w familiach namnożyła, bo kilku będąc iedney maiętności Panem,
rożnić ſię muſieli przez nazwiſka oſobom ich właſnym przyzwoite. —
Ale w Polſzcze przydomki, na rożne ſię kończą terminacye, bo to *res
fuit arbitraria*, przezwiſka poſpolicie na ſki. A to od dobr: Pan Ten-
czyńſki, Pan Leſzczyńſki. W Litwie zaś i w Woiewodztwach Kijo-
wſkim i Wołyńſkim maſz wiedzieć, iż lub ſię poprzezywali inaczey,
lub dawne imiona zoſtawili, rożne maią terminacye, a zaś przydomki
wſzyſtkie na ſki, iako to: Pociey Korzeniowſki, Tyſzkiewicz Łochoy-
ſki, Woyna Jaſienicki, Stetkiewicz Zawierſki, Kordżuk Zaleſki, Ty-
zenhaus Łomżelſki, Łopot Bykoſki, Wołk Łaniewſki, Zaranek Orbo-
wſki, Frąckiewicz Radzimińſki, Ciſzkiewicz Minołgańſki, Wizgierd
Zabłocki, Uſzak Ulikowſki, Kozieł Poklewſki i Jaſiennicki, Rudomina
Duſiatſki, Kurczukowicz Białoſzycki, Zwan Dołetecki, Staſiewicz Swi-
cki, Bohuſiewicz Iwanicki, Kiſiel Dorochiniecki, Dryſzka Mokoiewſki,
Myſzka Warkowicki, Odnowicz Kanczewſki, Michnowicz Hubińſki,
Czeczel Nowoſielecki, Hryniewicz Legiecki, Bolko Orczyńſki, Ginvild
Piotrowſki, Bochuſz Okmińſki, Jozefowicz Chlebicki, Glinka Jancze-
wſki, Dołmat Iſaykowſki, Raczko Moſalſki, Orzeſzko Czarnołoſki,

Puciata Kłodzińſki, Bartoſzewicz Lemnicki, Tyſza Bykowſki, Łaſzcz Tuczapſki, Łuckiewicz Kochanowſki, Proſkura Suſzczyńſki, Gincyd Towiańſki, Zdan Miecìecki, Sawicz Zabłocki, Protaſzewicz Szuſzkowſki, Tołmacz Borkowſki, Balbas Roſtocki, Promczeyko Kornicki, Jakimowicz Zułkowſki, Andruſzewicz Leſznicki, Chreptowicz Bohuryńſki, Piętka Netarbowſki, Joſman Synkowſki, Mieleſzko Pyſzyńſki, Skirmunt Strawińſki, Tomkowicz Sielecki, Adamowicz Pokrzywnicki, Nakowicki Urbanowicz, Pilecki Ławrynowicz Poſzylſki, Brzyſzewſki, Worytko, Zienkiewicz, Tychińſki, Zienkiewicz, Karaffa Korbut, Rudnicki, Sypayłło, Oſtrowſki, Dąncykowicz, Hołubicki, Korſak, Adamowicz, Pokrzywnicki, Mutykalſki, Surowińſki, Rakowicki, ktòrych to z manuſkryptow rożnych i Koiałowicza i Woyny pozbierałem, co ſię znaczy dobr owych Pan &c. Inne tym podobne miiam okoliczności, dla ſkrocenia przykładow, przyſtąpienia do materyi innych, iednak to potocznie przydaię dla przerzeczonyeh rzeczy wſparcia, że podobnymże ſpoſobem drudzy herby ſwe i przezwiſka z wyżey namienionych racyi odmieniali i przydawali, o czym malz w Traktacie 1wſzym.

§. 4.

O Ozdobach Imion Szlacheckich.

Polſka, tak ieſt w możne i przezacne domoſtwa obficie opatrzona, iż ſię zda iakoby nayſtarożytnieyſze Imiona i Mężowie naycelnieyſi, fozą prawodawcy Słowakow Lecha pierwſze gniazda w pośrzodku oney za chuć naywiękſzą i ſławę oſiadać mieli. Nie ieſt to podeyrzana apologia Państwa tego, ponieważ w obfitości rozrodzone domy, nad tyłą udzielnemi Xięſtwami rozciągnęły ſwoie panowania i panuią ieſzcze, Czeſkie, Węgierſkie, Morawſkie, Sląſkie, Pruſkie, Siedmiogrodzkie, Wołoſkie, Kurlandzkie, Moſkiewſkie; prawdziwi Polacy oſiadali Trony, a przez z ſpowinowacone więży, Rzeſkie, Francuſkie i Włoſkie na puł z mężami dzieliły i dzielą matrony. Szlacheckie a rodowite familie mieſzały krew właſną z Monarchami ſwoiemi. Pielecy Toporczykowie, Granowſcy Leliwitowie, Xiążęta Druccy z Jagełłem, Xiążęta Radziwiłłowie z Zygmuntem, Xiążęta Holſzańſcy z Witoldem,

dom

dom Auſtryacki z Xiążętami Wiſzniowieckiemi i Firleiami, Zamoyſcy,
Koſtkowie, Xiążęta Radziwiłłowie, Zakrzewſcy z Batoremi, Xiążęta
Radziwiłłowie, Xiążęta Zaſławſcy, Xiążęta Sanguſzkowie, Sapiehowie,
Jabłonowſcy i Zamoyſcy z ſławnym owym obrońcą Wiednia Janem
III. Opalińſcy, Jabłonowſcy, Czarnkowſcy, Radzimińſcy z oycem
Królowey Francuzkiey Ludwika XV. żony, Staniſławem I. z Piaſtami
Xiążętami Mazowieckiemi, Szamotulſcy, Hunowſcy, Xiążęta Radzi-
wiłłowie, Tarnowſcy, Koſtkowie, Odrowążowie oprocz Tarno-
wſkich, Wiſznowieckich, Szydłowieckich, Tęczyńſkich, Denhoffow,
Donaborſkich, Gorkow, Oſtrogow i pomienionych Szamotulſkich,
którzy ſię częſto z Xiążętami Szląſkiemi kolligacili, a przez nich krew
ſwoią w domy dawnych Królow Czeſkich, Bawarſkich, Brandebur-
ſkich Xiążąt przez ślubne kontrakty mieſzali. Procz co z Mochiłow
(z Paleologow domu idących) przybyło domom Polſkim kolligacyi,
Xiążętom Koreckim, Potockim, Leſzczyńſkim, Przerębſkim, Oſtro-
rogom, Firleiom, Xiążętom Wiſzniowieckim, Myſzkowſkim, Czarn-
kowſkim, procz co z domami, Królewſkiego właśnie rodu, (iako to
Gordonow w Anglii) z pokrewnili ſię Morſztynowie, Czartoryſcy,
Bielińſcy, lub z domem Palatinuſa Xiążęta Radziwiłłowie, Lubomirſcy,
Paniewſcy z Królmi Węgierſkiemi, iako to: Szczeſny Paniewſki Hetman
w Węgrzech, miał Kryſtynę Matyaſza Kròla Węgierſkiego rodzoną ſioſtrę,
i z niey ſynow piąciu; Kaſper zaś Paniewſki miał Alexandra Hoſpodara
Wołoſkiego corę, Bohdana ſioſtrę: a brat iego Melchior miał był drugą,
obie zaś ze krwi Paleologow idące: Bielſki fol. 644 Duninowie, a przez
nich Braniccy z Xiążętami Ruſkiemi; ſą ieſzcze domy w teyże Oyczy-
źnie, ktòre z Królewſkiey linii ſię ciągną, proſtym idące duktem, iako
to z Jagełły przodkow: Xiążęta Wiſzniowieccy, Sanguſzkowie, Czar-
toryſcy i inni, o czym ſzerzey w Traktacie o tytułach. Od Leſzka roz-
rodzonych dzieci, Czarnkowſcy, Szamotulſcy, Oſtrorogowie, Sobie-
ſcy, Wierzbiętowie, Braniccy, Mieleccy, Bykowſcy, Konarſcy,
Szampachowie i herbu Leſzczyc, którzy od Leſzczyca dukt ſwoy pro-
wadzą, lub z iedynowładzcow Ruſkich płemienicy, Oſtrogſcy, Zaſła-
wſcy, Jałowiccy, Malińſcy, Xiążęta Czetwertyńſcy, Hornoſtaiowie,
Hołowczyńſcy, albo z Piaſtow idący (bo lubo przez białą płeć, ale to
pewna, że przez nie naywiękſze kolligacye i ſukceſſye przechodzą w inne
domy (Denhoffowie, a przez nich Xiążęta Czartoryſcy z owey oſta-

tniego Xiążęcia Brzegſkiego rodzoney ſioſtry Sybilli, po którym Jerzym Xiążęciu Brzegſkim, Auſtryak zoſtał zupełnym Panem po wydarciu tey reſzty Sląſka, atoli gdy to piſze, iuż pod Brandeburgiem Xięſtwa Sląſkie zoſtaią, przez *Pacta Familiæ* tego domu z linią Xiążąt Głogowſkich uczynione. Z oſtatniey zaś Piaſtowny w Polſzcze zeſzłey Januſza i Staniſława oſtatnich Xiążąt Mazowieckich rodzoney; idą te domy Odrowążow, Koſtkow, Tarnowſkich, Oſtrogſkich, Zaſławſkich, i żyiące domy: Sieniawſkich, Lubomirſkich, Jabłonowſkich, Sapiehow, Małachowſkich, Dąbſkich &c. Są nawet z obcych Xiążąt tu Zanieſione, iako to dom Kietlicow, Krzyckich, ponieważ za świadectwem Paprockiego tak wiadomego Herbarza od Xiążęcia Auſtryackiego proceder ſwoy wiodą, albo Herburtow Odnowſkich, od Herburta, iednego z potomkow, Witykinda Xiążącia I. Saſkiego dom pochodzący, iako maią świadectwo w Gvicciardinim i poważnym Kromerze lib. 13. Zapolſkich w Krakowſkim dom od ſamych Węgrow doſtało mi ſię ſłyſzeć, iż od Króla Węgierſkiego Jana ſtryiecznego brata *recte* idą, i tyle innych zacnych domow, które Królów lub udzielnych Xiążąt w rodzie liczą. Kierdeiowie z Hanow Tatarſkich od Techtimgereia. Zadorowie, to ieſt Lanckorońſcy, Woieńſcy, Wodziſławſcy, Chrząſtowſcy, Rwoccy z Xiążąt dawnych Brytanii we Francyi do dziś dnia kwitnących, Breże początki ſwoie zaſiągaią, ci zaś od Antoniuſza Ceſarza, czego dowodem ieſt dany Przywiley domowi temu, od Karola V. Staniſławowi i Zbigniewowi Lanckorońſkim. Zenowiczowie Deſpotowie z Xiążąt i Deſpotow Serbſkich. Dom Firleiow, Broniewſkich z Margrabiow w Frankonii ſłynących. Woraziccy z Xiążąt Czeſkich, Laſkowſcy z Swabenicz ſtarożytni z Lechem i Czechem przyſzli. Rozemberkowie z Anhaldyńſkiey linii Xiążąt Aſkanii idą, w imię Witykonow u nich poſpolite było, w Czechach Poraiami zwani, z którego domu S. Woyciech i Poraiowie u nas. Przyſzli oraz do Polſki z Dąbrowką Perſteynowie, Poraiowie, Sleśniccy, Rozdrażewſcy Odrowążowie krewni, Zaicowie Haſemburgii Lepores, Lwowſcy Leones, Kołowie, Konarſcy, Poświſtii trzech podkow herbu, Bilinowie, Zdziarſcy z Czech także przyſzli. Zengwirſcy idą z Xiążąt Brunświckich, z którego domu była S. Jutta Dominikanka w Toruniu, Patronka Prus, albowiem od pewnego Miniſtra Pruſkiego ſynowca w tamte kraie ſprowadzonego, Dom ten rozpleniony. Innych zaś domow początki wyſokie, które

dawności prochem zatarte poźnieyſzym wiekom zoſtały, z niemniey możnych mężow na nowe wynikneły. Jako i Polſkie rodowite z ſamych ſiebie maią inſze ozdoby, to ieſt Tęczyńſkich, Tarłow, Oſſolińſkich, Wielopolſkich, Jaſtrzębcow, Myſzkowſkich, Koniecpolſkich, Rokſzyckich, Rytwiańſkich, Koźlorogow, Zamoyſkich, Gomolińſkich, od Saryuſza Jelity otrzymawſzy odmianę herbu, co naſi Kronikarze zaſiągnęli wiadomością, lecz Koźlorogow nierownie dawnieyſzych znała Polſka w honorach i odwadze Saryuſza przodkow. Wiſzniowieckich, Sobieſkich, Leſzczyńſkich Królewſkie domy. Od Królewſkich do Xiążęcych idąc domow, i na tych w Polſzcze nie zbywa, co ſię dla zaſzczytu kraiu i wiadomości obcych narodow pozbierało. —

§. 5.

o Xiążętach.

Jako z Łaciny *Rex à Regendo* z Słowiańſkiego, Karal i Korol, albo Koron iuż Król od korony rzeczony, tak *Dux à ducendo* Etymologią bierze, i właśnie pierwſzey Rycerſtwa głowy, tak u Rzymian, iako i u dawnych Frankow i Niemcow nazwiſkiem. Ztąd dawane było Panom, którzy naygłownieyſzą w wolnym narodzie mieli powagę, i po Królu zaraz pierwſzą. Ci po prowincyach rozkazowali, iako twierdzi *Pancirollus tit: Notitia Dignitatum utriusque Imperii.* Drudzy potym dziedzictwem te prowincye opanowali, ale z pierwſzych rządow początek tytułow ſwoich wzięli. W ięzyku Niemieckim *Hertzog*, w Łacinie *Dux*, *Ductor*, *Domitor*, *Nutritor Exercitûs*, *Wachteri*, *Gloſſarium* CL. a tak *Dux* Polſką wymową wodzem powinien być mianowany, przeto że z udziału ſwego na zawołanie *ſupremi Domini*, to ieſt Króla boy toczyć muſiał, że zaś wodza nazwiſko i Hetmanom daią, ztąd to poſzło, iż ci *Duces* z właſnych powiatow ſwoich żołnierza wiodąc, i innym częſtokroć tłumom rozkazowali. Inaczey i Woiewoda, woyny wodz, i każdy ktokolwiek woyſko wiedzie, atoli nie Hetman, ſami Monarchowie prowadzący właſne woyſka do potrzeby byli wodzami, i w owych czaſiech, kiedy nie była zagęſzczona koronatami Europa, wodzow tylko takich miała, iako i Polſka, to ieſt *Duces Poloniæ*, ci

iednak mianowali Hetmanow na każdą wyprawę, bo tey godności tytuł ieſt w ſobie ſzczególny, i pochodzi z Wandalſkiego ięzyka, w ktòrym Hetman ieſt od potrzeb człowiek: ztąd w Niemieckim poſzło *Hauptmann*, w Łacinie *Supremus Ductor*, naywyżſzy Hetman, *Campiductor* Hetman Polny, a iuż *per abuſum Campi Dux*.

Duces dawni niektórzy pod hołdem ſiedzieli, dopiero iak ſię z pod haraczow wydźwigneli, *regalia* ſobie przywłaſzczyli, i dzielnemi będąc bez poſłuſzeńſtwa nikomu, naprzod tytuł z Bożey łaſki wzieli, to ieſt, że nikomu za tę władzą, iedno Panu wſzyſtkiego ſtworzenia obowiązani. Poſłow imieniem ſwoim wyſyłać poczęli, bić monetę pod właſnym ſtęplem, *& jus gladii*, *ſupremæ juſtitiæ*, to ieſt Prawo życia i śmierci nad hołduiącym ſobie poddańſtwem oſiągneli z właſney mocy, nie z użyczoney, iaką od Królow Trybunały i Staroſtowie głowni maią, poty do iednowładnych Panow.

Były inne *Ducales familiæ*, które z oycow udzielnych mieli ſwoie udziały, iako to: ze krwi Jagellońſkiey kilku, Xiążęta Oſtrogſcy, Radziwiłłowie &c. pierwſi *ex reſpectu* Wołynia, Podola i Halicza, drudzy z racyi dziedzin Medeli, Goniądza i Raygrodu, ktòry z Knyſzynem do Zygmunta I. od domu tego ſię doſtał przez Mikołaia Biſkupa Zmudzkiego, iednak *in virtute* te potomkowie rodzonego Troydena i Dowmunda, Narymunda, a potomkow Juliana Dorſzprunga Xiążęcia Dziewałtowſkiego, nawet Dziewałtowſkich dom od niego poſzedł, piſali ſię *Dei gratiâ*, czego nadgrobki ſtarożytne uczą, ale *amore æqualitatis* na Uniach ten tytuł udzielny porzucili, iako i cała Jagellońſka *propago*.

Ci zaś, ktòrzy ze krwi wyſokiey Królewſkiey i udzielney pochodzą, ſą właśni Xiążęta, zkąd zaś ich *etymologia*, czytać niżey będzieſz pod linią Kniaziow Włodzimirſkich.

Principes w Łacinie. Ci znaczyli *Primus*, czaſem moc w narodzie, powagę i naywyżſzy ſtopień Szlachectwa. Tak w Francyi przed tym, iako *Thuan L. XXV. Conſtare Principis nomen nusquam in Galliis tributum, niſi iis, qui per mares à Regibus Galliæ originem repetunt.* — Znak urodzenia, ale nie dziedziny. W Rzymie *Imperator Princeps* był zwany, w inſzych kraiach *à Primatu in populo* z czaſem oſiadłości wielkie ſkupiwſzy i zebrawſzy, dali im nazwiſka *Principatus*, iako we Włoſzech *Principatus Pedemontii*, *Carpi*, w Pomeranii *Rugiæ* &c. Wſzak

że Xiążęta Rzeſcy w autentycznych aktach *Principes* tylko nie *Duces*, ktòrzy *ſine Ducatu* mianowani, chyba że włości ich niektóre *in Ducatus* przez Ceſarzow mianowane były, albo że *in diplomatibus* z oſobliwey konſyderacyi albo pokrewieńſtwa Ceſarzow ten tytuł udzielony maią; i rigoroſe nad tarczą mitrę bez krzyża noſićby powinni, iako nie *immediatâ*, ale *mediatâ gaudentes dignitate & per Dei Gratiam Papali, Imperatoriâ, aut Regiâ*, przecież w teraźnieyſzych wiekach i bez pozwolenia, krzyża nad mitrą używaią.

Elektorowie acz tak możne *in Imperio* głowy lub *Feuda* Rzeſkie poſiadaią, tytułu *Dei Gratiâ* zażywaią, ſą *Duces*, i inne prerogatywy udzielne *exercent*, przecież tak tłumaczą, że to *adjunctum Dei Gratiâ, ad humilitatem, non ad independentiam regulari* powinno.

Przybieraią wprawdzie u nas i Biſkupi tytułu *Dei Gratiâ*, ale znać nie udzielnie, gdyż dokładaią *& Apoſtolicæ ſedis*, iabym rozumiał, że w cudzych kraiach przyzwoiciey ſię piſzą: *Divina favente Clementiâ*, a im wyżey światowa w duchowieńſtwie idzie godność, bardziey ſię przed Bogiem uniża, i ztąd Kardynałowie ſię piſzą, *Divina miſeratione.* Papież zaś choć naywyżſza Chrześciańſtwa głowa, tylko *miſericordia & ſervus ſervorum Dei*, Ceſarze kiedyś, iako to Karol IV. Zygmunt, i inſi także *Divina favente Clementiâ* tytuły ſwoie zdobili, co poniekąd i teraz *uſitatum.*

Kiedy zaś od Ceſarzow i Królow dla iakiego domu włość iaka na Xięſtwo wynieſiona bywa, w ten czas iak inweſtyturę albo przyſtroienie w Paludament odbiera, i bywał ten zwyczay, że miecz na znak udzielney władzy, mianowicie Ceſarze dawali, iako tego dowod ſam widziałem *in Gazophilacio* domu Xiążąt Radziwiłłow. Takowi ſą także *Duces à Ducatu* w niektòrych kraiach, iako to w Anglii zachowuią ieſzcze *paſſim*, zwyczay że Król *Duces creando*, płaſzcz im daie Xiążęcy, koronę i ſzpadę. Innym zaś tytuł ſam *Ducis* nadany bywa, iako wyżey innym godność Xiążęca z tytułem *Celſiſſimi*, co iako rzecz rzadka, tak trudna do otrzymania, i tylko prawie dla krewnych ſwoich zwykli Ceſarze udzielać.

Ktoby zaś przez ſukceſſyą na Xięſtwo z pierwocin ſwoich pod tym Tytułem ſłynące, albo pomienionym wyżey ſpoſobem utworzone, wſtęp uczynił, lub przez białe głowy, lub iakimkolwiek ſpadkiem, takowy ſukceſſor tylko dziedzicem na Xięſtwie piſać ſię powinien, chyba

ba że potomek z udzielney Xiężniczki ſpłodzony udzielnie tego Xięſtwa żażywa, na ten czas *Dei Gratiá* tytuł noſić może. Ten zaś, co tylko kupnem nabywa, Panem na Xięſtwie tytułować ſię ma.

Wſzyſtkie tytuły na świecie ſtopniami miarkowane, iako to nie darmo w Staropolſkim ięzyku rożność była, bo Dygnitarzom maiącym iakąkolwiek od tronu użyczoną powagę Wielmożnego tytuł, iako to: Staroſtom był od rownych dawany, zaś tym, ktòrzy głownieyſze ſprawy Rzeczypoſpolitey w wyżſzey mocy roztrząſali iako to Senatorom, Jaśnie Wielmożnego, Xiążętom nieudzielnym, Oświeconego Xiążęcia, tym zaś, ktòrzy udziały mieli Jaśnie Oświeconego Xiążęcia, iako to z Piaſtowſkiego rodu Mazowieckim i Sląſkim Xiążętom, lub Słuckim, ktòrzy po Kròlach pierwſze w Senacie poſiadali mieyſca, Królom zaś ſamym Nayiaśnieyſzego tytuł powinny.

Toż i w cudzoziemſkich ięzykach ſię znayduie, kiedy iednym Xiążętom daią *Regalis Celſitudo*, że z Kròlow wynikneli, i pańſtwa mnieyſze od Kròleſtw, i wyżſze zaś od innych Xięſtw maią, iako *Duces Lotharingiæ*, przedtym *Sabaudiæ*, a nie dawno *Duces Holſatiæ;* drugim *Celſitudo Sereniſſima*, że władaią pańſtwy lub podziały od przodka udzielnego iakiekolwiek odebrali; trzecim *Celſiſſimus*, albo *Celſitudo*, że potomkowie Xiążąt, lub też *creati* od Ceſarzow *cum prædicato Celſiſſimi.* Tym ſię od niżſzych należy *Celſitudo*, od rownych zaś wyżſzych *Celſiſſimus.*

W Polſzcze tytuł *Celſiſſimi* Prymaſom przydany dla godności Xięſtwa Łowickiego, oraz że w ſenacie duchownym pierwſzy Prymas, to ieſt *primus Princeps*, Kaſztelanowi Krakowſkiemu z podobneyże miary, iż *principium* od niego świeckiego Senatu, Biſkupom Krakowſkim z Xięſtwa Siewierſkiego przychodzi. Innym niektòrym oſobom i domom, o ktòrych niżey. *Extra Regnum* Rzeczpoſpolita Hanowi i Wezyrowi *Celſiſſimi* dawać zwykła. W Hetmana zaś Jabłonowſkiego liſtach czytałem i Jaśnie Wielmożnego tytuł tymże dawany. *In exteris* zaś ten tytuł *Celſiſſimi* rzekłem, że partykularnie nadany bywa, iaki też i dom moy *vigore Privilegii* za oyczyſtą granicą od obcych brać może.

Daią u nas tytuł *Illuſtriſſimi* Xiążętom, ale czy przyzwoicie? bo naprzod co znaczy *Illuſtris*, wiadomo że Jaſny. *Illuſtriſſimus per conſequens* Nayiaśnieyſzy co znaczy i *Sereniſſimus.* I tak więc zawſze tytuł

Illuſtriſſimi & Sereniſſimi dawniey dawano Królom, maſz *in archivo Regni* w Metryce, w Kadłubku, Miechowicie i obcych autorach tego dowody, *Illuſtris* naypierwſze było *prædicatum* Xiążąt w Rzeſzy, które *inadvertenter* w Polſzcze podwyżſzyli *in Illuſtriſſimum.* Trybunały daią tytuł Senatorom *Illuſtris & Magnificus*, to ieſt Jaśnie Wielmożny, Staroſtom nie należy tylko *Magnificus*, to ieſt Wielmożny, Szlachcie *Generoſus* albo *Nobilis*, iako to w Podlaſkich i innych, co niektóre Grody do tych czas zachowuią, dawano przedtym *ſtrenuus*, iako ſię w Grodach Wielkopolſkich doczytuie i należycie, bo przedtym poſpolite ruſzenie obligowało Szlachcica być uſtawicznym żołnierzem; a tu iuż do rodzaiow Xiążąt w Polſze przyſtępuię.

§. 6.

Linia Donſzprungowſka.

Xiążąt Litewſkich dawnych Donſzprungowſkiey linii udzielnie Zmudzi rozkazuiących, ſiła ſię możnych domow zaſzczyca pokoleniem, to ieſt Xiążęta Holſzańſcy, Dombrowieccy, z Ruſka Dubrowieccy, Xiążęta Radziwiłłowie, Gaſztołdowie, Oſtykowie, Jałgołdowie, Girſcy, Wiażewſcy, Zdanowiczowie, Mieczkowiczowie, Tuſzowſcy, Bachuzowie, Komajewſcy, Xiążęta Trabſcy, z których Szymon Szymonowicz miał żonę Marynę Xiężniczkę Zubrowiecką Roku 1492. a corkę za Marcinem Gaſztoldem Woiewodą Wileńſkim, iako opiewa Zapis Trabſkiego Goſztołdowi, Xiążęta Wiereyſcy, z. ktòrych Waſyl Xiąże miał żonę Marynę corkę Eudoxyi Xiężny Mozayſkiey, a z niey miał corkę Zofią na Lubczu za Woyciechem Gaſztołdem Woiewodą Wileńſkim, iako świadczy Metryka W. X. Litt. *ſub Anno* 1508. i liſt pod rokiem 1525. Wołożyńſcy Xiążęta iedneyże ſą dzielnicy. Mikityniczowie, z ktòrych Matys Xiąże Perſakicki, dzierżawca Birżańſki miał żonę Tomiłę Michayłownę w Roku 1536. i potomſtwo. Talmontowiczowie, z których Jan Xiąże w Roku 1520. Miedniccy także z Xiążąt Zmudzkich, ktòrych ſtolica ſtare Muśniki były, dziś Miedniki; Xiążęta Zachomyślcy i Ilhowiccy, ieden autor do Ruſkich ich pociąga, Przodkowie domow zacnych w Litwie Hreczynow, Woynow i Kierdeiow i innych, o których czytay w Paragrafie VII, Sieſiccy, Swierſcy,

Siewierfcy, Dowmondowie i Rukiewiczowie, Giedroyciowie, Pieckiewiczowie, Narbuttowie, Dziewałtowfcy, Jurewiczowie, Ginwildowie i Gimbutowie, procz innych Xiążąt, ktorzy udziały fwoie mieli, a domy ich fpełzły.

Tu o Xiążętach i domach Litewfkich mowiąc, kładę przy linii Dorfzprungowfkiey, iako przed Jagellońfką, kilka panuiącey wiekami, rożne o naypierwfzych przodkach ich opinie, iako i o kraiu Litewfkiego dotąd żadnym piorem dobrze niedotkniętych początkach, ktore wyrażonym niżey fpofobem kombinuię. Sufki *Editio Cra. 1616.* twierdzi, iż Teodor Xiąże Achaii przed Rzymian potęgą uchodząc, pono fakcyi pewney, tam kędy S. Jerzy fmoka zabił i doftąpił korony męczeńfkiey, ten Xiąże wziął go fobie za herb, i idąc trzema kolumnami, pierwfza założyła Kijow nad Dnieprem zwany Derewlany od drzewca kopii w herbie fwoim, drugi pułk nad Wołgą ofiadł, ktora u Łacinnikow *Rha*, ci fą zwani Roxolanie, i Jarofław założyli. Trzeci nad Wilią rzeką, co też Bielfki popiera, że Litwa przyfzła z pol za Kijowa, za między Dniepru i Bohu, a pierwfze iey fiedlifko zakłada nad Czarnym morzem, i tym upewnia, że przez fąfiedzkie z Grekami powiązanie, fiła fię flow Greckich w Litewfkim znayduie iezyku, Litewfcy hiftorycy o Littalaonie, Palemonie, i przodkach Litwy namieniaią, fą inne ieszcze cudzoziemcow domyfły; ia do nafzych pifarzow naprzod fię wracam, przeftrzegaiąc, iż z żadnego zdania autorow nie zwykłem fię kiedy gorfzyć, lub natrząfać, im więcey okoliczności, w ktorey rzeczy znayduie fię, tym więcey świátła rozfądnym przybywa, mozoł, pot czoła, zdrowia ufzczerbek, czafu ftrata, fą to u mnie wielkie względy, ktore mieć powinniśmy iako dobrze wiadomi życia podobnego (iedną Satyrę wyimnię) ale co do opinii rozmaitych pofzedłfzy, powinniśmy z każdey rzeczy korzyftać, a tym do nieochybney prawdy bardziey fię drzybliżać, i iak machinę iaką rożnemi przydatkami poślednieyfzemi ukfztałcać i dofkonalić. Narody, o ktorych mowię, zwane były iako Koiałowicz Italani, daley Lithvani. Słowacy nafi iednak imieniem iednym zwali tę nacyą: Ruffią, niby od rufzenia fię od Grecyi, iako Sufki, albo iak drudzy chcą od rozwiania, rozwołania, co iednak chwalebna, że choć grube narody dla wolności miłey każdemu i Oyczyznę rzucali, (tak iako Węgrzy poślednicy do nas wchodzili) dobr własnych odftępuiąc przed Rzymian owych dawnych wfzechmocnością. To fą

innych

innych autorow zdania, ia moie, ktore z czytania rozmaitego na powadze autorow poiednać mogłem, dla ciekawego czytelnika wiadomości wyrażam. Iż nieochybnie Litewfkiey prowincyi pierwfzey wodz Littalaon, od ktorego Lithvani, Livoni i Łotwa, nayczęściey bowiem fię zdarzało imię Prawodawcy fwego kraiom piaftować, ktore zawfze zwykły były zachować w naypoźnieyfze wieki, iako to Rzymianie od Romulufa, od Krety Cretenfes, od Czecha Czechy: od Lecha Lechy, lub z Rufkiego Polachy, to ieft po Lechu. A tak ten zapewne z Włoch początek fwoy zafiągał; znać to podobieńftwo z imienia famego Italaon, iako Italus fyn Jani Krola Włofkiego, ktory według hiftorykow poświadczaiących zażywał za herb Kolumny, i Krolem przezwany Italfkim alias Włofkim, a potym litera przydana L, ile że Włofi i Francuzi przed każdym przezwifkiem zwykli ią przydawać, lub przez dawność wiekow ftała fa odmiana. Nie profto iednak puścił fię w tamte kraie przychodzień ow Italaon, przodek i potomek Palemonow (o czym niżey) z towarzyfzami fwemi Adryatyckie, Medyterańfkie, Ocean i Bałtyckie morza maiąc do przebywania w kąt Rzymianom nie znaiomy cifnąć fię, i żeby iuż ofiadły kray mnoftwem walecznych i okrutnych ludzi, garfką fwoią tłumić, gromić i wykorzeniać dokazował, i im zaraz panował, ale podobnieyfza, że przodek Litwy wprzod do Grecyi zawitał, ktora Rzymianom po większey iuż części hołdowała, zkąd dla ofiadłości zbytniey kraiu Greckiego nowych fobie i nieznaiomych, a fpokoynieyfzych fzukał dziedzin. Gdyż kwitneło imie Palemonow w Grecyi, był Palemon Ateńfki Filozof *circa annum mundi 3659. Svidas, Laertius, Polemon filius Evergeti fuit Iliensis*, miefzkał w Atenach *Palemon Laodicenfis, Ariftidis præceptor docuitque Smyrnæ. Polemon diftipulus Timocratis Pontici Heracleotæ & Scopeliani vixit fub Traiano Imperatore. Polemon junior, fub Commodo Imperatore.* Jak iednak pofpolicie i w hiftoryi Francuzkim ięzykiem o Sarmatach przezemnie napifaney czytać możefz, iż narody przychodnie znaydowały iuż częfte w kraiach dawnieyfzych ofadzcow i nowe fiedlifzcza fwoie miefzały z pierwfzemi miefzkańcami. Tak i Ittalaon potomek Palemona iuż znalazł Gottow w Litwie, Ulmigerow w Pufiech i Zmudzi, ktorzy byli Celtowie. Longobardow i Alanow od Skandynawii, przez Bałtykę dzielącą te kraie przybyłych dobrze przed rokiem 300. do Scandynawii zaś, od zgniłego morza, to ieft *à Palude Meotica*, i

rzecz dziwna, że autorowie zadumiewaią ſię nad tym, iż podobieńſtwa
wielu ſłow znayduią w Włoſkim i Hiſzpańſkim ięzykach, do Łotewſkie-
go i Litewſkiego; łatwo iednak tego doyść można, kiedy kto uważy,
że Longobardowie Włochy, a drudzy Gottowie Hiſzpanią Rzymianom
opanowawſzy, poſiedli ci, którzy w Litwie pierwſze oſady ſwoie krze-
wili, a zaś z Włoch tu narod oſiadł, z którym narodem Litewſkim
dawnym nowi goście w zgodzie żyć muſieli, pewnie dla mnoſtwa i ſro-
gości ludu, albo iako Tacyt *de migrationibus populorum* piſze: *Connu-
biis contractis, Nationes fœdera & poſſeſſiones acquirebant*, tak te po-
mieſzanie Gottczyny z Greczyzną, raczey z Włoſzczyzną podobnie ie-
dnało ſię, iako i po zburzeniu Rzymu przez Gottow, Włoſi ſię z niemi
łączyli. Takową oſnową czaſu przechody narodow w inne kraie, i
iednanie onych wzmoże i utwierdzi, wielkich autorow powaga, że da-
wnieyſzych przodkow Litwa liczyła, że z Włoch przez rożne zatargi
na granice Grecyi ſię wynieśli, a ztamtąd ku pułnocy, że ſię z innemi
narodami mieſzali, i tak czytam w *Strabonie lib. 12.* Zenona Rhetora,
albo Oratora Laodieńſkiego, ktòrego ſyn Polemon I. *ab Antonio poſt
prælium in Philippis ea parte Ponti donatur, quæ ad Cappadociam vergit,
captus, in bello ejusdem contra Parthos geſto poſt Satiani Ducis cladem,
Legatus à Medorum Rege ad Antonium pacis impetrandæ cauſa, voti ſit
Compos, & ſibi Armeniam minorem acquirit. Bello Aetiaco rurſus An-
tonio militat, & brevi poſt Cæſari reconciliatur, ab Agrippa Judæorum
Rege miſſus, contra Scribonium, Boſphoranos, illo à ſuis interfecto, præ-
lio ſuperat, & ducta in Matrimonium Dynami Regnum acquirit, adſcri-
ptus in Societatem & fœdus populi Romani. Strab. ibid. & Plutarchus
in Anton. Dio. L. 51. circa Annum 31. Lomejer.* Ta zaś Dynamis Far-
naceſa Kròla Boſphoru corka, a Mitrydateſa wielkiego wnuka, żadne-
go Polemonowi nie dała potomſtwa, Appianus L. 42. Złączył ſię po-
wtornie z Phitodorą, Phitodora Niſeńſkiego corą, z ktòrey miał Ze-
nona nazwanego Artaxia, ia czytam w Tacycie L. 2. Artaxerxeſa, któ-
remu Germanicus opuścił był i Ormiańſkie Kròleſtwo, iako Tacyt, cor-
ka za Sapco, iako świadczy Strabo, w teyże Xiędze i Henninges. —
Polemon II. ſyn pierwſzego tegoż Polemona, Król Pontu i Boſphoru,
to ieſt: po nad Czarnym morzem od Kaliguli Ceſarza potwierdzony, od
ktòrego *Pontus Polemoniacus* wziął ſwoie nazwiſko. *Tacyt libro 10.*
Berenice Agryppy corkę, a Heroda Chalcedońſkiego wdowę zaślubi-

wſzy, do dawnych ſwoich wrocił ſię zabobonow. *Joſeph. antiq:
lib. 20. Cap. 9.* Stryikowſki nawet *lib. 2. pag. 47.* dokłada okoliczność,
że w 50. lat po Chryſtuſie Palemon Rzym porzucił pod Neronem dla
okrucieńſtw iego, i że to w ſtarych czytał manuſkryptach, ale nie do-
ſyć z cudzoziemſkich autorow wyſzperał, bo gdyby był czytał Joſeph.
de antiquit. Lib. 19. Cap. 7. poſtrzegłby był, że Polemon oſtatni Kròl
Pontu już nie nad całym, ale nad częścią tylko panował, a ważąc ſię
przeciwko Klaudyuſzowi nieprzyiacielſko poſtępować, nienawiść wie-
czną przeciwko Rzymſkim zachowuiąc Ceſarzom, porzucił oyczyznę,
to ieſt Pontſką właſną krainę, pod Neronem naſtępcą Klaudyuſza przy-
ſpoſobionym, i Króleſtwo iego zupełnie poczęło hołdować Rzymia-
nom, iako o tym Svetonius pod Neronem *Lib. II. 81. ver. 29. Ponti
modo Regnum concedente Polemone in Provinciæ formam redegit.* —
Takowym tedy ſpoſobem Palemon wynioſł ſię do kraiow puſtych i
przyległych, a właſne ſwoie nad Czarnym morzem opuścił; Królewic
zaś Boſphoru oſtatni u Strabona *Lib. 2.* nazwany był Farnaces, który
nad Bohem rzeką panowanie ſwoie rozciągał, wiele nad tą i na tey rze-
ce dzieł poczyniwſzy, i Polemon 3. aż do Donu włości ſwoie rozſze-
rzył, ztąd wynika oczywiście, że aż ku granicy Litewſkiey oſiadłości
ſwoie pomkneli, i z Suſkim ſię wybornie zgadza, że od Donu przyle-
głą rzekę Wołgę przeſzli, i nad Dnieprem mieſzkali, o czym niżey:
*Ad Tanaim lacus & civitas inter duo Amnis oſtia, ſeptuaginta inter ſe
ſtadiis diſtantia eo nomine appellata à Boſphoranis Græcis condita, quam
Polemon Rex nactus haud facile imperata præſtantem Tiberii tempore diri-
puit: fol. 13. Bonfin.* A tak owych krain przodek do Litwy od Bohu
poruſzony, lub potomkowie ich rozmnożeni, iako nowi panowie
pańſtw nowych w pograniczu zaſiągali.

Palemon znaczyć ma w ięzyku Litewſkim, Pan wielki, iako ſię
doczytuie *in Teatro orbis Gottici;* lecz ſzkoda, że *Prætorius* w tym
wyſzukaniu nie był cierpliwſzy obiaśnić, z którego z tych ięzykow, to
ieſt Greckiego, Gotſkiego mogło wypaść to ſłowo, choć z czaſem wie-
kow i kraiow już nieco przeinaczone, tak iako Gedymin Polſkim mo-
wiąc ięzykiem, w właſnym ma ſię mowić Giełłomin alias *Gellonici ſeu
Gottici nominis*, lub Olgierd, Giellorod *id eſt Gellonicum genus*, tak i
Jagełło i inne, com zaſiągnął z Dębołeckiego piſzącego o naydawniey-
ſzych narodach, ktòre to ziemie, to ieſt Polſkę i Litwę od początku po-

ſiadały, bo wiadomo, że Gottowie z Gettami ieden narod, a dla więkſzego dowodu iedneż prawie imiona Gottſkie i Litewſkie przytaczam. Narymund, Doumund, Algimund, Piſimond, Giermond, te ſą ſtare tey prowincyi nazwiſka Gottſkim podobne: Toryſmond, Traſimond, Hunimond, Zygmont, i moc innych. Drudzy piſzą, iż pierwſi z tych drugich idą, a zatym przydaię do Dębołeckiego, że częſto w nieczytelnym i ſtarożytnym piśmie czyta ſię t. za ł. lub ł. za t, a tak choć Gietońſki narod od Gottowſkiego i Gettſkiego dawnieyſzy, bo mowiłem, że od Scythy, Herod Lib. IV. poſzli Scyttowie, a od brata Gellona Gellonowie idą, po ktòrych dopiero Gottowie, iednak ſkładniey, ieżeli z podobieńſtwa liter omyłka pochodzi, rzecz Giettomin, Gettorod, co znaczy Giettow mień, to ieſt Gettow mianowanie, toż i Giettow rod wyraża. Ile że ieno my Polacy mamy literę ł. Wſzakże inni autorowie maią, iż Gotſkich obaliny *monumentow* gdzieniegdzie w tych kraiach znaydowały ſię, bo i to ieſt iawno u hiſtorykow, że przyiście Gottow było pod Gdańſk, a bardziey Hel wyſpę, dawniey od nich nazwaną Helibo, pod Królem Berigo koło roku 200. od których toż miaſto nazwane było Gdańſk Gittonium. Poſiadł mowią ten narod brzegi Wiſły, rozciągnął granice ſwoie aż ku wypławiu oney; daleko toć i ſzeroko muſiał ſię poprzek rozciągać, a tak Pruſſy iedne nie wyſtarczały, i pewnie ſzczupłością ſwoią gminowi temu, ale ſię w pogranieczney Litwie opierali i rozciągneli, a rozradzaiąc coraz głębiey pomykali, małoż między temi narodami innych ſię zamykało, ktòrzy poźniey przychodząc, iako to Gepidæ, rożność państw, ięzyka i obyczaiow z ſobą wprowadzili. Ci zaś powtorni Gepidowie od leniſtwa nazwani, ktòre ſię u nich wyrażało *Gepanda*, ci pod Faſtydą przyſzli około roku 250. a wracaiąc ſię do hiſtoryi Litewſkiey, obiaśniam tedy, żeby nikogo ta procedentia od Gotto, raz z Rzymian, drugi raz z Gottow nie myliła, kiedy Weydewut dwie żony miał, z nich iedną z Gottſkiego rodzaiu, co i iego potomkowie czynić mogli, na co przywodzę *Eraſmum ſtellam* i Ogrod Paproc. Ten tedy narod od morza Czarnego rzek Donu i Eohu, z Ittalaonem w ten wiek ziawił ſię, kiedy o Litwie pod imieniem Litwy nikt wprzod nie ſłyſzał, bo iuż przed dziewiątym wiekiem Litwa ſłynęła, i Xiążąt dawnieyſzych liczyła; wſzak czytamy o nich *circa Annum 366.* o Weydemuncie *circa 368.* którego ſyn Littalaon II. *circa 373. Eraſmus ſtella Lib. 2. pag. 2.* a o Palemonie, a że

circa Annum 929. iako go Stryikowſki mieć chce, a zatym w przeciąg lat 373. do 929. ieſt bliſko do ſześciu wiekow, co dowodnie pokazuie, że Palemon ten, ktòrego koło dziewiątego wieku hiſtorycy kładą, nie był z pierwſzych Xiążąt Litewſkich, ale że był potomkiem Palemonow wyżſzych, właśnie tego imienia bedący, muſiał kwitnąć daleko przed rokiem 929. dla podobieńſtwa imion Littalaon. Palemon Veneducius, to ieſt Weidewutus &c. Inaczey niemaſz przyczyny odmienienia owych Włoſkich imion poźniey w niepodobne i cale dzikie przezwiſka ſtarożytne Litewſkie, chyba przez ieden ten tak znaczny przeciąg lat, i z ſtowarzyſzenie ſię z obcym Gottſkim narodem, z tych tedy okoliczności ten poźnieyſzy przychodzień Palemon dopiero rzeczonym ſpoſobem mieyſca mieć u nas nie będzie, i w hiſtoryi mieć go nie powinien. — Jakoż go niemaſz w hiſtoryach Rzymſkich, a przecieżby tak liczne grono młodzieży nie było ſię ukryło bez oſzlady dla zacności krwi, choć ſię wodą puścili. A o tym Italaonie czytam w Duisburku, Bernardzie Wapowſkim, Stryikowſkim i Koiałowiczu, ktòrzy mowią o Palemonie; *imo Lithvania ipſa etiam Italania Patriæ hujus advenæ nomenclaturam præſeferre videtur fol. 31.* Mam ieſzcze probę, iż z Włoch miał ſwoie początki, kiedy tegoż wieku ciż hiſtorycy namieniaią o Pruſſyuſzu i Weydewucie braci rodzonych, o ktòrych Hieron. Henninges mowi *pag. 359. horum originem ad Octavium Auguſtum referunt*, nie znaydzieſz zaś nigdzie dawnieyſzych, iako Littalaona roku 366. circiter, a tych braci roku 373. dla którey bliſkości czaſu oycem i przodkiem ſię ich być pokazuie, podobieńſtwo wielkie, iż ich z iednego domu kłaść należy, ponieważ Suſki mowi, poſiedli rzekę Wilią, i nazwani Litvani & Livoni, a Liwonowie Pruſſom pogranieczni. Ptolomeuſz nawet razem opiſuie Pruſſy i Litwę, i iednym ie rodem być rozumie i Stryikowſki pag. 43. Pruſſyuſz przodka ſwego przykładem dał imie Pruſſom, bo Pruſſias Kròl Bitinii od ſwego imienia miaſt dwie Bithinii, nazwane Pruſſy założył, wprawdzieć zwali ſię Brutenami od pewnego Xiążęcia imienia pod rokiem 503. panuiącego, ale że ſię Mazowſzanie potym z tego nazwiſka naśmiewali, dali im bitwę roku 1040. pod Nidborkiem i wygrawſzy, umowili przymierzem, że ich odtąd zwać będą Pruteni, po łacinie *Pruſſi*, iako ſię przedtym zwykli byli zwać, Papr. w Ogrodzie Liliowym, iako Miechowita Lib. 2. Cap. 8. ma, ktòry wyżey ieſzcze zaſiąga początkow kraiu tego przed Pruſſyuſzem, gdyż on

panował nad Czarnym morzem roku 188. przed Chrystusem. Nawet *Plutarchus in Annibale* wyraźnie o synach Króla Prussyusza w Rzymie będących wspomina, tak tedy Prussyusz i Weneducyusz byli następcami iego. i swoie i narodu imie przynieśli do Pruss teraźnieyszych koło roku 360. iako piącią wiekami poźnieysi od Prussyusza syna Bityniusza, ktòry od syna swego imienia dał stolicy swoiey Prussyi przezwisko Solinus. Bitynia Królestwo nad czarnym morzem między Tracyą, i miastem nazwanym Polemonium, Sangar, Rzeka dzieliła te kraie. Dawniey ieszcze Bithynia nazwana była Bebricia. Była tam Rzeka zwana Hylas iako Solinus, Helzywat, na wpławie Sangaru na dawnych Mappach iest wyrażone miasto Hele i Libisla wyżey, może że od niey Libonia albo Liwonia i Hell, albo Helibo *Promontorium*, kędy o nay-pierwszym gnieżdeniu ich Historye namieniaią. Ażebym więcey obiaśnił Rod i postępki tego Prussyusza czyli Prussyasza, wyrażam dla ciekawego Czytelnika, co z dawnych Historykow do tey rzeczy zasiągnąłem. Pithis Schytha został Królem Trakow, i dał imię Prowincyi i mieszkańcom iey Bitowie albo Bitonowie, i Rzeka nawet Bithinius od niego zwana była, iako twierdzi *Stephanus Bizantinus*: Tysocles z Królow Trackich pierwszy Król Bityński roku od założenia Rzymu 471. Syn iego Nikomed Wielki, nazwany Bitinius Król Bityński, miał syna Prussyasza, z żony iuż pięddziesiątoletniey, wątpiąc iednak, aby to zwyczaynym przyrodzenia biegiem stać się mogło, radził się Mędrcow, i tak z doświadczenia i z inszych przyczyn przyznał go, dał mu imię Prussyasza, i fundował Państwa swego Stolicę nazwaną Pruse pod górą Olimpu, które miasto Turcy zowią Burus albo Buria. Nikomedya także przez niego założona była. Od niego poszli Zeilas i Prussias, nazwany Cynegus Król Pontski, *Strabo Lib. 12.* który założył dwa Miasta nazwane także Pruse, a Turcy iedno z nich nazywaią Cheris; a drugie Barech, ieździł do Rzymu, gdzie go Senat z wielką czcią przyiął, roku od założenia tegoż 588. a przed Narodzeniem Pańskim 165. Annibal szukał schronienia u niego w mieście Pruse stołecznym; lecz będąc przyiacielem Rzymu, na żądanie Flaminiusza Posła od Senatu, wydać go umyślił w ten czas, kiedy sobie Annibal sam truciznę zadał roku 188. przed Chrystusem. Zona tego Prussyasza była Apamea, a z niey oprocz dwoch młodych potomkow z drugiey żony, których do Tronu wyznaczał, iako o tym pisze Plutarchus w życiu Annibala, miał

Prussyasza II. według świadectwa Vallegrand *Lib. I. Cap. 8.* i *Brossiniere pag 219.* i Nikomedesa drugiego nazwanego Epiphanes Króla Bityńskiego Oycoboycę. Od niego Nikomedes III. Philopator Król Pontski, ktòry także Oyca swego zabił, a ten poiął Nisę Rzymiankę według Pliniusza. Z niey się urodził Socrates Chrestus, i Nikomed IV. Kròl Pontski ostatni z tey linii roku 679. od założenia Rzymu, a 89. przed Chrystusem z Mitridatesem woiował, i z Królestwa wyzuty, roku 84. przed Chrystusem do Państwa przez Pompeiusza przywrocony, 81 roku Juliusz Cesarz z Bithynii u niego gościł, 79. umarł bezpotomny, i lud Rzymski dziedzicem swoim uczynił. Tu uważyć należy iaką osnową Rzymskie Osoby i Domy nad Pontskie brzegi przeniosły się. Zeno Ociec pierwszego Palemona, o którymem wspomniał, żył na kilka lat przed Chrystusem. Ten według Strabona otrzymał od Rzymian Pontskie Królestwo. A tak Królowie Pontu Scytowie, i ich lub z rodu Scytow w rod Królewski Palemonow Rzymskich wszedłszy, tę samę nam wytyka przyczynę, dla którey tameczni Ziemianie do Litwy przybyli, ieszcze dzicy i poganie. Aże Weydewuta zowią Autorowie po łacinie *Veneducius*, którego był brzeg cały Morza, zwany Sinus Venedicus, czyli od Wenedow, bo i ta Nacya cale mieć mogła od Prawodawcy swego to imię, i tak brzeg cały był tym mianowany imieniem. Może być łatwo, że Wodzowie ludu osiadłego w Prusiech, przybyli tam z Narodem mowiącym po Słowiańsku po wielkiey części, iakoż Caspar Peucerus mowi: *Prussos Colonnos Romanorum per terram trasiisse &c.* Joachimus Cureas dokłada: *ex Valachia per Podoliam transierunt*, i wyraża: *quia a Slavis pulsi de Melanchton*, i Georgius Sabinus twierdzi: *Bithonios, Paphlagones, Cappadoces, Heneta, (qui & Veneti dicuntur) linguâ usos esse.* Dokładaią niektórzy, że się znaydował i trzeci Weydewuta i Prussyusza brat Liwo, który dał imię Inflantom Livonia, albo Libo, podobne do Włoskich imion, od którego Libonia, a z czasem Livonia, iakoż i stolica Inflant od niego założona, Liba lub dzisieysza Lubawa, nadto Liwia macierzyste imie było pomienionego Augusta Rzymskiego, od którego początek prowadzili, iako się wyżey rzekło. Jam się u wszystkich pomienionych doczytał Historykow o drugim Littalaonie, który Dziada nosił imię, i mocney iestem opinii, że ten był źrzodłem nieprzebranym Familii wszystkich Xiążąt Litewskich, to iest: Xiążąt Zmudzkich, Połockich,

Inflantſkich, Działtowſkich, Kowieńſkich, Mściſławſkich, Wileńſkich, Witepſkich; zgoła Litewſkich wſzyſtkich; mam tego dowod, że Woydewuta położyli ciż Kronikarze Xiążęciem Litewſkim, i panował długo, bo żył lat 116; toć ſyn Littalaon po nim wziął rządy, wſzakże Henniges wyprowadza w Tablicach Rodu Xiążąt Ruſkich od Prawnuka Pruſſyuſza, to ieſt Ruryka, kiedy mowi: *Ruricus ex Vagris quorum celeberrima Civitas Lubecca* (po Polſku Bukowiec), *evocatus cum fratribus & ſobrino a Moſchis de Principatu inter ſe contendentibus ſvaſu Goſtomilii Civis Novogrodenſis in Principem electus*, i tego Ruryka prawnukiem Pruſſyuſza położył. Dawny ięzyk Warmińſki w Pruſiech podobny, iak wielu piſze, do Litewſkiego, toć przy tych dowodach Xiążęta Ruſkie, Pruſkie i Litewſkie iedenże Dom w Pogańſtwie rozrodzony.

Dodaię i tę uwagę, iż ci wſzyſcy Xiążęta z Ruſkiego idą Plemienia, lub S. Jerzym, lub Krzyżami Greckiemi pieczentowali ſię, rzadko Herb ich inakſzy uyrzysz, iakoż i Herb Carſki ieſt ieżdzieć kopią ſmoka przebiiaiący, iak S. Jerzego maluią, trzeba iednak wiedzieć, iż ta oſoba goła, oczywiście znaczy także S. Jerzego, bo Smoka zabiia, i dzidę podobną w ręku trzyma, ale niedoſkonałość ſztycharza ſzat nie wyraziła, lub czaſu przeciąg one zetrzeć mogł, bo Jeżdzca z dzidą gołego do niczyiey głowy nie przyſzłoby wymyślić. Tenże Herb i całey Moſkwy, iako to Xięſtwa Kijowſkiego, także też i Litwy. Mąż zbroyny na koniu z Mieczem, co wſpiera ieſzcze opinią moię, iż Przodek Palemońſki przeſzedł z Grecyi do czarnego Morza, a ztamtąd do Litwy z pułkami owemi, o ktòrych Suſki piſze. Czytałem nawet w kilku Autorach, iż Xiążęta Litewſcy Biało-Ruſcy idą z Greckich Familii, iako i Domy rożne. Tyſzkiewiczowie, Tryżnowie, Zenowiczowie, dla ktòrey to podobno pamiątki wiele z Paleologow Domem kolligacili ſię, iako to Roman Xiąże Włodzimirſki, potym Krol Halicki miał Konſtancyą. Ceſarzow Greckich corę, nadto Xiążęta Zaſławſcy i Prunſcy zażywali w Herbie Peleologowego Orderu S. Jerzego z ſmokiem, albo i krzyże Xiążąt Rożyńſkich ſą z Herbu Paleologow; a ci Paleologowie idą od Konſtantyna Wielkiego, poſtanowili byli ſobie S. Jerzego za Patrona Grecyi, iak piſzą: *Patronus deprecatori & defenſor Familiarum Angelæ Flaviæ Commenæ Laſcaris Paleologæ.* Ich Herby były Konſtantyna Krzyż, iakom rzekł wyżey, Korona Krolewſka *Domus Commenæ*, palma z ręką Anioła w obłoku, Familia *Angelæ* dwie Korony, *Familiæ Flaviæ* Orzeł złoty, *Familiæ Laſcaris* na Tarczy ſłońce, Paleologow gałązki rozkrzewione. Tych Familii Domy: Angela, Commena, Flavia, Laſcaris, Paleologa, Cantacuſena, Mohiłow, Skarłattych. Ci zaś oſtatni, czy z ſiebie, czy przez płeć pod rożnemi teraz kwitną przezwiſkami, atoli z względu, iż im Ceſarze Tureccy odięli rządy Państw wſchodnich, zawſze ich iednak za Xiążąt Kraiom Wołoſkiemu, Multańſkiemu, Serbſkiemu, i innym Prowincyom nadawali.

A tu wracam ſię ieſzcze do Xiążąt Litewſkich, Ruſkich i Pruſkich, że nie idą z Rzymian tak pożnych, iako chcą niektórzy, albowiem roku 300. przeſtali być Rzymianie poganami, a w pięćſetnym iuż nie było wzmianki o Poganach, a zatym nie ſtoſuiąca ſię opinia, kłaść dzieſiątego wieku; Rzymian, Pogan, i z owych Włoſkich prawdziwych Imion Publius, Libo, Proſper &c. w kil a lat zaraz dzikie mieliby ſobie, iako ſię wyżey rzekło, naznaczać przezwiſka, to ieſt: Kukowoytes, Kiernuz &c. ktòremi to Imionami zbiiam reflexyą Autora *Theatri Gottici* twierdzącego, że koło oſmego wieku trwało ieſzcze Bałwochwalſtwo w niektórych Włoſkich kątach, to być może, ale iuż przełamane i upadaiące plątało ſię tylko, lecz nie tey iuż mocy i ſiły, aby kraie ſobie podbiiało, i onym Prawa nadawało, a co niepodobnieyſza, gdy Stryikowſki chce, aby 500 młodzieży, kilkanaście Prowincyi ogarnęło i podbiło. Cytuie on *pag. 47 & 48.* dwa ſtare Manuſkrypta, ieden w domu Xiążęcia Zaſławſkiego znaleziony, a drugi w domu Chodkiewiczowſkim po Ruſku piſany, podobny mi ſię, iako i z Xięgi iego wyrozumiewam, loſem doſtał w ręce, ale że ich obudwoch tenże Autor pogodzić nie mogł, to ſamo dowodem niepewności żeglugi z Rzymu do Litwy tey młodzieży, lubo ią koniecznie chciał utrzymać, iako i przezwiſk onych, kiedy iednego raz temi trzema przezwiſkami zowie: Palemon, Publius, Libo; w drugim mieyſcu Palemon, czy Publius Libo, iak dwie oſoby wyznacza; w trzecim Palemon Publius i Libo dokłada, a naprzod że żadnego Rzymianina w tylu Autorach nie doczytałem ſię, temi trzema przezwiſkami, razem zowiącego ſię, niemniey i to, że Trajan bezdzietny zſzedł, iako i ſioſtra iedna tylko iego Ulpia, w pierwſzym pokoleniu, rod Trajana ſkończony, a Stryikowſki ich koniecznie rodu Trajańſkiego wywodzi.

Pro conclusione służy mi tu powaga Miechowity na potwierdzenie tego, com namienił *fol 24.* o Rusi, mowiąc, te słowa pisze: *Deos Græcorum colebant, quia non multum ab eis distabant.*

Jest u Historykow wątpliwość, iako i w rozumney o Xiążętach Litewskich Xiędza Metropolity Kiszki dyssertacyi, którzyby Xiążęta słyneli po Palemonie w roku 40? przed narodzeniem Chrystusa kwitnącym aż do Kunasa, od którego aż w roku 1040. po tymże Chrystusa przyiściu panuiącego naypewnieyszy Dukt Panow Litewskich wszyscy Latopisce twierdzićby moim zdaniem powinni, ale znać Xiądz Metropolita nie zasiągnął wiadomości o tych Xiążętach, których w następuiącym Paragrafie V. przezemnie w Archivum Krolewieckim wyszukanych czytać będziesz, a ci krom powiątpiewania ow przeciąg wiekow od Littalaona lub Palemona, aż do Kunasa panowaniem swoim zastąpią.

§. 7.

Linia Jagellońska.

Xiążęta Jagellońskiego Domu naprzod kładą się, którzy od rodzonych dwunastu braci Jagełły, i siedmiu rodzonych stryiow idą od Mondwida Mondwidowie, Chlebowiczowie, Wiażewiczowie, Dorhostayscy, Juskiewiczowie, Irzykowscy, Kuchmistrzowscy, Płońscy, Zabrzezińscy, Olechnowiczowie, Kniaziowie, Rekuciowie, z których Stanisław Starosta Zmudzki pod R. 1530. idą od Jana Mondwida Woiewody Trockiego; od syna Widymunta brata Kieystuta drugiego Mondwida idą Adamowiczowie, dzielący się na kilka lenii, iako masz pod Przydomkami. Od Jawnuta idą Zasławscy, Dowgayłowie, Andruszewiczowie, Leszniccy, z których był Janusz Biskup Poznański, potym Wileński, którego w siłu przywileiach i w Archivum Słuckim doczytałem się, że brał tytuł z Xiążąt Litewskich braci i synowcowiego; takżem czytał, od którego rodzonego Leonarda poszli Narbuttowie Herbu Zadora, Zawiszowie, Strzykowie i Dowgiłowie iednegoż Herbu. Od Koryata Koryatowiczowie, Kurczowie, *Okol. Tom. II. pag. 389*, którą powieść Okolskiego acz Herbarze nowi odrzucaią iednak ia na poparcie onego przydaię, żem czytał w Metryce Litewskiey ich działy Koryotowiczow, Oleska, a Kurczewiczow Stoplina, i gdzie Kurczewiczow, i Kniaziami, i iednego nazywa plemienia z Koryatami *sub anno 1503.* i Sokolscy pewney Linii, iako czytałem Chleba Koryatowicza Sokolskiego w Aktach Kijowskich pod rokiem 1415. Byli także Xiążęta Tarasowie, z nich ieden miał summę na Starostwie Szereszowskim, którą *successores* Olędzcy brali, iedenże Dom tych Tarasow kładę z Kurczami dla herbu iednegoż. Od Narymunda Giedyminowicza, Xiążęta Rożyńscy, Sapiehowie, Roszczycowie. Od Woydata Kroszyńscy, od Patryka Patrykowie albo Petrykowie, Wolscy, ledwie nie z Xiążąt Wolskich pochodzą Xiążęta Wołyżyńscy, którzy przydomek mieli Suchta, iako Stryikowski *pag. 597.* iedneyże ich kładą dzielnicy z Xiążęty Wereyskiemi, iako wyżey w Linii Dorszprungowskiey. — Od Wigunta Łukomscy. Tych lubo Kniaziami Ruszczyzna zwała, iednak *Constitutio 1564.* tak dawna, a dała im tytuł *Ducis* Łukomski, druga 1609 Kniaź. Trubeccy, Połubińscy, Kwiatkiewiczowie, od Lingvina Xiążęta Nowogrodzcy i Mścisławscy. Od Korybuta Wiśniowieccy, Zbarawscy, Poryccy, Woronieccy, Chowańscy, Galliczynowie, Kurakinowie, Trubeccy drudzy. Sołtanowie, ale herbu Korybut, a od nich Xiążęta Sokolscy: iakoż przedaż Dobr Podlesia w Ziemstwie Łuckim, czytam pod rokiem 1569. Xiążęta Oſemiatczyeowie ledwie nie z domu Xiążąt Wiśniowieckich: Strykowski pag. 699. Od Lubarta Giedyminowicza Sanguszkowie, Kowelscy, Koszyrscy. Od Korygieyła Czartoryscy. Od Olelka Słuccy, Kopylscy, od Olgerda Koryccy, od Kieysztuta Sołomereccy, Nasiłowscy &c. Mam z informacyi godnego Jmci X. Godebskiego Episcopa Włodzimirskiego, iż kiedyś była Xiążęca Familia w Litwie Połozow, i można w fortunie od Gedymina swoy początek zasiągaiąca; iam czytał o Porłożach. — Xiążęta Lizinosowiczowie z Xiążąt Kowieńskich. Z tych ostatnia Bazylia wniosła fortunę Iwanowi Xiążęciu Koreckiemu. Xiążęta Ratyńscy, Kobryńscy, Trabscy, tych wyraźnie Susza Autor z rożnych erekcyi Manasterow, Olgierdowiczami mianuie.

§. 8.

Linia z Xiążąt Pruſkich.

O Xiążątach Pruſkich mowiąc, to ieſt o Woydewuta ſynach i rodzie, przytaczam zgadzaiące ſię i podobieńſtwo Imion, iako to naprzykład Łotwo nazwany, nakſztałt Littalaona Dziada ſwego, owſzem go *Eraſmus Stella Lib. III. pag. 11.* Littalaonem II. nazywa. Culmo ſwoię część nazwał Culmią, albo Culmigerią, a po Polſku Chełmińſką Ziemią: Pomeſo Pomezanią. Hogo Hokolandyą, Varmo Warmią, Galindo Galindią, Barto Bortonią, Slavo Slawonią, w Pruſiech Prowincyą. Natango Natangią, Saymo Xiąże Sambińſkie, od ktòrego Sambia; Nadro, od ktòrego Nadrovia; Sudo, od ktòrego Sudovia.— Ci ſą ſynowie Weneduta, albo Waydewuta, ktòrego zowią *Veneducius.* Tym wſzyſtkim pominniony Autor Henniges przydaie na niektórych mieyſcach przezwiſko Pruſſyuſza, *vgr.* Varmo Pruſſius, a przodek ich Littalaon zwany, dla narodu Włoſkiego, a boday nie Palemon z przezwiſka przyzwoitſzego, a com namienił wyżey, że ſą w Litwie Imiona Xiążęce do dawnych Xiążęcych Pruſkich podobne, kładę ich wyſzukanych w Archivach Królewieckich, z niemałą dość pracą: Pruden czy Prutheno na podobieńſtwo Pruſſyuſza, a od niego Familia Bruden około roku 503. *Eraſmus Stella Dettiges* Berauſto Marzo czy Mazo, Mezewno, Geruſto czy Gedruſſo, od którego ieſt Familia w Litwie, Thywayłło II. Brudeno II. Napcylles, Toleyno, Thywayłło, Norgenno, Kardywayłło, Kowino, od ktòrego podobniey Kowno przyległe Pruſſom, niżeli od Kunaſa; Napcylles II. Jaypełło, Marwaſto, Grudewo, od którego Grudziąż; Auſtamo, Moleyno, Taydo, Romis, od którego Romowe, podobniey niżeli iako inni chcą Romanowa; Dagsgayłło, Mawgayło, Bołłohub, Poſtwo, Marango, Ławaytes, Torełło, Mergeſo, Wybrołło, Barbaydo, Barando, Jargełło, podobne imie Jagełło, Tippeso, Łotwo, od ktòrego Łotwa; Karkogo, Pomowis, Poſtwo 2. Napelles 3. Torsgayłło, Nadroko, Boytowok, Tormeyſo, Kirbaydo, oſtatni zaś Alleps, którego Guedewille *pag. 64.* w ſławney ſwoiey Geografii i Genealogiach twierdzi być Chrześcianinem, iż koło roku 1220. za przyiściem Krzyżakow miał ſię ochrzcić. Ja tych ieſzcze doczytałem ſię Xiążąt, których Krzyżak zaſtał. Nayprzod Pino Xiąże Pruſkie, zamordowany od Krzyżakow roku 1232. Slando Xiąże Knipawſkie, to ieſt Sambieńſkie roku 1260. Slappo Xiąże Warmińſkie oyciec Supny, ktòra chrzeſt przyiąwſzy, a bez ſukceſſora będąc Kościołowi Warmią zapiſała, i od niey *Frauenburg* to ieſt Białogłowſkie miaſto nazwane, był ieſzcze Autumno Xiążę Pogozańſkie, Divino Bartenlańſkie iuż *circa annum 1270.* Coſſigenos Xiąże Sudawſkie z całym domem ſwoim chrzeſt przyiął roku 1281, ktòrych Piotr Duisburg w Xięgach ſwoich i Stryikowſki maią. Tych zwano Krive Kriweyten, to ieſt naywyżſzy Pogańſki Kapłan, rządzca lub nayſtarſzy Sędzia, od Waydewuta i Prutena przez lat 853. trwali, aż do oſtatniego Alleps, ktòry był czterdzieſty ſzoſty. Tegoż właśnie wieku Surban i Warpeda Xiążęta do wiary nakłonieni, dziedziczne miaſto Lubawę do Biſkupſtwa przyłączyli. Tu każdy zważy, czy nie ſą te imiona prawdziwym Litewſkim podobne, iako to: Sumigayłło, Pumigayłło, Kieyzgayłło, Mirigayłło, Montygayłło, Dowgayłło &c. lub świeżſzym Korygieyłło, Skirgieyłło &c. tamtych zaś pierwſzych Xiążąt krewieńſtwa, nikt upewniam nie docieknie, przez mnoſtwo wiekow i pamięć zatartą, coby ſobie ci Xiążęta byli, czy ſyn po oycu panował, czy brat po bracie, czy ſynowie po ſtryiu, tylko nam iedne imiona (czas wſzyſtkiego pożerca) zoſtawił; wiadomo ieſt z Hiſtorykow, iż z prawdziwych owych dawnych Pruſſow Familie ſię tu przenioſły, iako czytam w Aktach Srzeńſkich Obyzorza, Vindica, Obizorza Vindyki ſyn Buithiłło, Troichiłło, Ghułło zaś iego, Sanhor ſyn Dobrogozza wnuk także Vindyki, Litrata, ſyn Perbanda, a wnuk Obizorza, toż *Commendator* Duysburga Hartknoch wſpomina, iż w Polſzcze oſiadły Familie z owych pierwſzych Pruſſow idące, to ieſt Bayſeniorum, ktòrzy ſię potym Bazeńſkiemi zwali, i wyſokie w Senacie krzesła poſiadali, Perbandiorum Vindicarum, to ieſt Windykow, z ktòrych ieden hetmanił nadwornemu woyſku Ludwika, i był Staroſtą Gliniańſkim; o czym Miechowczyk i Kromer, i tych ſię dwoch oſtatnich Domow herb Pruſs nazywa, i z ktòrych poſzli Szczepanowſcy, Stradomſcy, Głuſzyńſcy, Grzybowſcy z Windyk, Nakwaſcy, Mińſcy, Zukowſcy, Jabłonowſcy, Rudzińſcy, Wiecwińſcy, *Lesgevangiorum*, których zowią teraz *Leſcuam*, *Parteiniorum*, *Praxeiniorum*, *Malgedeiniorum*, *Merkiorum*, *Kaleheiniorum*: z Krzyżakow zaś *poſt Sæculariſationem Ordinis* te ſą ieſzcze Familie, *Wallenrodii*, *Sakii*, *Dohna*, *Koſpoti*, *Tettavii*,

Stembergii, *Truchſeſii*, *Rauterii*, *Oſtavii*, *Eylemburgii*, *Schliebenii*, *Rapii*, *Creuzii*, *Kitlizii*, *Barones de Malnicz*, *Heidecii*, *Polenzii*, *Borkii*, *ab Halle*, *Nittelhorſcii*, *Brunſii*, *Königsekii*, *Denhoſii*, *Schwerinii*, *Hoverbeckii*, *Barones a Dobrzyniech Baumgartenii*, *Ferberii*, *Schmittavii*, *de la Cave*, *Albe*, *Aver*, *Weyerii*, *Bilgrinii*, *Bodembrugii*, *Dauberiechii*, *Dibe*, *Epingerii*, *Falkenhanii*, *Glaubitzii*, *Gozenii*, *Grebenii*, *Hankwitzyi*, *Hohendorſſii*, ktòrzy to w Kraiu także z dawnemi możnemi Pruſſami krew ſwoię mieſzali.

Mowiłem więcey o Domach z Xiążąt Litewſkich idących, iako i o Domach z Xiążąt prawdziwych ſtarożytnych Pruſkich ciągnących ſię teraz.

§. 9.

Linia Włodzimirſka.

O Xiążętach Ruſkich, ktòrych Linia Włodzimirſka zowie ſię: iż od Włodzimierza dwunaſtu ſynow pochodzi u nas w Polſzcze ſą z nich rozplenione Domy. A nayprzod kładę przeſtrogę, że między Xiążętami a Kniaziami rożności niemasz, bo Kniaż *Ruthenico idiomate* iednoż brżmi, i tyle liter ma Kniaż, po Polſku inaczey ſię wyłożyć nie może, iako Xiążę: nayłatwiey iednak tego doyść można z Przywileiow niektòrych Ruſkich, kędy czytamy, że Xiążęta Ruſkie, to ieſt Kniaziowie poddawali ſię ieſzcze Xiążętom na ow czas Polſkim, gdzie wyraźnie ieſt, iż my *Kniaziowie v. gr.* Kijowſki, Włodzimirſki, Halicki, Przemyſki, *Kniaziowi Wielkiemu Polſkiemu* mir poprzyſięgami, toż ſamo Xiążętom Wielkim Litewſkim, iako u Paprockiego czytać będziesz fol. 352. kędy przychodzi ucinek Przywileiow. *My Kniaż Nowoſielſki*, Odoiewſki, Worotyńſki, Puńſki, biliśmy czołem Krolowi Polſkiemu i *Kniaziowi Litewſkiemu*, a tu widziſz bez rożnicy tytuł *Kniazia*. Xiążęta Oſtrogſcy i Zaſławſcy, iednoż byli z Kniaziami Sokolińſkiemi, Horſkiemi, Druckiemi i Lubeckiemi, atoli pierwſzych zwali Xiążętami, tych zaś zowią *Kniaziami*: Rzecze mi kto, że iuż Rzeczpoſpolita w Konſtytucyach ten tytuł dała Xiążętom Oſtrogſkim. Odpowiem, że gdyby *Kniaż* Szuyſki który, lub Czetwertyńſki był przyſzedł do prerogatywy Kaſztelanii Krakowſkiey lub Buławy, tenżeby miał tytuł co Xiążęta Oſtrogſcy lub Zaſławſcy, wſzakże w Konſtytucyi ieſt *Kniaziowi Wiſzniowieckiemu*, i w Unii *Kniaziowi Oſtrogſkiemu &c.* *Et è contra* toż przywodzę, że Kniaziowi Łukowſkiemu Konſtytucya roku 1564. dała *titulum Ducis* podobno Horod; a zatym niemasz w tym odmiany co Xiążę, to *Kniaż*; iako też *Kniaziow* wſzyſtkich Moſkiewſkich zowiemy Xiążętami, i Kancellarye naſze tenże im tytuł kładą. Ztąd zaś rożnica między *Kniaziem* a Xiążęciem ſię zdaie, iż Ruſka mowa ma to w ſobie, że *conſonantes* wyrzuca, kiedy ich ieſt dwie lub trzy iedna ſię wymawia, *v.gr.* w Polſkim Grod, w Ruſkim Gorod, u nas przykład, w Ruſkim krocey prykład, a *vocales* zaś pomnaża, iako to Krol, Korol. Uczony Friſch uważył to w ſwoiey Dyſſertacyi o ięzyku Słowiańſkim przytaczaiąc, że zabroda, wymawiaią boroda, ſtrona ſtorona; i ztąd rozumiem mowią, iż *Car* dziś ieſzeze, toż znaczy co przedtym Ceſarz. Atoli ſkrociła toż ſłowo pronuncyacya Ruſka, nie mowiąc iako my Ceſarz, ale *Car*, toż i w Xiążęcym tytule nie Xiążę ale Kniaż. Atoli w Duchownych piſmach ſwoich, dla wyrażenia tytułu mowią zamiaſt Kròlu Niebieſki, *Caru Nebeſny*, i w pacierzu zamiaſt Kroleſtwo twoie, *Carſtwo twoie*; prawda, że i tego doczytałem ſię w Autorach Słowiańſkich, że (iak Herberſtein piſze) Iwan Waſilewicz pierwſzy wziął tytuł *Cara*, chcąc wyznaczyć, że był kilku Kròleſtw Panem, nietylko *ſupra Ducalem*, ale też *ſupra Regium titulum* większy ſobie dać. Ciż Autorowie o Ceſarzach Rzymſkich piſząc, Ceſarz *per K.* czytaiąc Kczarem ich nazywali. Po napiſaniu czego doczytałem ſię w godnym Hiſtoryku Paſtoryuſzu podobnegoż doyścia, że w Ruſkim ięzyku *conſonantes* oſobliwie cztery *C. G. S. Z.* wyrzucaią dla ſkrocenia ſłow, i łatwieyſzey wymowy, iako to dzień, *deń*, i innych tak wiele, ktòrych tu przepiſować nie chcę.

Stryikowſki Herodot Litewſki, i w Polſzcze Kadłubek, zowie dawnych Xiążąt Litewſkich wielki Xiądz Litewſki. Wiedzieć należy, iż w ięzyku tego kraiu dawnym zwał ſię *Krive Kryweytos*, a po naſzemu wielki Xiądz, to ieſt naywyżſzy Kapłan, bo w pierwſzych wiekach, iako to mamy w ſtarożytnego Egiptu Hiſtoryi, przy Panu zoſtawał ſzafunek, na ow czas Pogańſkiego kacerſtwa; to ieſt ich zabobonney religii. W tym tedy zabobonnym Egipcie, Xiążę zwał ſię *Calyfa*, to ieſt świecki i Duchowny Rządaca. Tak też Weydewut Pruſki Rządca. Mocarze Państw nie ubliżali ſobie w niczym wſzechmocnego rządu, ani go dzielić chcieli. Dla ſpraw zaś woiennych zabawy, urząd ten pobliż-

ſzym zdawali, iako był Xiąże Algimund Holſzańſki, lub Lizdeyko Radziwiłł, a tych iako *in Ritu Græco* żyiących ieſzcze bliżſzą krwią przez małżeńſtwa upewniaiąc ſobie ſubiekta powinowacili. Wſzczął ſię tedy tytuł wielkiego Xiędza, bo Xiądz od przywiązania do xiąg pochodzi, w Ruſkim zaś, a że powſzechniey rzekę w Słowiańſkim ięzyku *Kniaź*, albo w inney Słowian krainie, iako i w Czechach *Kněž od Knihi*, to ieſt kſiążki, co popieram z Błazewſkiego w Kromerze, ktòry *pag. 563.* twierdzi, że Słowacy *Kneziem* Kapłana ſwégo mianuią. O tym że wyrażnie czytałem w Ditmarze *Pan in Slavonia Dominus alio Nomine juxta dignitatem linguarum Slavonicarum dicitur, Hoſpodarin Xiąndz, Xiądz autem Major eſt quam Pan, id eſt Princeps, Superior vero Rex: Duces Exercitus Woiewod Nominant.* Imie zaś Pan w Słowiańſkim, a w Łacińſkim *Dominus* pochodzi. Nayprzod Autorowie Grecy, a z tych Metaſtenes bardzo ſtarożytny Chama zowią Pan, i inni po nim, którzy ku pułnocy poczęli oſobno po laſach mieſzkiwać, i pod ſobą ludzi i kray mieli, tymże ich imieniem zwano, a w grubym Pogańſtwie ſwoich Rządzcow i Dobrodzieiow zwyczay był za Bogow czcić, i ztąd był Bożek ieden z ſtarożytności *Pan* zwany. Był także Pan pierwſzy Rządzca Pannonii, ktòry Kraiowi onemu i innym Władcom krain to zoſtawił nazwiſko. A te Słowacy od Dunaiu daley ku Elbie i Wiśle ſię pomknąwſzy toż zanieśli imie, kiedy w Miśnii po dziś dzień tak wiele imion miaſtom z ięzyka ſwoiego dawſzy, iako to Lipſk &c. Powiaty na Pańſtwa podzielili, a te po dziś dzień *Supaniæ* ſię zowią, i ci co niemi rządzą *Supanowie*; w Węgrzech *Iſpanowie* i w Czechach, i ztąd do Polſki *Jeſpan* tytuł przyſzedł.

A tak wracaiąc ſię do materyi, i wſzelkie o tych tytułach rozcymuiąc ſpory, w Polſzczyźnie naſzey Xiądz, Xiąg ſtroż, razem doczeſnych czyn i Duchownych Spraw poddańſtwa był władzcą i rozeznawcą w Łacińſkim i Hebrayſkim znaczył *Princeps* albo *Dux.* — Tego własnego mego rozważenia masz dowod w Moſkwie dawnieyſzy co dowodzi, że od Xiąg Xiądz, a iako od Pana potomek Panię, a kilku Panięta, tak od Xiędza Xiąże, albo Xiążęta; tak z dawna w Łacinie *Dominulus pro Domino, Herulus pro Hero*, a w Włoſzczyźnie *Principino pro Principe.* Toż ztwierdza w ſwoich Xięgach Załuſki.

Naſtępuie tedy Xiążęcy rod w Polſzcze czwarty Genealogia Ruſka naydawniey rozrodzona od Wraha, ſyna Olchy, Pereaſławſkiego Xiążęcia,

nayprzod Wrahowſcy, a z niemi iednegoż gniazda Zerotyńſcy, od tych inni, ktòrzy ſię także z Zerotyna piſzą, za świadectwem Paprockiego, ktòry *in ſpeculo Moraviæ & in Horto Liliorum pag. 204.* piſze iż Wrah Xiąże Ruſki będąc od ſwoich wygnany, do Czech uſzedł, i tam zacny rod ten od ſiebie rozpleniony zoſtawił, iakoż doczytałem ſię i ia podobnegoż przeyścia w Czechy Swiatopełka Xiążęcia Kijowſkiego, ktòry nia zaſtawſzy iuż Chrabrego żywego, przez którego przeciw Jarosławowi był po kilkakroc utrzymany, do Czech uſzedł, i tam życie zakończył; o czym *Rittershuſius.* Od Ihora Xiążęcia Ruſkiego idą Tryznowie Stryikowſki *pag. 123.* Idą potym od Włodzimierza Xiążęta Oſtrogſcy, Zaſławſcy, Druccy, Horſcy, Sokolińſcy, Ozierżeccy, Bachrynowſcy, Babiczowie, Bałanowie, Lubeccy, Podbereſcy, Tołoczyńſcy, Widenieccy, Sabłowſcy, Wołodkiewiczowie, Zubrowieccy; Dimitr Xiążę Zubrowiecki, miał corkę Marynę za Xiążęciem Szymonem Szymonowiczem Trabſkim, iako ſię wyżey rzekło w Linii Dorszprungowſkiey, i czego ieſzcze czyni wiarę Donacya *18. Novembris* w Grodnie 1490. uczyniona. Xiążąt Tuckich czytam w Grodzie Kijowſkim z właſnemi Zbaraſkiemi, Kontraktami ſzlubnemi łączących ſię Xiążąt Wielickich w Litwie kwitnących, mam *ex Archivo Słucenſi.* Xiążęta Hołowczyńſcy, Kniaziowie Hołowniowie, Kniaziowie Łoſzczakowie, Romanowſcy, Siewierſcy; dziś Swierſcy z Xiążąt Smoleńſkich *Alberti Strzępa: m. ſ. pag. 322.* z ktòremi Kniaziowie Nehledeńſcy iednoż, iako ſię doczytałem w Pomienniku Manuſkrypcie w Supraślſkim Manaſterze będącym. Pozarzyccy, Paleccy, Zarzeccy, Romadanowſcy, Xiążęta Prunſcy, z których Michał i Iwan Petrowiczowie po zeyściu ich iedney Linii w Polſzcze, ieſzcze kwitnęli na Moſkwie, o czym *Olearius.* Idą potym Dołhorukowie, Zyzemſcy, których z Xiążąt Pińſkich kładą; także Worotyńſcy, Odoiewſcy, Nowoſieleccy, którzy z Smoleńſzczyzną wydartą od Oyczyzny razem odpadli. Xiążęta Kozłowſcy także na Moſkwie kwitną, a Łabanowſcy i Roſtowſcy od iednego przodka pochodzą. Xiążęta Mirſcy, Czetwertyńſcy, Pociatyczowie, od Swiatopełka Xiążęcia Kijowſkiego; Szuyſcy z Xiążąt Swierſkich; Podhorſcy, Kniaziowie Glińſcy, iednoż co Lichodzieyſcy i Wychowſcy; Kopciowie z Xiążąt Twerdſkich, Kapuſtowie, Kozikowie, Malińſcy, Jełowiccy z Xiążąt Pereaſławſkich; Kiſiełowie od Swientołda, iako ich Przywiłey opiewa, dany *5. Febr. 1046.* Nieświec-

cy i Przedzielniccy z Xiążąt Przemyſſkich, którzy iedno byli co i Lwowſcy, Haliccy, Bełzcy, Włodzimirſcy, Zwinogrodzey, Jaroſławſcy, &c. Wadaſzyńſcy, Sumińſcy, Woropayſcy, Putywlcowie, Pſtruchowie, Krzczonowſcy, Xiążęta Przychabſcy uſtali. Xiążęta Oſiemiatczycowie do Moſkwy z Starodubem odpadłym ſię wynieśli, ledwie nie iednego byli Domu z Sudymuntowiczami, lub z Domu Jagellońſkiego, z Domu Xiążąt Wiſzniowieckich, iako ſię rzekło wyżey w Linii Jagellońſkiey, Stryikowſki *pag. 699.*

Była w Litwie Kniażewiczow Familia zacna, i iako monumenta u mnie w Wołpie dowodzą. *Illuſtriſſima Origine natus*, tak rozumiem, że to *more Ruthenico Kniazia* iakiego ſyn Kniaziowicz rzeczony; imie zaś opuſzczone; Herb ich nakſztałt Herbu Wukry poprzek obroconego, to ieſt między dwiema mieſiącami krzyż Ruſki, naywięcey ſię też Familii zacnych Ruſkich i Litewſkich zwłaſzcza Xiążęcych, mieſiącami i krzyżami pieczentowało; Herb ten Litewſki opuſzczny W. X. Nieſieckim.

Odyńcewiczow także Dom Xiążęcy. Czytałem *literas Diviſionis* Dobr Łachwy z Semionem Bochdanowiczem Kniaziem, Odyńcewiczem, ktòry był Kommiſſarzem od Zygmunta I. do Dobr Moſtow i Skidla *19. Januarii annó 1536.* w Metryce W. X. Litt. drugiemu Hrehoremu Kniaziowi Odyńcewiczowi Władyſław IV. ſześćſet kop naznacza z myta Smoleńſkiego.

Był także Dom Kniaziow Puńſkich, Selim Carewicz Puńſki zamieniał Kroſzyn za Koldyczow. Tych ia kładę być z Hanow Zawołgańſkich gniazda, ktòrzy ſię Carami zwali. Xiążąt Pińſkich w Metryce Litewſkiey czytałem. Jeſt Bazylego Jaroſławowicza Xiążęcia Pińſkiego z całym Powiatem poddanie ſię Jagełłowi i Jadwidze 1386 roku. Iwan Jaroſławowicz Xiąże Pińſki kwitnął także oyciec Teodora Jaroſławowicza, który z żoną Heleną czyni o pewne Dobra w Woiewodztwie Brzeſkim Tranzakcyą roku 1509. Ten oſtatni był oycem Bazylii, Alexandra Chodkiewicza Woiewody Nowogrodzkiego żony. Był Dom Xiążąt Kobryńſkich, Semion Romanowicz Xiąże Kobryńſki, miał Uliannę to ieſt Alexandrę Xiążęcia Holſzańſkiego corę &c. Xiążęta Bielſcy, z ktòrych Iwana Juryewicza czytałem, Stryikowſki *pag. 5.* Xiążęta Drochobuſcy z Xiążąt Bryńſkich, znayduię w Hiſtoryi; Andrzey Dymitrowicz, Kniaziowie Bulhakowie, Michaylo i Dymitr

Iwanowiczowie poymani pod Orſzą, *Stryik. pag. 749.* Kniaziowie Boremlſcy, oſtatni pono Jędrzy Epiſ. Zamość 1610. Od Włodzimierza wnuka Bolka Xiążęcia idą ieſzcze w Litwie Bolkowie, rzeczeni Orczyńſcy, Herbu Rogala, Kniaziowie Swierſcy Bolkami ſię zwali w Polſzcze. Uchrowieccy w Polſzcze *recta lineá* idą od Bolka Włodzimirowicza, Bokiiowie także Suſza *Autor* Xiążęta Mozayſcy z Xiążąt Ruſkich pochodzą. Czytałem Semiona Iwanowicza Xiążęcia Mozayſkiego. Andrzeia także Xiążęcia Mozayſkiego na Kołodzieży w Mińſkim, ktòrego żona była Eudoxya w roku 1523. Temi czaſy o nich nie ſłychać. Kniaziowie Sieſtrzeńcowie na Gudziſzkach, iako czytam w Metryce W. X. Litt. pod rokiem 1508. *Kniaziowie* Odrążewiczowiczowie, z których czytałem Dymitra *Kniazia*, iako i *Kniaziow* Swiſzczałow Michałowiczow w Metryce W. X. Litt. Xiążęta Zahomylſcy, Ilhowiccy, ktòrych ieden Autor do Ruſkiego pociąga plemienia, iako ſię rzekło w Linii Dorſzprungowſkiey. Rudzcy w Litwie, że z Xiążąt Ruſkich idą, świadczy Kulczyńſki *in ſpecimine.*

O ſamey panuiącey Linii w Moſkwie od tegoż Włodzimirza idącey, piſzę obſzernie w Xięgdze inney, to ieſt Tablice rodu, to tylko tu przydaię, że ſtarſzy ſyn *Cara* zwykł ſię zwać *Kniaź* Jaroſławſki, a młodſzy *Kniaź* Roſtowſki.

Herby ktòrekolwiek maią Bramy w Xięſtwie Litewſkim, Kijowſkim, Wołyńſkim, Bełzkim i Czerniechowſkim Woiewodztach z Domu i plemienia idą Ruſkich panuiących Xiążąt.

§. 10.

Familie z Xiążąt pochodzące.

Domy z Xiążęcego rodu proſtą Linią idące namienione wyżey, tu z przydanemi łączę, ktòre po większey części zebrać mogłem, iako to Jakſzycowie, to ieſt Dom Branickich, Mieleckich, Bykowſkich, Konarſkich, Brzezińſkich, Cedrowie, Lutoſzyńſcy, Leśniowſcy, Jaxowie, Rożnowie, od Jakſy Xiążęcia Serbſkiego idą, a potomka Leſzka Monarchy Polſkiego, od ktòrego Leſzka ſynow kilkunaſtu, rożne Domy: od Sobieſława Sobięſcy, Wierzbiętowie, od brata drugiego Szampachowie. Od Władyſława Xiążęcia Kaſzubſkiego Czarnkowſcy, Sza-

motulscy, Ostrorogowie i Gębiccy, i Domy z Głębickiemi poboczne, Lelzczycowie wszyscy &c. Od Xiążąt Zachomylskich i Ilhowieckich pochodzą Hreczynowie, Woynowie i rożne dzielnice tychże. Boratyńscy, Turowie, Jemanowie, Sołtanowie. Od Worony z tychże Xiążąt Kmitowie, Czernobylscy, Woroniczowie, Jelcowie, Strybelowie, Bułhakowie, od brata Holenka Hoscy, od Eleazara Olizarowie. Niemierzycowie, Czerlińscy, Bykowscy, Pocieiowie, Herbu Klamry, Ilnicz, Myszko, Mieleszko; od Myszki Myszkowie z Warkowic, i Bohowitynowie z Zgłowiczyna i Kozierad, z iednegoż przodka pochodzący rożnych przybierali Herbow.

Xiążęta Bybelscy, ktòrzy według *Okolskiego* z Włoskich do Litewskich przeszli Kraiow, Przywileiem Krola Kazimierza *Duces* tytułowani, a daley z Xiążętami Przemyskiemi i innemi Ruskiemi krewniąc się w kraiu Podgorskim, swoich nabyli Dziedzin, a od tych Domy poszły: Bybla, to iest dziś Nowego Miasta w Ziemi Przemyskiey. Bybelscy *Ruthenico idiomate* Byblowscy, Prochniccy, z ktòrego Domu Dziedziczki ostatnie w Skorutow i Grochowskich imieniu własne zakończyły.

Kotwicowie, to iest: Pochnerowie, ktòrych przodka Pochnera Paprocki *fol. 552* twierdzi być właśnie z Domu Rakuskiego, ktòrzy się w naszey Oyczyźnie od Dobr Krzyccy, Zgorscy, Hemindowscy, Wilkowscy, Woyszkolscy, Grodlińscy, Golyccy, Weżykowscy, Radowiccy, i dawnym imieniem Kotficowie zwali, z tegoż Domu i Strzałkowie. —

Rawitowie od Kochana Xiążęcia Czeskiego, a z nich Dębińscy, Lassotowie, Prandotowie, Leśniowscy, Rokiccy, Wołuccy, Ożgowie, Przyiemscy, Gniewoszowie, Prandotowie, Słupeccy &c. Wychowskich z Xiążąt Glińskich, iść twierdzi Przywiley Krola Jana Kazimierza.

Prussowie z Xiążąt Pruskich dawnych. Długosz, Bielski, Paprocki, Okolski, zgodnie piszą, *Prussorum genus ex tribus Principibus &c.* Z tych dziś idą Szczepanowscy, Stradomscy, Potoccy, Głuszyńscy, Mińscy, Jabłonowscy, Rudzińscy, Kietliczowie, a od nich Rayscy i Skidzińscy, idą według Paprockiego *fol 529.* od Teodoryka Xiążęcia Brzemeńskiego i Eudoxyi corki Konrada Mazowieckiego, i są Herbu trzy dzwona Łańcucha.

Dom Herbutow szedł od Witykinda syna młodszego Xiążęcia Saskiego, iako Kromer w Xięgach XIII. i Gviciardini Author Włoski świadczy.

Romerowie od Gwilhelma Romera Xiążęcia na granicy Węgierskiey, o czym Długosz twierdzi pod rokiem 1370. i dokłada, że Xiążę Romer miał Jadwigę corkę Kazimierza Wielkiego.

§. II.

Xiążęta od Krolow Polskich kreowani.

Krolow nawet, Polscy Monarchowie można mowić kreowali, albowiem Leszek biały z corką swoią a S. Salomeą, Kolomanowi Krolewiczowi Wągierskiemu dał Xięstwo Halickie *cum titulo Regis*, i potym trzech Krolow było Halickich.

Bolesław wstydliwy Tytuł Xiążęcy przyłączył Biskupom Krakowskim, o czym Kromer i Łubiński, niż Kardynał Oleśnicki Xięstwo Siewierskie od Xiążęcia Cieszyńskiego kupił.

Jagełło Mistrza Krzyżackiego Xiążęciem i pierwszym mieyscem w Senacie przyozdobił.

Zygmunt stary kreował niedawnych wiekow *Ducatum Regiomontanum Prussiæ*, dla Woyciecha z Domu Xiążęcia Onolsbach Brandeburskiego, siestrzeńca swoiego.

Kazimierz Jagełłowicz pokoiem Brzeskim tytuł Xiążęcy Mistrzowi Krzyżackiemu z mieyscem pierwszym w Senacie approbował i ratyfikował.

Zygmunt II. syn pierwszego przykładem Oyca swego w Rydze wynosi zwyczayną ceremonią na Xiążęcia Inflantskiego i Kurlandzkiego Gotarda Ketlera Mistrza Inflantskiego przez Mikołaia Xiążęcia Radziwiłła Woiewodę Wileńskiego, a we trzy dni Vice-Regem Inflantskim, czyni tegoż Xiążęcia Radziwiłła, a Stefan Batory Kurlandyą i Semigallią Xięstwa i Dom Ketlerow z potomkami iego na Xiążąt konfirmował.

Dawniey zaś za zaboystwo Czapli Scholastyka Płockiego przez Konrada Xiążęcia Mazowieckiego Xięstwo Łowickie Prymasom ustąpione, z ktòrego im tytuł Xiążęcy przychodzi.

Proboſzcz Sieluńſki *eodem gaudet titulô*, nie wiem ieżeli *Privilegiô*, podobnieyby Biſkupowi Płockiemu, który Szlachtę w Powiecie Pułtuſkim ſądzi *ſine appellatione.* Ztąd *ſupremum Dominium* mu przychodzi.

Dom Xiążąt Radziwiłłow, Rzeczpoſpolita Seymem Brzeſkim za Zygmunta Auguſta przy tytule i godności Xiążęcey potwierdziła.

Za Panowania Staniſława Auguſta na Seymie Convocationis bracia rodzeni J. K. Mości, to ieſt: Kazimierz Poniatowſki Podkomorzy Koronny, Andrzey Generał Woyſk Auſtryackich, ze ſwemi potomkami, oraz Michał Xiąże Jmć Poniatowſki Prymas Korony Polſkiey i W. X. Litt. za Xiążąt krwi Królewſkiey uznani.

Na poźnieyſzych zaś Seymow Dom Xiążąt Sapiehow, a nawet i Wdowy imie Domu tego noſzące wſkrzeſzony tytuł Xiążęcy otrzymały. — Rownie Dom Xiążąt Maſſalſkich. — Z Domu zaś Ponińſkich dziſieyſzy JO. Xiąże Podſkarbi W. Kor. Xiąże Jmć Kalixt Staroſta Bracławſki ten tytuł otrzymali.

Rzadkiey zaś ſkromności i miłości rowności przykładem na wielkości zaſług oſobiſtych Cnot i Przymiotow przeſtaiąc Wielkości, Dom Xiążęcy zdawna JJ. OO. Ogińſkich ofiarowanego ſobie od Stanow Rzeczypoſpolitey wſkrzeſzenia Xiążęcego tytułu nie akceptował, i imieniem Domu ſwego wielkich zaſług i ſławy w całey Europie Mąż J. W. Ogińſki Hetman Wielki W. X. Litewſkiego podziękował za tę Narodu ofiarę.

§. 12.

Xiążęta kreowani S. R. Imperii.

Biſkupi Warmińſcy ſą *Principes Imperii ex Privilegio* Karola IV. Ceſarza, a tu mowiąc w tey Xiędze *de titulis & prærogativis*, dokładam nieſpoſpolite tego w Polſzcze Biſkupſtwa Przywileie, a nayprzod, że ſądzi Szlachtę tameczną *ſine appellatione*, ma *jus gladii & cudendi monetam*; że Biſkup Warmińſki żadnego Arcybiſkupa nie ieſt Suffraganem, iako inni, ale *immediate à ſede Apoſtolica dependet.* *Item*, że Adam Grabowſki Biſkup ſyn Jędrzeia z Gotzendorffu Grabowſkiego Kaſztelana Chełmińſkiego *per Bullam* Benedykta XIV. Papieża die 21. Aprilis 1742. otrzymał Pallium Archiepiſcopale, i pozwolenie noſzenia przed ſobą Krzyża podnieſionego, która to Prerogatywa znaczy wſzelką independencyą a Metropolitano. W roku 1773. te prerogatywy upadły z zaborem kraiu, procz tytułu Palliuſza i Krzyża.

Xiążęta Radziwiłłowie, Lubomirſcy, Oſſolińſcy, Denhoffowie, Koniecpolſcy, Leſzczyńſcy ſą Xiążętami Swiętego Państwa Rzymſkiego.

Jabłonowſcy od Karola VII. *renovationis* Xięſtwa Dyploma odebrali, ponieważ za Leopolda, po ſławney Wiedeńſkiey przez Polakow otrzymaney wiktoryi Staniſław Jabłonowſki Kaſztelan Krakowſki Hetman Wielki Kor. iuż tym tytułem obeſłany był przez Walſztyna Marſzałka na ten czas Ceſarſkiego.

Sapiehowie iuż dekret Ceſarza Jozefa otrzymali byli, do Archi-Kancellaryi z podpiſem iego odeſłany, co *fata* niektòrych (*nulli parcendo honori*) przerwały. Te tedy Domy *Principatum S. R. I.* maiąc ſzoſty rod Xiążęcych Familii prowadzą. Na koniec, dość namienić dla poſtronnych, iż ſą Xiążęta i z Xiążąt prawdziwych idące Familie, dotąd w naſzey Polſzcze, nad ktòremi tytułami wolność i rowność kwitnąca gòrę zawſze bierze: *Ducalem Digniatem* prezentuią zawſze w Woiewodztwach Woiewodowie, bo noſzą na ſobie dawnych wodzow, to ieſt: *Ducum Cracoviæ, Sandomiriæ, Poſnaniæ, Ruſſiæ &c.* Urzędy, i te Ziemie w poſpolitym ruſzeniu, iako dawni Wodzowie na woynę wiodą; toż czytam w Statucie Litewſkim, ktòry Woiewodow Xiążętami zowie, a to z dawnych zwyczaiow pamięci. *NB.* Sułkowſcy od Franciſzka I. tytuł Xiążęcy na Bilſku otrzymali.

Deklaracya względem Xiążąt S. P. R. na Seymie Traktatowym pod Gwarancyą Potencyi Saſiedzkich Podział Polſki czyniących w Roku 1773. i 1775.

Ponieważ W. Baron de Rewiczky Miniſter Dworu Wiedeńſkiego, Imieniem tegoż Dworu zanoſi żądanie do Stanow Rzeczypoſpolitey, ażeby Xiążętom S. P. R. tytuł Xiążęcy i w Państwach Rzeczypoſpolitey był dawany, a o wzaiemność dla Xiążąt Polſkich i w zmiankowanym Swiętym Państwie Rzymſkim zapewnia; więc my przychyla-

iąc się do tego żądania deklaruiemy, iż Xiążęta *Sacri Romani Imperii*, rownie w Polszcze tak, iak w innych Europeyskich Kraiach, Tytuł Xiążąt zawsze mieć będą, nie uzurpuiąc żadnych prerogatyw do tychże tytułow, ani ubliżaiąc rowności Szlacheckiey.

§. 12.

Margrabiowie.

Margrabiowie w Łacinie *Marchiones* biorą *Nomenclaturę à Marchia*, albo *Marca*, która u Niemcow granice znaczy. Jako Rzymianie na granicach Państwa Zamki i twierdze wystawiali, i ich straż wiernym swoim poruczali, tak i drugie Narody ich trybem idące *Praefectos Limitum*, to iest *Marchiones* osadzali. Ci trzymali *Marchiam*, to iest *Provinciae Limitem*, po Niemiecku *Velt Marcke*. Tak Henryk Saxo Król Rzymski nayprzod dał ten Urząd nad Sleświkiem po zbiciu Duńczykow. Tak w Miśnii, Lusacyi, Brandeburgii i Morawach te Urzędy się wszczęły. Od tych czasow wielu Margrabiow w Rangu Xiążąt zostało, wielu w Hrabiow liczbie, poźniey zaś ten tytuł *in dignitatem* tylko się zamienił, śrzedni *inter Ducem & Comitem*.

Nie bez Margrabich także i Królestwo nasze, naydawnieysze Margrabstwo kiedyś w Domu Piastowskim Morawskie gościło, i Margrabia Brandeburski, a Fryderyk II. Król Pruski Rzeczypospolitey hołdował.

Firleiowie, Rusoccy, Woieńscy &c. z Margrabiow poszli.

Myszkowskim Rzeczpospolita *in Plenis Ordinibus* ten tytuł z Lędzwi ich pochodzącym przyznała, który się dziś w Wielopolskich znayduie Domie.

§. 14.

Hrabiowie i Hrabstwa.

Hrabiowie zkąd poszli i Hrabstwa, iż kiedy Senat rządził w Rzymie Rzecząpospolitą, Prowincyami rządzili *Proconsules*, kiedy zaś rządy tego Państwa pod Cesarzow poszły, ci mieli swoich *Imperii Comites* dla spraw głownych rozsądzenia; ztąd *Comes Orientis Stilico Theodosii*, *dosii*,

Constantius Comes Honorii, *Bonifacius Valentiniani in Africa*, *Comes Mediolani*, *Comites* w Prowincyach publiczną trzymali Radę. — Jakoż z samego imienia ten Urząd Towarzysza albo Uczestnika znaczył, bo kto od Cesarza zawołany, mieszkał na Pałacu, i radą swoią tak w boiu, iak w pokoiu był przytomny, ten *Comes* mianowany. — Tych 3 Klassy bywały, iedni na Dworach rządzili, drudzy Woysku rozkazywali, trzeci sądzili i Prawa dawali, iako Cesarz Justynian *in Codice 6. t.* wspomina. *Eos qui administratione Civili, ac Provinciae gubernandae sub jurisdictionis Licentia Comites, quoque primi Ordinis esse meruerint, vicariae dignitatis post depositam administrationem Privilegiis frui oportet.* W Niemczech wykłada się *Graff Judex*, i tak niedawno *Grafiones* się zwali, to iest *Judices fiscales*. W Polszcze Gravia z czasem Grabia albo Hrabia z Ruskaj, tak dawni Latopisce ich Grabiami zwali, ztąd *compositum Marggraff* Margrabia z Niemieckiego, bo ztamtąd do nas te Tytuły weszły. Tacyt mowi o nich *de moribus Germ:* pisząc *Cap. 12 Centeni singulis ex Plebe Comites, Consilium simul, & Authoritas adsunt.* Były z nich Urzędy Dworskie, i ztąd *Comites Palatini adjectivè*, albo *Palatini substantivè*, ktorzy sprawy zadworne na Pałacach Cesarskich sądzili, iako o nich Hincmarus *de Ord. & Officiis Palat, Cap. 21.* Te *Palatia* i po Prowincyach były, ktore także osobnych *Comites Palatinos* mieli, i ztąd podobno u nas po Woiewodztwach *Palatini* się zowią. Tak w Węgrzech Starostowie głowni alias Grodowi pisali się *Supremi Comites*. Teraz ten tytuł w Niemczech pośrzedni między Margrabią i Baronem, o których Nomenklaturze niżey czytać będziesz.

Był ieszcze tytuł *Comestabilis*, we Francyi *Connetable*, we Włoszech dotąd używany, pierwszy po Xiążęciu panuiącym. Jedni twierdzą, że dla tego *Comes stabilis*, że Urząd iego bywał wieczny. Drudzy zwali *Comes stabuli*, że nad Woyskiem konnym miał władzą, iako przedtym w Rzymie *Magister Equitum*, a w cudzych kraiach *Generalissimus* iazdy *Ductor*; wszakże w poźnieyszym czasie ten Urząd całą i powszechną nad całym Woyskiem dawał władzę.

Paprocki w Xiędze Herby Rycerstwa, mowi fol. 60. nie tayno i to, że Hrabstwa dawne w Polszcze, które były między Familiami pospolite, ustały, i niektore zmilczały, a to dla krzywd wielkich, które inne rycerstwo od nich, iako możnieyszych, cierpiało.

Hrabſtwo Kropińſkie, które po dziś dzień ſię zowie w Sieradzkim *ſpectat ad Cuſtodiam Cracovienſem*, mowi Miechowita *fol. 54.*

Cedrowie Latoſzyńſcy Hrabiowie, tak ich Leſzka Przywiley zowie: *Comitis Sventoſlai filios.*

Duninowie Hrabiami na Skrzynnie, ſą kreowani od Bolesława Krzywouſta, oczy okupując Łabędzie.

Wielopolſcy maią Przywiley na Pieſkową ſkałę od Ludwika Polſkiego i Węgierſkiego Króla, w którym wyraźnie mowi: *Comitatum* Pieſkowa ſkała *damus iis & poſteris eorum.*

Skarbkow *Comites* Kromer Lib. V. zowie. Skarbek *Comes ex ea gente, qui lineas junctas pro inſigni habent*, i Abdanczykow innych, to ieſt Warſzyckich, Konarſkich oraz Ważyńſkich, z którego Domu Abdańczykow pierwſzego Hrabię czyni Król, poſyłaiąc w Poſelſtwie do Ceſarza, o czym tenże Autor. Podobnie niedawnego wieku Stany Rzeczypoſpolitey Leſzczyńſkiego za Wielkiego Poſła do Traktatu Karłowickiego wyſyłaiąc, lubo ten wyſoką Senatorſką godnością był ozdobiony, przecież Rzeczpoſpolita wiedząc, że ſię tam na iego dignitarſtwie nie będą znali, przyznała mu *Comitatum* na iego Dobrach Dziedzicznych.

Rozdrażewſcy idą *a Boſnone Comite*, których i Przywiley Stefana wſpomina, iż *a Boleſlao Rege Poloniæ anno 1270. Titulo Comitum inſigniti.*

Jarenda de Przematow podpiſał ſię *Comes* na kilkunaſtu Przywileiach, Przodek Domu Rzeſzowſkich, Ligęzow, Czyżowſkich, Wolſkich, Minorow, Przematowſkich, i innych Pułkozicow.

Jana Pileckiego Woiewodę Ruſkiego ſyna Królowy Jagełłowy, czyni Jagełło Hrabią na Piley.

Styborowie *Comites* de Jabłeczna zawſze ſię piſali, drudzy z Poniądza Hrabiami ſię tytułowali; Krzeżowie Bobolowie Domu tegoż.

Lanckorońſcy Hrabiowie, Wychowſcy Hrabiowie, S. R. Imperii, Kraſiccy Hrabiowie S. R. Imperii, Kraſińſcy Korwinowie na Kraſnym i Węgrowie.

Pacowie *Comites* in Rożanka kreowani od Maxymiliana Ceſarza.

Brodzicowie *Comites* in Brody, to ieſt Radzimińſcy, Paprocki *fol. 269.*

Niecznowie *Comites* u Papr. *fol. 256.* z Przywileiu anno 1261. z których poſzli Starżechowſcy, a z nich Wapowſcy, iako Przywiley *originis* Domow 1282 ma.

Latalſcy; a z niemi iedney dzielnicy Kuklińſcy Hrabiowie dawni z Łabiſzyna. *Rhor Comes in Sileſia* wſpomina Okolſki *pag. 621.* Tychże *Rhor Comites Synapius* Rharowſkiemi zowie.

Bardſey Hrabiowie z Bardzieiowa z Węgier za Ludwika, czy iak mowi Bielſki za Jagełły przyſzli, i z Mſzczuia Woiewody Poznańſkiego matki Dom w Wielkieypolſzcze rozkrzewiony kwitnął i kwitnie.

Zebrzydowſcy, Uchańſcy, Zęboccy, Czykowſcy Hrabiowie w Przywileiu u Paprockiego fol. 276. i 277.

Służewſkich wſpomina Okolſki *pag. 569.* Hrabiami. Paprocki zaś pomienionych Radwanow *Comites S. R. Imp.* od Ottona Ceſarza być twierdzi, *in Senatu Bohemico fol. 95.*

Paniewſki *ex genere Antiquo Godziemba*, Lubrańſkich, Dąbſkich, Radeckich, Swięcickich Hrabiami nazywa Paprocki w Katalogu Biſkupow Płockich fol. 279.

Guttenſteynii, Dobrodzieyſcy *à Comitibus* Bſoviis de Mielnik, zkąd i Kolowratowie, *Hagecus pag. 24.* inſi byli Kołodowie alias Kołody.

Tarnowſcy, Granowſcy, Sieniawſcy, Tarłowie, Oſſolińſcy, Broniſzowie, Czermińſcy, Oſtrorogowie, Czarnkowſcy, Szamotulſcy, Jordanowie, Pieniążkowie, Siedlniccy, Końſcy, Kościeleccy i Działyńſcy &c. Hrabiami ſię tytułowali; Gorkowie, z których Łukasz od Maxymiliana Ceſarza pierwſzy Hrabią uczyniony, i dawni Domu Łodziow Przodkowie, z których Opalińſcy, Moſzczeńſcy, Radzewſcy, Smigielſcy, piſali ſię Hrabiami z Bnina.

Cebrowſkich Hrabiow czytałem, iako i Glinkow.

Trzaſkow i Jarzynow Hrabiow na Białey, Okolſki Tom. III. p. 242. Kromer i Błażowſki p. 242. Jarzynianka wynioſła była Hrabſtwo, ale teraz ieſt znowu odkupione.

Zamoyſcy z Hrabiow Szaruchow.

Potoccy w Przywileiach Hrabiami.

Mniſzchowie Hrabiowie na Oſſownicy i Mezerzyccy w Czechach iedney dzielnice.

Boleſtraſzyccy Hrabiami Papr. *fol. 134.* podobno za wzięcie w niewolą owego Swiatopełka Xiążęcia Ruſkiego, bo odtąd też zawołani Swiatopełkami, a więzienie tegoż Xiążęcia, Xiąż w Sandomirſkim Woiewodztwie, że Xiąże był w nim więziony.

Gaſztołdow zacny Dom w Litwie piſali ſię Graffami, to ieſt Hrabiami, z murowanych Gieranoin, iako w Metryce znaydziesz.

Lipſkich Herbu Łada, Hrabiami *Sacri Romani Imperii* twierdzi Okolſki.

Rolowie *Comites ſub anno 1230.* Okolſki *pag. 626. & in Przyłuſcio Privil. Lib. II. Cap. 2.*

Zarębowie *Comites* in Grabow, z których Jabłonowſcy Zarębowie, wſpomina Okolſki Tom. III.

Rydzyńſcy i Pawłowſcy Hrabiowie z Werbna, w Czechach Czarneccy Hrabiowie de Layligen z Niemiec.

Hummeni Węgrzy *Comites* Indygenatem przyznani. Szaffgotzowie *ibidem.*

Miiowſcy Hrabiowie z Krzywoſądow przedawnych idący.

Galczeńſcy *Comites* de Sokoła.

Dulſcy z Hrabiow Przegoniow *rectè* idą.

Dąbrowſcy Rożycowie maią Przywiley od Kazimierza Xiążęcia Mazowieckiego dany Spitygniewowi Hrabi Dąbrowſkiemu.

Leśniowolſkich i Oborſkich przodkowie; Hrabſki tytuł im daie Kronikarz Brygier.

Bylinowie, a z nich Zielińſcy, Pruſzkowſcy, Hrabiami od Henryka Ceſarza roku 1038. uczynieni, Paprocki w Herbarzu Czeſkim pag. 350.

Stanko Hrabia na Buykowie, od którego Buykowſcy, Herbu Jaſtrzębiec, od Troydena Mazowieckiego Xiążęcia 1362 roku na Przywileiu w Paprockim wypiſany fol. 124.

Procz wſpomnionych, dalſze Hrabſtwa ſą te: Jableczna, Xiąż, Łuknia, Danaborz, Przeginia. Panigrod, Tęczyn, Zywiec, Gora, Pieſkowa Skała, Felſztyn, Pilca, Bogorya, Godziemba, Bilatowice, Zaremba, Brody, Manduka, Łabiſzyn, Wierebna, Rogala, Uchanie, Czembocz, Trąbki, Gołczow, Szczawin, Skrzynno, Mysz, Bychow, Kodeń, Wiśnicz, Kryłow, Lipiec, Leſzno, Obychow, Człopa, Sokola, Szydłowiec, Biała Xiążąt Radziwiłłow, Dobczyce &c.

W Polſzcze *Comites* wzwyż położonego opiſania ſą Staroſtowie Grodowi, iako i *Catalogus Gloriæ Mundi* opiſuie.

Comitum ſtopnie inaczey troiako *diſtinguuntur.*

Vice Comes u Francuzow znaczy *Primus Cômes*, albo *Princeps Comes*, który *Privilegiis* nad innemi *excellit*, albo oſobę Monarchy *repræſentat* w ſtarſzeńſtwie, i kilka Hrabſtw ſwoich miewa.

Comes Provincialis u Niemcow *Landgraff*, który Krain i ſtanu czyni godność i zaſzczyt, Baronii ma cztery alias włości.

Comes Limitaneus, ieſt *Marchio*, czyli Margrabia, a temu ſtraż granic poruczona bywała, iako ieſt opiſano pod Margrabiami.

NB. Gdy Kraie Polſkie pod Panowanie Auſtryackiego Domu zagarnione od Nayiaśnieyſzych Maryi Tereſſy Ceſarzowey i Jozefa II. Ceſarza; do roku 1782 ſkończonego tytuły Hrabiow maią przyznane Domy, i tym porządkiem ſą publikowane Dyplomat: Sierakowſcy Ogończykowie, Cetnery Przerowa, Mierowie, Jabłonoſki Roch Grzymała, Zamoyſcy Jan i Andrzey Jelitowie, Siemińſki Dąbrowa, Kuropatnicki Nieczuia. Ulińſki, Baworowſcy, Bielſki Antoni Jelita, Skarbkowie Abdank, Ankwicze Abdank, Pinińſcy, Felix Łoś z Grodkowa. Jaworſcy dway bracia, Starżeńſcy dway bracia, Wieſiołowſki, Koziebrodzki Boleſta. Zborowſki Jaſtrzębiec, Stadniccy Srzeniawa bracia, wſzyſtkie te Domy z potomſtwem od nich pochodzącym. — Siekierzyńſki Zadora, Gołuchowſki, Łączyńſki, Konarſki, Goleieſki Kościeſza, Rozwadowſki, Morſki Topor, Komorowſka Kaſztelanowa Santocka z całym potomſtwem, Dębińſki, Drohoiowſcy trzey bracia, Bukowſcy Oſoria dway bracia Antoni i Michał, Bąkowſki, Mniſzech, Leſzczyńſki Abdank, Krukowiecki Piotr Præſes fori Nobilium w Tarnowie, Conſiliarius Intimus actualis, i Kawaler Orderu Teutońſkiego, Jaworſki Vice Præſes Apellatorii, i brat iegoż.

§. 15.

Baronowie.

Tytuł *Baronis* znaczył według wielu Autorow *filius excelſior*, w ſamey rzeczy zaś iednoż co Szlachcic, *Eques Nobilis.* W dawnych czaſiech wſzyſtkim możnieyſzym Szlachcie ten tytuł dawany, i iedno

znaczył, co *Dominus.* Tak *Proceres* wſzyſcy, *Barones* poſpolicie ſię zwali; mianowicie ci, ktòrzy w Szlachectwie *illibatam libertatem conſervarunt*, iako Autorowie piſzą. Ztąd *Liberi Barones.* I choć przez uſługi wielkim ludziom świadczone w iakową ſię oddawali *liberè* dependencyą, przecięż *illæſa Nobilitari libertate*, i ci na Dobrach ſwoich *liberè* panowali, zwano ich *Dinaſtæ*, to ieſt Domini, a w Niemieckim *Edle Herren*, vel *Frey Herren*, albo też *Herren*, to ieſt Szlachetni Panowie, wolni Panowie, albo proſto Panowie. *Vide Principia Juris Publ. Imp. Lipſiæ edita* CIϽIϽCCXXXVIII. W Przywileiach zaś doczytałem ſię ſtarych, że *genuinè* po Słowiańſku znaczył Baro, Pan Choruchewny, alias Pan pod Chorągwią będący, albo Wodz Chorągwi, a dziś Rotmiſtrz; a lubo pod czas woyny niektórzy mieli ſwoie Chorągwie, Towarzyſtwo iednak ich niemniey byli Panami Choruchewnemi. *Liber Baro* znaczy ieſzcze po Słowiańſku ſwobodny Pan, iako to ſą Szlachta u nas w Polſzcze (iako też *Poſſeſſionatus* po Słowiańſku ſię mowi ſtateczny Pan, bo Dobra po Słowiańſku ſtatki ſię zowią). I lubo w dawnych Autorach, iako to Długoſzu i Kromerze poſtrzegam iakową dyſtynkcyą *inter Barones & Nobiles*, kiedy w każdey niemal okoliczności o ziazdach lub Seymach piſząc, dokładali: *præſentibus Prælatis, Proceribus, Baronibus & Nobilibus*, z Niemieckiego to było zwyczain, gdzie czyniono rożnicę Szlachty *in primo gradu Nobilitatis* ſtawaiącey *ab Equeſtri Ordine*, to ieſt od ſłużących woynę i zaſłużonego Rycerſtwa, ale po tak wielu *in ſubſequens*, nadanych Szlachcie Przywileiach, przy generalney Rycerſtwa i powſzechney wolności, każdy Szlachcic wolny Pan, to ieſt *Liber Baro.*

Dom Łaſkich piſał ſię. *L. Barones* in Keyſmark, Dunatow & Krytwiany.

Dom Dorhoſtayſkich miał ten tytuł od Ceſarza.

Dom Remiſzowſkich i Stokowſkich Baronami de Szarzyn, w Przywileiu Kazimierza, u Papr. fol. 202.

Dom Bonarow tęż miał godność.

Dom Firleiow Baronami na Ogrodzieńcu i Kamieńcu kreowani byli od Ceſarza Ferdynanda, i te Dobra Ogrodzieniec i Kamieniec alias Odrzykoń ſą *Baronatus.*

Chodkiewiczowie, iakom czytał w Tranzakcyach, wprzod ſię piſali Baronami na Myſzy i Szkłowie.

Strzałowie, o których piſze *Balbinus Dec. 2. Lib. I. Baronum Ordini adſcribi debent.*

Konarſcy, Kołowie, Mięcislaus Konarſki *Liber Baro de Schleyzen* padł z Królem pod Warną 1444.

Kurezbachowie Baronowie, a z nich Zawadzcy u nas w Polſzcze.

Jeſt i więcey Baronow, ktòrzy Indygenaty w Polſzcze przyiąwſzy, z prerogatywami dawnemi ie otrzymali.

Baronow kreuiąc, dawano w rękę Chorągiew, iako czytałem w Przywileiach pierwſzych Ceſarſkich, z Słowiańſka nazywaią Barona: Pan Choruchewny od Chorągwi, wſpomnioney, *Creatio in Baronem* ſtaie ſię *ex Equite Aurato*, za zaſługi i dzieła woienne trzykrotne. — Nayprzod *ex Tyrone*, to ieſt *Nobili Scutato*, alias z Szlachcica Pawężnego (bo zwyczay bywał, że ci *Tyrones ſtatus Nobilitaris poſt Equites ſcuta*, to ieſt Pawęże, albo Tarcze, czy to w potyczkach lub gonitwach, albo igrzyſkach noſili); w Francyi i Anglii zwano ich *Ecuyer*, to ieſt *Scutorum Portitores.* Nayprzod *fit Eques Auratus ex Nobili Scutato*, za drugim Dziełem *Tribunus Militum*, za trzecim Baro. — Obodzińſki fol. 65.

NB. Gdy Kraie Polſkie pod Panowanie Domu Auſtryackiego doſtały ſię do roku kończącego ſię 1782. Oſoby tytuł Baronatu otrzymały, to ieſt: Błazowſki, Krukowiecki, Hadziewicz ſtryi i z ſynowcem, Dulſki, Raſtowiecki, Wyſzyńſki, Doliniańſki, Wereńko Antoni i Mikołay, Goſtkowſki, Gadąmſki, Kamińſki, Czechowicz, Karnicki, Bzura, Lewartowſki Herbu Lewart.

§. 16.

Ordynacye albo Maioraty.

Jeſt dla zachowania Imienia i Domu poſtanowiony porządek, iż Primogenitus, to ieſt pierwſzorodny ſyn obeymuie włości oycowſkie całe. W cudzych kraiach bardzo poſpolity, tak dalece, że prawie po wſzyſtkich Domach ſtarſi bracia obeymuiąc Dobra i ſpadki po rodzicu, młodſzym wyznaczaią coroczne pewne dochody. Takowych u nas doczytać ſię z Autorow nie mogłem więcey nad ośm; Naypierwſzą Ordynacyą czytam w Xięgach kilku Paprockiego, ktòrą i w Kromerze

czytałem, a to w Domu Lubrańſkich. Jan Lubrańſki Biſkup Kujawſki i Mikołay Woiewoda Poznańſki, Dobra ſwoie Dziedziczne z Kròla i Rzeczypoſpolitey pozwoleniem obrocili w Ordynacyą Lubraniec i inne ſwoie Dziedzictwa. A po zeyściu Imienia Lubrańſkich, przypuścili *Collaterałne*, a przedtym z iednego wypłynione źrzodła Domy, Radeckich naypierwſzych, a po nich Swięcickich, po tych Paniewſkich, iednak ta Ordynacya nie długo panowała, ponieważ oſtatnia Dziedziczka Lubrańſka wkroczywſzy w małżeńſkie śluby z Chlewickim Kaſztelanem Kujawſkim ſkończyła ią, bo ten faworem Dworu wſparty, utrzymał ſię przy ſukceſſyi. — Druga Jaroſławſka zaświeciła była przez Rafała Staroſtę Lwowſkiego i Spytka Jaroſławſkich braci rodzonych poſtanowiona, a od Kazimierza Kròla roku Pańſkiego 1470 approbowana, która *in defectu* linii Jaroſławſkiey do linii Tarnowſkiey przenieść ſię była powinna, a po zagaśnieniu tey oſtatniey w linią Melſztyńſkich taż Ordynacya ſpadać miała, bo te wſzyſtkie trzy dzielnice iednychże Leliwitow były, na oſtatku dla bliſkiego pokrewieńſtwa Dom Tenczyńſkich przypuścili. Lecz Jan Tarnowſki Kaſztelan Krakowſki po oſiągnioney Ordynacyi pięciu ſynow Janow ſpłodziwſzy, ni dzieci własnych, ni ſynowic rodzonych, zupełnie niechcąc wyzuwać, ile iedney za Janem Odrowążem Woiewodą Ruſkim, którego także Tarnowſka rodziła, a drugiey za Mikołaiem z Tarnowſkich Pileckim Woiewodą Sandomirſkim, pierwſzy uſtaw Domu ſwego zaniedbał, i tym ſpoſobem zgaſła, do czego daley nie mało pomogło, że iedynaczka Tarnowſka wkroczywſzy w ślubne więży z mocnym na ten czas Xiążęciem Oſtrogſkim przy Dobrach ią *non Ordinationis ſed naturæ jure* utrzymał. Trzecia Pinczowſka, Margrabiow Myſzkowſkich dopiero 1601 approbowana, która za oſobliwym względem uſług Rzeczypoſpolitey, przez ten Dom wyrządzonych i pozwolona, i poſtanowiona, a dziſiay przez Kumorowſką z Anny Myſzkowſkiey zrodzoną w Domu Wielopolſkich ſię oparła, i tę ozdobę ma przywiązaną, iż tytuł Margrabſtwa do niey przyłączony. — Czwarta Zamoyſkiego ſławnego Wodza i Kanclerza 1589. na punktach przezornych i chwalebnych wyſtawiona, i ta zaſzczytami naypięknieyſzemi ozdobiona, bo drugą fortecę w Polſzcze, a tę dziedziczną ſwoię ma, garnizon własny, regeſtr w Trybunale ſwoy oſobliwy, ktòry Zamoyſki ten Parlament funduiąc Dobrom ſwoim rezerwował, i Staroſtwo Grodowe Dziedziczne po dziś dzień Szlachtę ſądząc

ſądząc w Szczebreſzynie, Akademią także trzecią erygował, i pamięć po ſobie nieśmiertelną zoſtawił.

Piątą Ołycką, ſzoſtą Nieświeżką, ſiodmą Kłęcką Xiążętom Radziwiłłom Rzeczpoſpolita pozwoliła, i potwierdziła roku 1589, ktòra trybem Zamoyſkiey i Myſzkowſkiey ſtanowiona, oprocz tego innemi Przywileiami przyozdobiona, i ten nad inne ma Dom ten zaſzczyt, że iedną w Koronie, a drugie w Litwie oſiada.

Oſma Oſtrogſka pozwolona 1609. Januſzowi oſtatniemu Xiążęciu Oſtrogſkiemu Kaſztelanowi Krakowſkiemu, ktòry z corką ſwoią w Dom Xiążąt Zaſławſkich ią przenioſł, in defectu ktòrego adſcivit, pewną Linią Xiążąt Radziłłow, dopiero potym ad ordinem Melitenſium przenieść ſię była powinna, a Rzeczpoſpolita na Seymie konferować ią Kawalerowi któremu Maltańſkiemu władzą miała cum conditione noſzenia Xiążęcia Oſtrogſkiego tytułu i przezwiſka, a to poſtanowienie Rzeczpoſpolita potwierdzić miała, favore ktòrego potwierdzenia dziś onę ob reſpectum ſanguinis & nominis Xiąże Sanguſzko ieſzcze trzyma. Rozporządzenie oſtatniego Ordynata Xiążęcia Jmci Januſza Sanguſzka Marſzałka Nadwornego W. X. Litt. uczynione w Kolbuſzowy, a w Aktach Sandomirſkich zaroborowane Seym 1766. approbował, znioſł Ordynacyą, a na uſługę Rzeczypoſpolitey ofiarowaną ſummę od Donataryuſzow akceptował; Seym zaś Traktatowy podziału Polſki wymogł od tychże Donataryuſzow ſummy na ufundowanie W. Przeoratu i Komanderyi Maltańſkich w Polſzcze, dla rodowitych Obywatelow, i to z dyſpenſami od Stolicy Apoſtolſkiey i W. Miſtrza na bezżeńſtwo. Dom Rozdrażewſkich poſtanowił był kiedyś, że ieno męzka płeć miała dziedziczyć Dobra, choćby naydalſi, a bliżſze ſukceſſorki poſagiem kontentować ſię powinne były.

Jeſt także ieſzcze iedna w domie Miroſzewſkich, ale w gornym Szląſku, która czyni przeſzło 40,000. z tych zaś Miroſzewſkich mieſzkaiących actu w Sandomirſkim Woiewodztwie, lub ſyn, lub ſynowiec ſtarſzy, zawſze ią ieden trzyma. Ordynacye ſą chwalebne, bo Domow pamiątka nigdy nie upada, lecz ieſzcze chwalebnieyſze, kiedy Ordinates potomſtwu z iednego łona wypadłemu krzywdy nie ſtanowią, ale z dochodow doſtatecznie rodzeńſtwo opatrnią.

NB. Ordynacya dla Domu Miroſzewſkich Slepowron na ſamey Granicy Polſkiey w Szląſku Pruſkim na Dobrach Myſłowice ieſt ufun-

dowana, ktorey Ordynatem iest teraz Felicyan Mirofzewski General Major Woysk Koronnych Kawaler Orderu S. Stanisława żyiący w małżeństwie z Heleną Łętowską Podkomorzego Krakowskiego Kawalera Orderu S. Stanisława corą. Tego nastepca ożeniony z Kunegundą Maxymiliana z Rytwian na Dębowcu Hrabi Zborowskiego Kawalera Orderu S. Stanisława Corą Stanisława.

Na Seymie Traktatowym Podziału Polski JO. Xiąże Jmć August Sułkowski wprzod Woiewoda Gnieźnieński, potym Kaliski, daley Poznański za zezwoleniem Rzeczypospolitey ustanowił Ordynacyą czyli Majorat na obszerney Włości Rydzyn w Woiewodztwach Wielkopolskich, a tak ten Xiąże osobą swoią posiadał dwa Majoraty, ieden w Polszcze na Rydzynie, drugi w Szląsku Austryackim na Bilsku z Xiążęcym Tytułem.

§. 17.

O Szlachectwie Inflantskim całkiem wyięty, i dwa następuiące z Xięgi J. W. Hylzena Kasztelana na ten czas Inflantskiego, potym Woiewody Mińskiego, pod tytułem: *Inflanty*, wydaney w Wilnie roku 1750.

O starożytności i zacności Szlacheckiey Familii w Inflantach, z Geograficznym opisaniem Kraiow Inflantskich.

O Szlachcie Inflantskiey w pospolitości.

Naycelnieysze Domow i Imion zaszczyty pochodzą, i wyznaczaią się naybardziey z starożytności i zasług. Byłoby to grubey w polityczaych rzeczach niewiadomości podlegać cenzurze, nie przyznać Rycerstwu Krzyżackiemu: że będąc sam z nayprzednieyszych Rycerstw Chrześciańskich, iednym był on, oraz i podziśdzień iesczcze iest złożonym z wyboru dawnych zacnych Domow. Miiam na świadectwo inszych Autorow, ktorychby tu allegować przydługo było, przestaię tylko na iednym Anonymie, ktorego w Xiędze Francuzkiey, pod tytułem: *Les Souverains Tom. III. fol. 273.* te są słowa: *Cet Ordre est sans contredit un des plus respectables de la chrétienté, les Princes du Sang Royal & les Fils des Souverains se font honneur d'y entrer, & d'être à la*

tête d'une Noblesse, qui doit faire preuve de huit degrez pour y être admise; to iest: to Rycerstwo iest bez wątpienia iedno z naygodnieyszych w Chrześciaństwie; potomkowie krwi Krolewskiey, i synowie udzielnych Xiążąt za honor sobie poczytuią zostawać w nim, i być głową takiey Szlachty, ktora probę urodzenia swego, z ośmiu stopniow czynić powinna, żeby do tego Rycerstwa przyięta być mogła. A że starodawna Szlachta Inflantska była plemieniem i *Seminarium* Rycerstwa Krzyżackiego w Inflantach, iawny ztąd idzie wywod starożytności Familii Inflantskiey, kiedy od tak wielu wiekow każdy, ktory passowanym być chciał za Rycerza Krzyżackiego, probę Szlachectwa swego z tak wielu stopniow czynić był powinien. Wszakże do tego zaszczytu należeć nie maią ci, ktorzy poślednicy od Krolow Polskich i Szwedzkich Nobilitacyą i Indygenat w Inflantach otrzymali, ktorych *nominibus parco*; ile że ich bardzo nie wiele się znayduie.

Zasługi Szlachty Inflantskiey są ze wszystkich miar znamienite i dystyngwowane, ktore sobie nayprzod w całym Chrześciaństwie, a potym w Rzeczypospolitey zaskarbiła. Ona bowiem w Krzyżakach odżałowanym zdrowiem i życiem swoim przez całe wieki z pogany poty walczyła, aż do iedno zbawienney Chrześciańskiey wiary ich nakłoniła. Ona minąwszy wszystkie inne sąsiedzkie Państwa, wolna wolnie do wolney Rzeczypospolitey przystąpiła, i z nią w ieden narod się złączyła. — Nie nakłoniła się do Moskwy, acz Xięcia Magnusa za Krola Inflantom nastręczał Car Iwan wielki z przyznaniem zupełney independencyi iak osobnemu Krolestwu, nie chciała Szweda na ten czas z rożnych okoliczności: mianowicie względem religii Luterskiey, i sposobności do handlow sobie przyzwoitszego; nie chciała Duńczyka, lubo część Kraiow Inflantskich Estonia do tego Krolestwa przedtym należała, i Szlachta tameczna osobliwszych od Krolow Duńskich nabyła wolności, ale przez osobliwszą życzliwość dała preferencyą Rzeczypospolitey, i z Litwą się inkorporowała, z iak naydoskonalszą w sprawach i prerogatywach Szlacheckich koekwacyą. Coż mowić o zasługach w Rzeczypospolitey tych Inflantczykow, ktorzy, gdy Karol Südermańczyk większą część Inflant do Szwecyi oderwał, wszystkich Dobr swoich w Prowincyach od Szwedow zawoiowanych odstąpili, i dla zaszczytu zaprzysiężoney Krolowi Polskiemu i Rzeczypospolitey wiary w wierutnym ubostwie *Exulantami* zostali.

Już tedy iawna w oczy bije demonſtracya niepoſpolitey zacności i godności prawdziwey Szlachty Inflantſkiey wywiedziona z tych: *1mo.* Z dawney od wielu wiekow za Krzyżakow ieſzcze ſtarożytności. *2do.* Z Rycerſkich krwi nabytych zaſlug w Chrześciańſtwie. *3tio.* Z oſobliwych ku Rzeczypoſpolitey zaſlug, przez dobrowolne z nią mimo wielu innych przyległych Państw *konkurrencyi* ziednoczenie ſię, przez które wybornego w Miaſtach Portowych, w Fortecach i we wſzyſtkim, co Państwa ſzczęśliwym czyni, obfituiącego Kraiu przeſzło ſto mil przybyło Rzeczypoſpolitey. *4to.* Przez Prawa u Rzeczypoſpolitey nabyte *in juribus & Prærogativis* z Obywatelami Rzeczypoſpolitey *coæquationis, ſalvîs propriîs*, z któremi *acceſſit Juribûs.* *5to.* Przez nieodſtępną ku Rzeczypoſpolitey wierność z ſtratą ſubſtancyi ſwoiey przy rewolucyi Szwedzkiey dowodnie wyprobowaną.

Przyſtępuię już teraz do wyliczenia Szlachty Inflantſkiey, iaka ſię przed tym w Inflantach znaydowała, a po części i teraz ſię znayduie. Takowa *Claſſice & Metricaliter* zapiſana Domow Szlacheckich ſpecyfikacya Niemieckim imieniem zowie ſię *Ritter-Bank*, i tym idzie porządkiem *citra localitatis, ſtatus aut conditionis cujusvis præjudicium.*

A. A. A. De Aſchermannen, de Ahlen, de Altenbockum, de Ackerbaum, de Ackerfeld, de Annen, Aſchenberg, Alerhauſen, Asburg, Angren, Almen, Alden, Armus, de Albedyllen, de Anrepen, de Aderkaſſen, de Ackerſtoffen.

B. B. B. Bartzen, de Brühl, Behcken, Benten, de Benefeld, Schall de Bell, Böningen, Brincken, Biringen, Bluhmen, Bluhmbergen, Bluchholtzen, de Briel, de Brame, Butlern, Brockhorſten, Brabcheken, Bogenhuſen, de Borch, Bremen, Blanckfelden, de Breidenbach, Barberius, Bredenthal, Bredowen, Bodewitzen, Burmeyſter, Berghorſt, Binsdorff, de Budbergen, Buddeybröken, de Berhöffden, de Baranow, Brakeln, de Bülawen, de Bahren, de Bergen, Bocken, de Bulderingen, Bare, de Bellinghauſen, Bolten, Berg, Bergen, Banckowen, de Bonckkendorff, de Berends, de Bromſten, Bockler, Brümmer, Bluhmen, Borgentreich, Barclai, de Beckem, de Brandt, Bretholtz.

C. C. C. de Clept, Cannen, Camby, Carthuſen, Capellen, Camunitz, Crumesz, Curſeln, Cronſternen, Campenhauſen, Cronemannen, de Cumern de Cruſen, Clüwer.

D. D. D. De Denhoff, de Dornenburg, de Dolen, de Dorcken, de Dona, de Delwig, de Drewen, de Dreien, Dumpian, Derelbach, Drenhauſen, Donneberg, Dranckewitz, Dunckelwald, Dungelen, Drachenfelz, Darlen, de Düren, de Drolshagen, de Dahlen, Duckem, Dreiligen, Duſſem, de Dunte, de Dopenbroken, de Dannenfeld, de Dinggrawen, de Derfeldten, Diedrichs.

E. E. E. De Edlenkirehen, de Eppinghauſen, de Etrichhauſen, de Epdorff, de Ergers, de Effern, de Engelſtedt, Emden, de Eismath, de Elner, Einhorn, Engelsdorff, Elenhuſen, Eichſtedt, de Eckie, v. Eyckeln, de Eſſen, Ermeſſen, Engelhardten, Engelſen.

F. F. F. De Farensbachen, de Falckenbergen, de Felde, de Forschheim, de Fürſtenberg, de Francken, de Förſen, de Flingeln, Focken, Falcken, Fincken, Falckonauer, Fromer, Feldbrug, de Ferſen, de Funcken, de Felitzen, de Fölckerſam, Freytagen, Freymannen, de Ferſen, Franſche, de Fiſchbach.

G. G. G. Gyldesheim, Grene, de Giſſen, Goeſſen, Gutzleffen, Grundiſen, Grapenbroken, de Grothuſen, de Gylden, de Gitdenfelden, Gordian, Gieſtoren, Griper, Göſelern, Guldeboch, Gantſkoffen, de Gade, de Greiffenſper, de Guntersbergem, de Gerten, Gersdorffen, de Glaſenappen, Grotemhelmen, Graſſen, Groten, Grawe, Grünbladt, Gutheim.

H. H. H. De Hülſen, de Hertzenrade, Hilleholten, Holtzſchuer, Hahnen, de Hoſtinghauſen, de Höweln, de Eringen, de Enningen, de Elmershauſen, Haweſtworden, de Heyde, de Hiſſen, de Hopfen, de Halſzwich, de Hohbergen, de Hörlingen, Eydenbroken, Eynenmannen, de Holſtfern, de Hummeln, Hanebohm, Hartzfeld, Haſſenkamp, Heitoren, Holtzgrewen, Hennefeld, Heydemannem, Heykingen, Haſtfern, Hilſchen, de Helmerſen, Hirſchheyten, Heydeken, Helfrich, de Hagen, Hardung.

I. I. I. De Iſſen, Jagenreuter, Jungen, Ingenhus, de Igelſtröhm.

K. K. K. De Kulen, de Kurſeln, Kanewer, de Kitlizen, de Korffen *v.* Korben, Karthauſen, Kojen, Klingſporn, Kannen, Ketlern, Karlewitz, de Kilinghuſen, de Klingern, Koſſebaden, Karſenbrok, Kneyprade, Kerral, Kreidelwig, de Kaſzman, Kronen, Kilinghuſen, Kinitz, Klodten von Eidenfeld, Koſkuln, Klodten von Jürgensburg,

Kleebeken, Krüdnern, Köhlern, Kawern, Karrenkorſt, de Kruſen, Königsfeldt.

L. L. L. De Liebenwalde, de Lage, de Lungenhauſen, de Lude, de Lidinhuſen, de Leuenhuſen, de Loc, de Lentzberg, de Landsberg, de Linden, de Laden, de Loringhowe, Lambsdorff, de Liwen, Lipperheide, Lietenhanen, Linden, Löbel, Langelen, Lepeln, Linſzwen, Lettmatten, Leewken, Losberg, Low, de Loden, de Löwenwoldt, de Linten, de Liſen, de Löweſternen, de Liebſterſſen, Leyon, de Lindenſtern, Lindeman, Lichtenberg.

M. M. M. De Monheim, de Mohl, de Mehdem, de Mandern, de Mendſtacken, de Maſſawen, de Merckuicht, de Mönichhauſen, de Meppen, de Meyern, Meerfelden, Mollern, Mallinggrad, Maſtenbach, Medinger, Marin, Mumeln, Mulholm, Mannerſchitt, Meiſner, de Mengden, Mecken, Maydeln, de Meyern, de Meyerfeld, de Megden, de Meiercrantz, Möller, Müller, Meiners.

N. N. N. Nageln, Notken, Nonhadtken, Niekereken, Ninegal, Neuhof, Nordency. Noll, Nolcken, Norman, Naſſaw, Nodingen, Nierothen, Niederlanden, de Nadelſtedten, de Nodeburg, Niebaum.

O. O. O. De Olepe, Orias, Oſtinghauſen, Offenbergen, de Olſen, de Ochtern, de Owerlaker, Oudemannen, de Oldenhuſen, Oſten, Orppe, Oſteyne, Oſſendorff, de Orten, de Ottingen.

P. P. P. De Platter, de Plettenberg, de Popen, de Puttenberg, Pernegele, Puttekoweren, Perſowen, Perſthaw, Pfeil, Pohlman, Probſting, Peluz, Polenczin, Parſewolien, Prekel, Palekterkamp, Palant, de Pahlen, Patkuln, Platen, Pielen, Paykeln, Piſtohlkors, de Pahlen, de Porten, Palmſtrauch, de Palmerberg, Puhrgolt. —

Q. Q. Q. De Quarnen, de Quaden, de Qwiezowem.

R. R. R. De Rope. Rameln, Ringmuthen, Renneman, Renſchen, Ranſzberg, Rieſenbach, Reyher, Relſchen, Ronnewel, Rieſebieter, Riebenitz, Renneberg, Retten, Rohren, Reſen, Romerin, Roſzkoten, Rerman, Rutenberg, de Reichau, de Roſen, Richter, Rappe, Rehbinder, de Rennen, de Roſenbaum, de Roſenſtrauch, de Roſenthal: de Rothauſen, de Rauthenſchild, de Rodenburg, de Ritern, Riegeman, Roſenkampff, Reuter, Ritter.

S. S. S. De Saltzen, Salys, Schenkingen, Schungieln, Schafſrad, Schaffhofen, de Sollbach, Schwartzhoffen, Schwartzen, de Schauffhauſen, Steinrad, Schal de Bell, Skarbecken, Schmoling, de Seigren, de Simern, Seſzwegen, de Sibergen, Sturtz, Schirſtedten, Sollen, Serbin, Spillen, Straubitzen, Spadkowen, de Sacken, Schoneycher, de Schönbek, de Schomberg, Schurſten, Stromberg; Streithorſten, Saſzendorff, Storokman, Schultzen, Stakelbergen, Saſſen, de Schlippenbach, Scharenberg, de Steiffen, Strieken, de Szögen v. de Sey, de Schwelgen, de Szultzen, Struckmannen, Samſonen, Schillingen, Stahlen, Stromfelden, Sternhelmen, de Steinen, Schilten, Sternſtrahlen, de Stemfelden, de Schreitenfelden, de Strahlbornen, Segebaden, de Stegelingen, de Strokirch, Seulenberg, de Swanenberg. —

T. T. T. De Tyſenhauſen, de Tulen, Tepeln, Torcken, Torney, Tilen de Twiwel, Trotten, Troppen, Tettaw, Tepelshower, Tiedewicz, Trapen, Talckenberg, Tyrhol, Titwer, Tabor, Taubenheim, Tawe, Tilbach, Tauben, de Todwen, Tauben, Tolckſen, Thummen, de Treyden, de Trautweter, Traſer, Tile. —

U. U. U. De Uberfeld, Virickſzen, de Victing, Vithuſzen, Vogdten, Uradern, Veitz, Vierecken, Uberhuſen, Uffler, de Vieren, de Ungarn, Sternberg, de Ungarn, de Uxkül, de Völckerſam, de Vitinghof, de Ulenbrock, Ulrichen, Vegeſacken, de Vetern, Vergin.

W. W. W. De Wallaroden, de Wallgarden, de Wallingrad, de Walnis, Walm, de Wahlen, Wartmannen, Weſentaw, de Weſter, de Wehne, Werminghauſen, de Weipte, Wittingen, de Witten, Wingand, Wittenbergen, de Wolffſtorff, de Winhorſt, Wanncken, Walnus, de Welle, de Waldenburg, de Weſterholt, Wittmansdorff, de Werthhuſen, de Weichebrod, Walſchleben, de Wehren, Waldenberg, Winhuſen, de Wiecken, Wrangeln, de Wulffen, de Wolffenſchild, Wrangeln, de Wahdenfeldt.

Z. Z. Z. De Zweiffeln, Zahnen, de Zeilitz, de Ziegelheim, de Zwilling, Zimmerman.

Z tych wyliczonych Familii wielu wymarło, wielu do cudzych kraiow ſię przenioſło, a nie mało ieſzcze w kraiach Inflantſkich, tak

do Państwa Rossyiskiego należących, iak też do Rzeczypospolitey inkorporowanych, i owszem w samych Prowincyach Koronnych i Litewskich *sparsim* się znayduie. —

§. 18.

O Szlachcie Xięstwa Kurlandskiego i Semigalskiego, i Ziemi Piltyńskiey.

W Xięstwie Kurlandskim i Semigalskim w roku 1624. *Julii* nowy. *Ritter-bank*, to iest *specyfikacyą* osiadłey na ow czas *actu* w Xięstwie Kurlandzkim i Semigalskim Szlachty przy autentycznym przed Xiążęciem Kurlandzkim Fryderykiem i wysadzonemi Kommissarzami wywodzie sporządzono, i zapisano tym porządkiem:

A. A. De Aschenberg, de Alenbockumb, de Adeling.

B. B. De Buttler, de Bucholtz, de Behren, Bistram, de Buddberg, de Brunnow, Blomberck, Buddenbrock, Bruggen, Brockusen, Bryneken, Buldring, Bodendicck, de Bergen, Berckien, Bolschwiengen, Blohmen, Graff Biron na potym Xiąże Kurlandzki otrzymał Indygenat w Kurlandyi w roku 1730.

D. D De Denhoff, de Drachenfels, de Dorthosen. Disterlohe, Dreyling. Delwiche.

E. E. Elmendorff, Eberhard.

F. F. Fischer, de Fricksen, Fölkiersamen, Furstemberge, Freytag, Franken, Finckenaugen, Funcken, Friensendorffe, Falck.

G. G. De Grothus, Geoffe, de Gantskoff.

H. H. De Hülsen, de Han, de Hühnen, de Hewen, Heuckinge, Haudringe, Hahbohmen, de Hoff, de Hahren, Henning, Hoerner, Holtey.

K. K. De Kloppman, Knerren, de Königseck, de Korff, Krumesse, de Köyserlinge, Kleebecke, Kerschbrocke, Künhnrad, Kufelsteine, de Koschkul, Kleisten, Kiettlers, Knigen.

L. L. Landzberge, de Ludinghasen, Lambsdorffe, de Liewen, Leebeln.

M. M. De Medem, Manteuffel, de Merhfeld, de Mirbasche, Maydeln, Mayer de Rothenfelds.

N. N.

N. N. Netelhorste, Nolden, Nageln, de Neuhoff.

O. O. De Osten, de Oelsen.

P. P. De Plettemberg, de Plater, Putkammer, Pfeilen, Piepenstochs.

R. R. De Rönnen, de Reck, de Rhaden, de Ropp, Rehbinder, Rappen, Rumeln, Reihen, Rosenberge, Ringenuhten, de Rutenberg.

S. S. De Manteuffel, de Sacken, de Sieberg, de Schencking, de Stromberg, Schoping, de Schlipenbach, Schaafhausen, Szteirath, Schilling, Schwerin, Seswegen, Schulten, de Strithorff, Stichhorste, Stempeln, Schröders, Schelking, de Sass, de Sey.

T. T. De Tisenhausen, Torckien, de Treyden, Trotta, de Tinen, de Tranckvitzen, Tippelskirche, de Tornau, Torhacke, Toleken, de Tauben, Tiedewitzen.

V. V. De Volff, de Vietenghoff, Wigande, Witten, Wildeman, Weyss, Wrangel, Wocken, Wordern, Worder.

U. U. Ungern.

Ziemia Piltyńska Szlachtą z tychże wzwyż wyrażonych Familiii Kurlandzkich i Semigalskich iest osadzona: mianowicie de Koszkul (z którego Domu iest teraz Prezydentem, to iest: Starostą Sądowym Ziemi Piltyńskiey Ernest Koschkull) de Bern, de Sacken, de Korff, de Maydelen, Kleysten, de Fincken &c. &c. &c.

Przy Rewizyi Szlachty Kurlandzkiey w roku 1634. (iako się wyżey rzekło) sprawioney, żwawa zachodziła kontrowersya względem tych Domow: de Walden, de Buden, de Putram, de Munchausem, Galauen i Paskau, ieżeli ich uznać za Szlachtę Kurlandzką, albo nie? których za ledwo w roku 1638. za słusznym wywodem do *Ritter-banku* przyięto i wpisano.

§. 19.

O Szlachcie w Xięstwie Polskich Inflant actu *osiadłey, i Inflantskich Familiach w rożnych Woiewodztwach, Ziemiach i Powiatach znayduiących się.*

W Xięstwie Inflantskim rożne z Korony Polskiey, z Litwy i z samych rodowitych Inflantczykow Familie osiadłości swoie maią, których tu krotko wyliczę *ordine Alphabetico.*

Benisławscy. Za Zygmunta III. Marcin Benisławski z Polski z woyskiem Koronnym przybył, i przeciwko Szwedom pod Chodkiewiczem Hetmanem Litt. woiuiąc: w zasługach woiennych Dobra Birze w Inflantach otrzymał, które po dziś dzień w Possessyi tegoż imienia zostaią.

Berkowie, iedni się piszą Berg de Carmel, maią za Herb Gory; tych Dom w Inflantach ustał, w ostatnim tego imienia Władysławie Franciszku Berku Kasztelanie Inflantskim. Drudzy się piszą de Berek, maią za Herb Brzozy na gorze, ktòrzy i teraz w Xięstwie Inflantskim znayduią się.

Borchowie. Po Niemiecku *von der Borch*, z tego starożytnego Domu Bernardus de Borch w roku 1470. stanął Hermistrzem Inflantskim, którego dzieła masz wyżey opisane w Historyi Inflantskiey pod tymże rokiem. Symon de Borch Biskup Rewelski brat Hermistrza w Biskupstwie swoim Rewelskim dwa Zamki: Borcholm i Feyfeyer wystawił w roku 1562. Fabian de Borch był między innemi Posłem od Stanow Inflantskich do Kròla Zygmunta Augusta do traktowania *circa pacta subjectionis* w roku 1578. Gedeon de Borch Sędzia Ziemski Inflantski zostawił trzech synow: Jana Horodniczego, Fabiana Starostę Lucyńskiego, a na potym Generała Artylleryi W. X. Litt. i Jerzego Sędziego Ziemskiego Inflantskiego, z którego się urodził Jan de Borch na ten czas Podkomorzy Inflantski, potym Podkanclerzy Kor. nareszcie Kanclerz W. Koronny, maiący za sobą Ludwikę Zyberkownę Starościankę Bolnicką. Tenże Dom in Imperio, mianowicie w Xięstwie Hannowerskim i Brunszwickim, także Bremeńskim przy znacznych Dobrach i Urzędach kwitnie. *Vid. Muschard Teatr. Nobil. Bremens. Item Joa. Gauhen Lex. Part. I. pag. 202.* Herb Borchow 3 Kawki.

Brzezinscy. Dom w Koronie i Litwie osiadły, Jan Brzeziński Skarbnik Inflantski, przez ożenienie się z Teodorą Sielicką Jana i Ewy z Felkierzambow, Sielickich Sędziow Grodzkich Inflantskich corką ufundował się w Inflantach, po ktòrym pozostali Sukcessorowie *in minorennitate* zostaią.

Bucholtzowie. Pochodzą z dawna ex Imperio, gdzie i po dziś dzień zwłaszcza *in Palatinatu Rheni* w fortunach i honorach kwitną. Wprowadzili się za Krzyżakow do Inflant i Kurlandyi przez dzielne zasługi, a ztamtąd do Litwy się przenieśli. W Xięstwie Inflantskim Rafał Bucholtz Szambelan Króla Jmci Augusta III. znaczne Starostwo Lucyńskie trzyma.

Hylzenowie. Po Niemiecku *de Hülsen*: starożytność tego Domu *in Imperio* każdy wyczyta w Herbarzach *Imperii*. *Vid. Spanenberg Adellspiegel. Item Grosser de Lusatia Part. III. pag. 47. Lexi. Uni. Lips. Part. II. pag. 957. Lexi. Gauhen Part. I. pag. 913. sub Nomine de Hülsen* w roku 1260. Jan Hylzen zaciągnąwszy się do Rycerstwa Krzyżackiego, z tymże Rycerstwem do Prus, a potym do Inflant przybywszy, niektòrych swoiey Familii do zawoiowanych tam Kraiow sprowadził. Jakoż i dotąd ieszcze po Miastach Pruskich w Maryemburgu, w Zemburgu, w Gutsztadzie, a w Inflantach mianowicie w Witenszteynie znayduią się rożne nadgrobki i inne *monumenta* temu Imieniowi służące. W roku 1374. Lobeus Henricus de Hülsen stanął Hermistrzem Inflantskim, o rządach i woiennych dziełach jego masz wyżey w Historyi w Inflantskiey: iak z Jagełłem Wielkim Xiążęciem Litawskim Witoldowi dopomagaiąc woiował, Wilna dobywał; procz Inflantskich Autorow pisze Długosz *Libro X. pag. 65* Koiałowicz *Par. I. pag. 19.* ale tylko pod tytułem *Livoniæ Magistri.* Za iego Hermistrzostwa w Inflantach w roku 1381. Stała się sławna owa Fortecy Krzyżackiey Neuhaus obrona, z ktòrey Gubernator będąc niezmiernym woyskiem Rusakow oblężonym, w Imię Boskie wypuściwszy strzałę, w same serce Xiążęcia i Wodza ich ugodził. *Vid. Guag. Lib.* O Ziemi Inflantskiey *pag. 13. Item* Kwiatkiewicza roczne dzieie na rok 1481. o innych woiennych sprawach tegoż Hermistrza piszą: *Russovius sub anno 1382. Kelhen Part. II. pag. 124. Schurtzfleisch Hist. Ensifer. Gauhen Lexic. Part. II. pag. 499 &c.* Synowcowie iego Jakub i Henryk Hylzenowie mieli obszerne w Inflantach possessye, iako to Zamki i

Dobra Salisburg, Hylzenberg, Brackhusen, Asche, Ultsen, *a in Imperio* zamek Voirden według dzielniczego między bracią dokumentu *sub anno 1420.* Helwigiusz de Hülsen był Kommendatorem, to iest Prowincyonalnym Gubernatorem Wittenszteynu. *Russovius in Anno 1440.* Dyonizy de Hülsen Kommendator Feliński był wysadzony od Stanow Inflantskich do traktowania w Rydze z Xiążęciem Krzysztofem Radziwiłłem o kondycyach złączenia się Inflant z W. X. Litt. *Vid. Collect. Livon. Joan Patkul pag. 5.* Brat iego Jan de Hülsen zostawił trzech synow: Henryka Dworzanina Króla Zygmunta III, Roberta, do którego należał zamek Asche (*Vid. Guagn.* w opisaniu Ziemi Inflantskiey *pag. 10.*) Detloffa de Hülsen, który po zeyściu *steriliter* wzwyż namienionych braci zostawszy sam dziedzicem wszystkich fortun, one po większey części w rewolucyi Szwedzkiey przez nieodstępną ku Rzeczypospolitey wiarę i życzliwość utracił. *Ex Auth. Testi. Joannis Zamoyski Canc. Reg. Item ex Authen. Rescript. Sigism. III. ad Sebast. Sobieski Vexil. Regn. Capit. Rosit.* Synowie iego Detlovius minor, i Hermanus de Hülsen będąc Exulantami po zawoiowanych od Szwedow Inflantach, starszy Detloff ustąpiwszy młodszemu Hermanowi Dobra w Kurlandyi, w Piltyńskim i w Inflantach Polskich pozostałe, sam się przeniosł *ad Imperium* do swoich, i tam *in Lusatia superiore* na znacznych Dobrach Gruna nazwanych osiadł. *Vid. Grosser in memorab: Lusatiæ Part. III. pag.* 47. z Potomkow iego ostatni Gubernator Görlitz koło roku 1710. *steriliter* umarł. Hermannus młodszy brat Detloffa pod Chodkiewiczem Hetmanem W. X. Litt. długo woiował, zamek Rzeżycki od dobywaiącey Moskwy mężnie bronił. *Ex Auth. Testit. Carol Chodkiewicz & Ferensbachii Palat. Vend.* Syn iego Jan Herman de Hülsen naprzod był Rotmistrzem nad komputem Szlachty Inflantskiey, a potym maiąc kommendę nad częścią Gwardyi Koron. pod Montwami mężnie poległ. Syn Hermana Jan Franciszek młodszy wiek na woiennych Rzeczypospolitey usługach iak Major Gwardyi Koronney przepędził, potym w Cywilnym życiu dane sobie od Fryderyka Kazimierza Xiążęcia Kurlandskiego Ministerium Kanclerstwa Kurlandskiego rezygnował; od tegoż Xiążęcia w dyfferencyi o pewną Sukcessyą z bratem Ferdynandem za Super-Arbitra obrany, Xiążąt braci pogodził. Zostawił dwoch synow: Jana Fryderyka Starostę Kandawskiego (którego iedyna corka Agnieszka poszła za Piotra de Koszkul Starostę Sądowego Ziemi Piltyńskiey) i Jerzego Konstantego Szambelana Króla Augusta II. i Starostę Maryenhauskiego, którego synowie: Jerzy Mikołay Biskup Smoleński, Jan August Kasztelan Inflantski Starosta Sądowy Brasławski (maiący za sobą Konstancyą Platerowne Woiewodzankę Inflantską) i corka Mechtylda Xieni Panien Benedyktynek Wileńskich są teraz *in vivis*; Hylzenowie Inflantscy od wiekow piszą się z Eklowiaykoci, którzy w Lusacyi i Westfalii, przed tym byli, pisali się. Tychże Herb: belka Czerwona, na którey trzy liścia laurowe. Hylzenowie Pruscy maią trzy liścia laurowe bez belki. Z tych Pruskich Hylzenow ieden sławny Generał w Brandeburskim woysku umarł roku 1718. *Gauhen loco supra citato.* I teraz w tymże woysku iest *actu* dwoch Pułkownikow z tegoż imienia.

Januszewiczowie. Z Litwy przyszli do Inflant.

Jotkowie. Starodawny ich *sedes* w Lidzkim przez ożenienie ufundowali się w Inflantach.

Karniccy. W Koronie i Litwie swoie osiadłości maią, z których Kasper Karnicki mąż woienny i zasłużony otrzymał w Inflantach za Przywileiem Króla Zygmunta III. Dobra, i tam się osadził, którego Potomkowie i teraz w Inflantach w Dobrach swoich mieszkaią.

Korffowie. Ten Dom iest starożytny w Inflantach, w Kurlandyi i w Piltyńskim, gdzie wszędzie, iako też i w Brandeburskich Prussach znakomite Dobra maią; niektórzy się przenieśli na Zmudź i w Powiat Kowieński, iakoż niedawno ieden był Chorążym Kowieńskim. Za Jana Kazimierza wsławił się w woiennych expedycyach Mikołay Korff Woiewoda Wendeński, także Wilhelm Korff Starosta Orleński walecznie bronił Smoleńska. — *Koch pag.* 7. Inflantscy Korffowie piszą się na Kryżborku, z których Zygmunt Korff syn Mikołaia i Konstancyi z Walow Korffow przeszłych Starostow Rzeżyckich za Cessyą sobie od Rodziców uczynioną trzyma teraz znaczne w Xięstwie Inflantskim Starostwo Rzeżyckie. U Dworu Rossyiskiego znayduie się z tychże Korffow ieden Baron de Korff, Kawaler Orderu S. Andrzeia, Szambelan Monarchini Rossyiskiey i iey Poseł wielki do Dworu Duńskiego.

Korniowie. Familia *originaliter* Niemiecka za Zygmunta III. w Inflantach Polskich osiadłość otrzymała.

Krzywcowie, z Litwy do Inflant przez ożenienie i nabycie Dobr doſtali ſię.

Kubliccy. Dom w W. X. Litt. w rożnych Woiewodztwach i Powiatach oſiadłości ſwoie maiący. Kublicze, gdzie ſłynie Obraz Nayświętſzey Panny, od ich imienia pochodzi N. Kublicki z Xiężniczką Łukomſką ożeniwſzy ſię, część Lukomle w poſagu doſtał. W roku 1680. Piotr Kublicki Podczaſzy Połocki maiąc za ſobą Judytę Kimbarownę, oſiadł w Inflantach na Dobrach lenno-wieczyſtych Sołoſz i Lauder; Wnuk iego Kazimierz Kublicki Podczaſzy i Piſarz Grodzki Inflantſki z ſtryiem ſwoim Jerzym Kublickim Łowczym Połockim ieſt tych Dobr aktualnym Poſſeſſorem.

Mohlowie. Po Niemiecku piſzą ſię *Von der Mohl*; ten Dom nietylko w Inflantach, ale też in Marchione Brandeburica kwitnie, i znaczne trzyma Dobra. *Vid. Joan. Gauhen Part. I. pag. 1387.* Są też Mohlowie w Brabancyi, o ktorych ſtarożytności i znacznych Urzędach tenże Gauhen piſze *Part. II. pag. 734.*

Oskirkowie. Franciſzek Oſkirko Stolnik Mozyrſki oſiadł w Inflantach przez nabycie Dobr Muſza od Sokołowſkich, ktorego ſyn Xiądz Michał Kuſtoſz Inflantſki, z działu braterſkiego ieſt tychże Dobr Sukceſſorem.

Platerowie. Starodawny ten Dom rowno z Krzyżakami do Inflant ſię doſtał, gdyż Jan de Bröel, a iak drudzy piſzą de Brühl Plater przyſzedł z Weſtfalii w roku 1224. Henricus Plater był ieden z wyſadzonych od Stanow Inflantſkich Plenipotentem do traktowania z Królem Auguſtem Zygmuntem w roku 1578. Wilhelm Plater Pułkownik woyſk Rzeczypoſpolitey, mąż wielkiey dzielności Dyneburka dobył, i liczny garnizon Moſkiewſki w pień wyciął. *Kelchen pag. 349* Zygmunt Plater takowoż Pułkownik ſławny dzielnością Kawaler w roku 1626. poległ na placu w utarczce między naſzemi a Szwedami. *Item Kelchen pag. 538.* Gotard Plater, w dobywaniu Smoleńſka na wielką waleczności ſwoiey zarobił ſławę, *Kochańſki Libro VII.* Fridericus Plater dziedzic na Dobrach Weiſenſee; Felek, Feiliſz, i Kyoma w Szwedzkich Inflantach ablegatem był od Stanow tamecznych Inflantſkich w roku 1678. do Karola X. Krola Szwedzkiego *Collect. Liv. pag. 188.* Jan Andrzey Plater Pułkownik Woyſk W. X. Litt. na potym Staroſta Dyneburſki w roku 1677. wyrobił na Seymie nową Ordynacyą Inflantſką

(ktora ieſt fundamentem teraźnieyſzego Cywilnego w Xięſtwie Inflantſkim porządku), mocą ktorey Jurysdykcya Grodowa do Staroſtwa Dyneburſkiego ieſt przyłączona, poſtąpił na Woiewodztwo Inflantſkie. Brat iego Fabian Plater naprzod Chorąży, potym Podkomorzy, nakoniec Woiewoda Inflantſki zoſtawił iedynaczkę corkę Jadwigę pozoſtałą po Ferdynandzie Platerze Marſzałku Nadwornym W. X. Litt. wdowę. Z Jana Andrzeia Platera Woiewody Inflantſkiego zoſtało czterech ſynow: 1. Jan Ludwik mąż z byſtrego rozumu, gładkiey na podziw wymowy, i ze wſzelkich cywilnych i politycznych przymiotow niezrownany. 2. Ferdynand naprzod Podkomorzy Wiłkomirſki, potym Łowczy W. X. Litt. nakoniec Marſzałek Nadworny W. X. Litt. 3. Fabian Pułkownik Woyſk W. X. Litt. 4. Alexander Woiewodzic, ktory poiął w małżeńſtwo Zofią Budberkownę. Jan Ludwik Woiewoda Inflantſki z żony Rozalii Brzoſtowſkiey Kaſztelanki Trockiey zoſtawił *in vivis* ſyna iednego Konſtantego Platera dziſieyſzego Piſarza W. W. X. Litt. Sądowego Inflantſkiego Dyneburſkiego Staroſtę maiącego za ſobą Auguſtę Ogińſką Woiewodzankę Trocką; Corki 4. Konſtancyą Hylzenową Kaſztelanową Inflantſką, Johannę Magdalenę i Maryą Aloizyą zakonnicę S. Benedykta, Jozefę Woiewodzankę Inflantſką. Z Fabiana Pułkownika i żony iego Puzynianki Woiewodzanki Mściſławſkiey urodzili ſię ſynowie: Jan Staroſta Giegobrocki maiący za ſobą Emerencyannę Platerownę Woiewodzankę Inflanſką, i Krzyſztof Chorąży Petyhorſki Staroſta Błądzeiewſki, a cztery corki: Jedna Roża Strutyńſka Seweyſka, Wizańſka, Szakinowſka Staroſcina; druga Tereſſa, ktora będąc za Judyckim Sędzią Ziemſkim Rzeczyckim zoſtawiwſzy ſyna Tadeuſza, z tym ſię światem pożegnała; Trzecia Ludwika Panna; Czwarta Maryanna Białozorowa Sędzina Upicka. Z Kollateralney linii pochodzi Jan Plater Woyſki Inflantſki, ktory z żoną Heleną Ogińſką Podſtolanką W. X. Litt. ſpłodził ſyna Wilhelma Jana Sędziego Grodzkiego Inflantſkiego, i corkę Rozalią Albertynę Zakonnicę Karmelitankę; Herb Platerow 3 Tramy, przez ktore idzie czwarty.

Rykowie. Po Niemiecku *de Ruck*, że ſą dawni Inflantczykowie dowodem ieſt Przywiley Zygmunta III. ktorym Melchierowi Rykowi Dobra Ranice imieniowi temu z dawna ſłużące na wieczność konfirmuie. *Vid.* w Xiędze Przywileiow w Metryce Litewſkiey, *ſub anno* 1600.

Seiowie. Po Niemiecku *Zögen* piſzą ſię de Manteyfel, Dom z dawnych wiekow w Inflantach i Kurlandyi oſiadły; wyſzli z Pomeranii: świadczy *Joan. Gauhen Lex. Part. II. pag. 1135.* że mieli w Inflantach Dobra: Kieydungen, Blendyg, i Rukur także Weyſenfeld, i Arſhar.

Skirmuntowie. Z Litwy przyſzli do Inflant, mianowieie z Pińſkiego, w roku 1718. umarł Joachim Skirmunt Biſkup Uciańſki, Suffragan i Kanonik Zmudzki.

Sokołowscy. Pod tym imieniem rożne ſą Domy z rożnemi Herbami. Inflantſcy Sokołowſcy maią herb Korab; przyſzli z Korony z Ziemi Czerſkiey, oſiedli w Inflantach i Litwie. W Wiłokomirſkim Władyſław Sokołowſki Podkomorzy Inflantſki, Staroſta Seweyſki i Wizańſki z Seymu roku 1678. Kommiſſarz do Inflant. Przez Rycerſkie zaſługi ten Dom rożne Dobra w Inflantach miał ſobie nadane, i teraz one trzyma.

Szostakowscy. Pochodzą z Litwy, z tego imienia Mikołay w roku 1520. był Poſłem pierwſzego Króla Zygmunta do Moſkwy, *Vid. Nieſiecki Tom. IV. pag. 285.* Jan Szoſtakowſki ieſt teraz Prałatem Kanonikiem i Officyałem Inflantſkim, Proboſzczem Rzeżyckim.

Szadurscy. Starodawne ich Gniazdo ieſt w Lubelſkim Woiewodztwie w Szadurkach. Mikołay Szadurſki Pułkownik w Inflantach otrzymał Dobra niektóre w krwawych zaſługach. Stefan Szadurſki Sekretarz Zygmunta III. zruynowaną S. Lipkę w Pruſach ſwoią reſtaurował Szczodrobliwością. *Vid. Nieſiecki Tom. IV. pag. 258.* Zyią teraz Michał Stolnik, Jan Franciſzek Podſtoli i Podſtarości ſądowy, ſyn iego Jan Podſtoli Inflantſki, i Sekretarz Sądow Aſſeſſorſkich. W Metryce Litewſkiey w Xiędze Dekretow pod rokiem 1615. znayduie ſię Konſens Urodzonemu Staniſławowi Szadurſkiemu do uſtąpienia Staroſtwa Ryſkiego Urodzonemu Andrzeiowi Sapieże, *Vid.* w tey Xiędze *folio 187.*

Sołtanowie. Koło roku 1486. żył Alexander Podſkarbi Nadworny Litewſki Kawaler Bożo-Grobſki, i Iwan Podſkarbi W. Litt. który był wyſłany Poſłem z Synodu Ruſkiego do Syxta IV. Iwan ſyn Alexandra Marſzałek Słonimſki, Dziedzic na Zyrowicach; Cierkiew tamże wyſtawił cudownemu Obrazowi. Jozef Sołtan Arcy-Biſkup Smoleńſki Ruſki, a potym w roku 1499. Metropolita Kijowſki. Hieronimowi Sołtanowi Podkomorzemu Starodubowſkiemu w roku 1667. przez Konſtancyą Dobra dożywotnie Chyżow, Rohyn, Nauchowicze w Powiecie Rzeczyckim leżące dziedzictwem puſzczono za Dobra iego w Smolenſkim od Moſkwy zawoiowane. W Inflantach Samuel Sołtan po Wiſunownie żonie ſwoiey wziął pewne Dobra, takowoż Jan Sołtan Chorąży Starodubowſki, a potym Inflantſki poſtanowiwſzy ſię z Maryanną Sejowną wdową Beniſławſką znaczne z nią oſiągnął Dobra; zoſtawił dwoch ſynow: Dominika Koniuſzego Inflantſkiego, i Piotra Chorążyca. Samuel Pereswit Sołtan Staroſta Omelańſki mąż z rozumu i wymowy wzięty, zoſtawił dwoch ſynow: Staniſława Podſtarościego Sądowego Braſławſkiego, i Jozefa Surrogatora Ziemſkiego Inflantſkiego Chorążego Petyhorſkiego, i corkę z urody i dowcipu dyſtyngwowaną Teodorę Sapieżynę Woiewodzinę Mściſławſką, i Annę Mirſką Łowczynę Braſławſką. W roku 1782. Sołtan zoſtał Chorążym W. W. X. Litt.

Szredersowie. Inflantſka Szlachta.

Wereszczynscy. Pochodzą z Korony, mianowicie z Ziemi Chełmſkiey. Jozef z Wereſzczyna Wereſzczyńſki Kapitan J. K. Mci, a napotym Stolnik Starodubowſki ożeniwſzy ſię z Sejowną wdową Przeborowſką, wziął po niey Dobra w Inflantach, zoſtawił trzech ſynow: Ludwika, Franciſzka i Staniſława, którzy częścią w Inflantach, częścią w Litwie oſiadłości ſwoie maią.

Weysenhoffowie. Mienią ſię być iednym Domem co i Weysſowie, ktòrzy wyżey w *Ritterbanku* Kurlandſkim ſię znayduią; maią ſwoię oſiadłość w Inflantach.

Wołosowscy. Pochodzą z Korony; przez Woienne zaſługi otrzymali Poſſeſſyą w Inflantach; Stefan Kazimierz Wołoſowſki Poſeł z Inflant na Konwokacyą w roku 1648.

Waldenowie. Po Niemiecku *Von Valden*: w roku 1648. wyſadzona w Kurlandyi Kommiſſya na rewizyą Szlachty Kurlandſkiey i Semigalſkiey po zaſzłych naprzod trudnościach, nakoniec za prawdziwą Szlachtę dwoch braci de Walden uznała, do *Ritterbanku* wpiſała. Oſiedli w Xięſtwie Inflantſkim przez nabycie tam pewnych Dobr od Finkinofow.

Zassowie, Starodawni Inflantczykowie. Namieniono wyżey w Historyi Inflantſkiey o iednym zacnym Szlachcicu tey familii, ktòry z Moſkwą mężnie ſię potykaiąc na placu poległ.

Zebrowscy. Znayduią ſię w Koronie i Litwie. Mikołay Zebrowſki przez żonę ſwoię Finkinhofownę na pewnych Dobrach w Inflantach zoſtał oſiadłym.

Zyberkowie. De Siebergen. Dom ſtarodawny w Inflantach; piſzą ſię de Wiſzling; za Herb maią Koło. — Koło roku 1560 Krzyſztof de Zyberk był Staroſtą Kandawſkim, a Kaſpar de Zyberk, Kommendatorem Maryenburgſkim; Jerzy de Zyberk Kommendator Dynemundy, Poſłem był od Stanow Inflantſkich do Ferdynanda I. Ceſarza w roku 1597. Jerzy Aloizy Dziekan i Officyał Inflantſki, potym Zakonnik *Soc. Jeſu.* Wolter Staniſław Sędzia Ziemſki Inflantſki. — Gottard Xawier Krayczy Inflantſki, którego ſyn dziś żyiący Jozafat Zyberk Staroſta Bolnicki maiący za zobą Budberkownę, także z ſtarożytney familii Inflantſkiey pochodzącą: świadczy Jan *Gauhen in Lex. Part. I. pag. 2333.* że ſię znayduią Baronowie Zyberkowie nad Renem; Fridericus Baron de Zyberk Koniuſzy W. Kròla Pruſkiego, Generał Major, Kawaler Czarnego Orła umarł roku 1729. na uſługach Kròla Pruſkiego. Tenże *Gauhen loco citato.*

Tak w Koronie iako i w W. X. Litt. po wſzyſtkich prawie Woiewodztwach, Ziemiach i Powiatach znayduią ſię Obywatele z Inflantſkich Domow pochodzący, ktòrzy rożnemi czaſy i z rożnych przyczyn, a mianowicie po Szwedzkiey rewolucyi zoſtawſzy exulantami, w Polſkie lub Litewſkie Inflant przenieśli ſię kraie. Całeyby Xięgi z oſobna na to trzeba, gdybym wſzyſtkie te Domy Inflantſkie ſparſim po Kraiach Rzeczypoſpolitey ufundowane wyliczaiąc ſtarożytność i godność każdego w ſzczegolności wyprowadzał. Przy niezliczonych zabawach (dla ktòrych do końca tey Xiążki ſpieſzę) dość będzie namienić ſame Domy, i to nie wſzyſtkie, gdyż o drugich wiadomości zaſiągnąć nie mogłem; a ci ſą:

Berkowie, Berowie, Biſtramowie, Brygınowie, Bokumowie, Borchowie, Brantowie, Brynkowie, Brunofowie, Bucholtzowie, Buttlerowie, Donhoffowie, Engelhartowie, Felkerżambowie, Fitynhofowie, Finkinofowie, Furſztemberkowie, Ganękofowie, Grothuzowie, Hanowie, Hylzenowie, Howelowie, Heykingowie, Ilchienowie, Ilu-

ſtrumowie, Kampenhauzowie, Korffowie, Klottowie, Keyzerlingowie, Klopmanowie, Liwenowie, Lindemanowie, Medenowie, Meyerowie, Mohlowie, Mollerowie, Millerowie, Ofemberkowie, Platerowie, Putkamerowie, Ropowie, Renowie, Rożowie, Sakowie, Szembekowie, Schlippenbachowie, Sejowie, Samſonowie, Szteynowie, Szylingowie, Szaumanowie, Tyzenhauzowie, Tedwenowie, Taubowie, Walowie, Weſlerowie, Witanowie, Wigantowie, Wulfowie, Zaſowie, Zyberkowie, &c. &c. &c.

§. 20.

Familie, które Roku 1413. pod Jagellonem i Witoldem w Horodle przypuſzczone ſą do używania Herbow Polſkich, iako też w Statucie Polſkim.

Montvid Palat. Viln. Leliwa. Jawnut Palat. Trocen. Zadora. — Minigaulo Caſt. Viln. Rawa. Sanigayło Caſt. Troc. Liſy, a quo Sapieghæ. Niemira ſeu Naora Jaſtrzębſcy, ſeu Lazanki Boloſty, Gregorius Oſtyk. Trąbki. Butrym. Topory. Gdigunt. Łabędź ſeu Skrińſcii. — Nicolaus Bylim, Poraje. Korewa. Dębno. Wyzgierd, Odrowąż. Petrus Montigierd, Wadwicz, Nicolaus Tawtygierd, Dria, Joannes Gaſtold, Habdanicę, Wołczek, Kotwa ſeu Katzwa, Pułkozic, Butowt, Gryffowie. Jadalt, Srzeniawa, Kalon Kato, Robodze. Joan. Rymwidowicz, Grzymała. Gincyd Kuncewicz, Zaręba, Duntkſza ſeu Doxa, Pierzchała. Nicolaus Boynar ſeu Bieynar, Nowina. Wołczkan Kokutowicz, Działoſza, Gierdorwoch, Topacz, Dangiel, Rola. Jakub Mingiel, Siromla Sirokomla. Woyſznar, Wilkołewicz, Kot Morſki, Irzyk Sangaw, Powała. Saka, Pomian. Naczkun, Doliwa. Werburt Sarża. Monſtwid Dolanga. Staniſław Wiſygin Wyſzynga Bogoria. — Woyſztyn Danczykiewicz Janina. Monſtold Biechawa. Andreas Dewknetowicz Swinka. Bodźdwił ſeu Rodźwił Sulima, Michucha, Łodzia, Czupa, Korczak. Koiczan Sukonicy Wańczyk. Niminwand Seſnikowic Rolda. Koczan, Nałęcz. Gerdud Leliwitowie. Moydylon Biała. Staniſław Butowtowicz Godziemba. Woydzło Koſzyłowicz Ciołek. — Joannes Eywild & Czuſzołowicz, Surgutha z Kielśninia z Ruſzynek, Oſmorod ſeu Gerald.

§. 21.

Zdania wyborne o Szlachectwie kładą się w oryginalnych Textach.

Arist. 2. Rhetor. Nobilitas est Claritas Majorum.

Boetius 3. de Consol. Nobilitas est Laus veniens de meritis Parentum.

D. Hieronymus ad Cœlantium. Summa apud Deum Nobilitas, clarum esse virtutibus.

Cicero. Nobilis verè dicitur, qui virtutibus claret.

Hostiensis. Nobilitas est stercus ni habeat Comitantiam virtutum; qui superbit de Nobilitate aut Nobiliori sanguine, de Nobiliori stercore intumescit.

Socrates. Nobilitas dedecori est sceleratis.

Chrisostomus. Nobilitas vel bonitas cognatorum non valet nisi fuerimus nos ipsi boni.

Andreas Barberin. Nomina majorum fallere, dignum reprehensione.

Seneca. Præferre Patriam liberis decet Regem.

Cato Porsius apud Salustium. Nolite existimare Majores nostros, armis Rempublicam è parva magnam fecisse, si ita res esset, multo pulcherimam nos eam haberemus; Quippe sociorum atque Civium preterea armorum, atque equorum major Nobilis copia, quam illis est. Sed alia fuère, quæ illos magnos fecère, quæ nobis nulla sunt. Domi industria, foris justum Imperium, animus in consultando liber, neque delicto, neque libidini (seu Cupiditati plura semper habendi) obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam atque avaritiam, publicé egestatem, privatim opulentiam, laudamus divitias, sequimur inertiam, inter bonos & malos nullum discrimen est, omnia virtutis præmia ambitio possidet.

Camillus apud Livium. Hostis quid est aliud? quam perpetua materia virtutis gloriæque vestræ.

Wyrwicz Opat Hebdowski. Geografia czasow teraźnieyszych, fol. 109. Honor Monarchii, iest duchem ożywiaiącym, a cnota arystokracyi i Demokracyi. Miłość Oyczyzny i Praw Oyczystych, iest ta cnota tak potrzebna rządowi gminnemu, iak dusza do

ożywienia ciała ludzkiego. Miłość Oyczyzny w Demokracyi ruguie z serc Obywatelow miłość własnych pożytkow, uczy przenosić dobro powszechne nad szczegulne, prowadzi do dobrych obyczaiow, a dobre obyczaie pomnażaią też miłość Oyczyzny, ktora im dała początek. — Z tey to wolnym Narodom istotnie potrzebney cnoty formuie się miłość rowności, rowność zaszczepia mierność w życiu i maiątkach; ta zaś tak miarkuie szczęście, pożytek, wygody, i same nadzieie Obywatelow, że ieden nad drugiego większych sobie nie zamierza rzeczy. Jeszcze miłość rowności wraża każdemu obywatelowi tę ambicyą, aby na rowną wszystkim zdobywała się zdatność do służenia Oyczyznie, i na iey obronę maiątek, zdrowie, i samo poświęcał życie. Edukacya od ludzi własnego kraiu, i pod tymże samym rządem urodzonych młodzi dana, a przykładem Rodzicow umocniona, tak znakomite i wolność ocalaiące zaszczepia cnoty. Wolność każda Demokratyczna musi upadać, gdy rowność zbytnia z natchnienia pychy do serc Obywatelow wkrada się, to iest: gdy każdy chce się zrownać z tym, pod ktorego rząd wolnym poddał się obraniem; gdy miłość Oyczyzny i Praw zaczyna stygnąć; gdy Edukacya publiczna iest zaniedbana; a domowa Cudzoziemcom maxym, rządu, zwyczaiow, i Praw Narodowych nie znaiącym, albo rodakom cnoty i umieiętności nie maiącym powierzoną; gdy namiętności Obywatelow cel i zamierzenie odmieniaią z istoty rządu naznaczone; gdy pycha, łakomstwo ruguie z serc Obywatelow te cnoty, ktore są wolnego rządu duchem i twierdzą.

Konarski Stanisław de Arte bene cogitandi fol. 36. Libertatis avitæ Curam esse habendam: Myśl tego wielkiego Męża na Oyczysty przełożona ięzyk. Nie toć zaiste iest wolność, aby wybiwszy się z Praw i wszelkiey władzy mocy, własney sprzeciwiać się zwierchności, i wbrew się niepostusznym stawić wyrokom i rozkazom Krola i Urzędow, z wyuzdaną nieiako odwagą wszelkie wyrządzać bezprawia, Boskie i Ludzkie targać ustawy, Rzeczpospolitą mieszać i kłocić, wszystkich doskonałych Mężow, zdaniu i iednomyślney zgodzie i zdrowszey dla Rze-

czypospolitey radzie sprzeciwiać się, Seymy i Obrady Oyczyste zuchwale zrywać, wyniosłości szczególnie właściwym pożytkom swoim i chuciom, a żądzom swym wszystko poświęcaiąc; toć zaiste szkaradna i nieznośna swawola iest, a prawdziwey wolności zaraza i zguba, dzikim bestyom istotnieysza, a niżeli ludzkiey społeczności zwykła.

Ale prawdziwa wolność i iasno-świetna ta iest; z usilnością starać się o to, co iest zbawienne i sprawiedliwe, dobrowolnie zachowywać się w obrębach swey powinności, Prawom iako głosowi i wyrokom Boskim być posłusznym: bądźmy niewolnikami Prawa, abyśmy wolnemi zawsze być mogli. Króla na mieyscu Boga i Oyca czcić powinniśmy, i któremu się Rzeczpospolita w Rządy powierzyła, temuż i my się w Rządy według Praw poddać mamy. Zaś co do naszego uszczęśliwienia należy, wolność iest to: żyć iak chcesz, myśleć iak się podoba, mowić zaś to co myślisz, nie według skinienia i woli Pana, ale według rady i zgodney umowy twoiey i wspol Obywatelow; rządzić Rzeczpospolitą, Prawa stanowić, tłumaczyć, znosić, sądzić, podatki nakazywać i wybierać, o woynie i pokoiu stanowić, zawierać przymierza, zaciągać żołnierza, zwiiać woysko, i rządzić skarbem publicznym. Wolni tedy są, którzy według Praw swoich, a nie Panuiącego samowładną wolą i wyrokami rządzą się, gdzie i sam Tron, Prawu podlega i opisom ustaw, i więcey nie może nadto, co Prawo dozwala. Obywatela życie wolnego, sława, maiątek władzy Królewskiey nie podlega. A coż dopiero to, co przydać powinniśmy, iż ani do więzow, ani od więzienia nieprzekonanego Prawem chwytać nie można, ani sławy brać, ani z urzędow żadnych w Rzeczypospolitey ogołacać, ani kary wygnania, ani wywołania, ani z Dobr własnych wyzucia, ani gwałtownego do służby woienney zaciągu z domowych zakątow, ani do naymnieyszych niechętnych czynności gwałtownie przynaglać nie mogą rozkazy? nie zna wolny Obywatel co to iest żyć w doli niewolniczey, w ktorey żyiący w niwczym samowładnącemu wzbronić się nie może, i nic odmienić nie śmie: ieżeli panuiący żąda dać co chce, potrzeba, gdy woła, iść zaraz należy; gdy ustąpić każe, wychodzić zaraz; gdy grozi, trwoga natychmiast ogarnia, same Urzędy Sędziow, samego Króla, ktorego rządom ma się powierzyć i być posłusznym, wolny Obywatel obiera sobie, a pod Berło rządzące sam się dobrowolnie ugina.

Belizaryusz w Rozd. 7. pag. 76. Szlachetność iest to zadatek dany od Oyczyzny na słowo twoich Przodkow, która czeka aż się z honorem uiścisz twoiey poręce.

Idem &c. Zdaie mi się widzieć, kiedy dziecię wielkiey Familii rodzi się na świat słabym, nagim, ubogim, niesilnym, rownie iako i dziecię wieśniaka, zdaie mi się widzieć Oyczyznę, ktora go przyimuiąc na swe łono, mowi: „witam cię dziecię moie, „ ktore mi będziesz poświęconym, będziesz walecznym, wspaniałym, idąc w ślady przodkow swych, onić zostawili „ przykład, ia ci daię ich tytuły, godności; dwie pobudki, abyś nabywał ich cnot z naysolennieyszych aktow, ten iest naywspanialszy.

Idem folio 77. Ah! gdyby tylko dwoch lub trzech ludzi wielkich, w iednym wydawała plemieniu Oyczyzna, winszowaćby sobie powinna zyskow niemałych.

Idem &c. Szlachetność iest płomieniem, który się drugim udziela, ale wnet gaśnie, ieżeli nie ma czym utrzymywać.

Idem &c. Niech nikt nie rozumi, żeby natura przodkow sławę w dziedzictwo potomkom dała, którąby się tylko pysznić mieli.

Idem Rozd. IX. folio 108. Obywatel wolny i swobodny, kochaiący swego Pana, i od niego kochany, broni Berła iako swoiey podpory, Tronu iako swey ucieczki, Korony iako swoiey chwały, i stawaiąc za Oyczyzną, wszędzie widzi swoie domostwo.

Idem Rozd. X. foli. 119. Zadnego niemasz urzędu, któryby nie potrzebował, ieżeli nie człowieka doskonałego, przynaymniey uczciwego.

Idem &c. folio 120. W rozdawaniu łaſk i urzędow, loſem wybieraiąc ludzi, mnieyby było omyłki: łaſką bowiem do tego ſię przywięzuie, który iey nadſkakuie, a cnota i zaſługi gardzą nadſkakiwaniem.

KONIEC CZĘSCI PIERWSZEY.

